

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

51. заседание

Срѣда, 1 февруарий 1939 г.

(Открито въ 15 ч. 50 м.)

Председателствували: председателъ Стойчо Мошановъ и подпредседателъ Димитър Пешевъ.
Секретари: Димитър Марковъ и Сава Поповъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.	Стр.
Съобщения:		
Отпуски	1351	
Поздравление: 1. Съобщение отъ председателя, че по случай рождения день на Н. В. Царя му е изпратилъ поздравителна телеграма	1351	
2. Телеграма отъ Н. В. Царя, съ която изказва благодарност на председателството и на народните представители за отправения му поздравление по случай рождения му день (Прочитане отъ председателя)	1351	
Законопроекти:		
Съобщение за напушането на службата си н-ка на Стенографското отделение Д. Антоновъ	1352	
Отговоръ на питанья:		
1. Отъ министра на вътрешните работи и народното здраве, относно разтурянето на народното кооперативно спестовно застрахователно д-во „Съгласие“		
Говорили:		
Запитвачъ Д-ръ Н. Сакаровъ	1352	
М-ръ Н. Недевъ	1352	
2. Отъ министра на финансите, относно спиране принудителното събиране на данъците отъ страна на бирниците за тютюнопроизводителитъ въ Дунавска околия.		
Говорили:		
Запитвачъ Г. Лазаровъ	1352	
М-ръ Д. Божиловъ	1353	
3. Отъ министра на народното просвѣщение относно уволнението директора на Бургаския народен театър.		
Говорили:		
Запитвачъ М. Донсузовъ	1353	
М-ръ Б. Филовъ	1353	
4. Отъ сѣщия министъръ относно действия на еловския околийски училищенъ инспекторъ.		
Говорили:		
Запитвачъ Д. Георгиевъ	1353	
М-ръ Б. Филовъ	1354	
По дневния редъ:		
Законопроекти:		
1. За отпускане заемъ въ размѣръ на 75.000.000 л. отъ Пощенската спестовна каса на Главната дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ (Първо и второ четене)	1354	
Говорили: Е. Топузановъ	1355	
С. Кочевъ	1357	
А. Станковъ	1358	
Д. Търкалановъ	1359	
Д. Петковъ	1362	
Н. Стамболиевъ	1367	
М-ръ Д. Божиловъ	1371	
М-ръ В. Аврамовъ	1372	
2. За бюджета на разнитѣ фондове на държавата за 1939 б. г. (Първо четене — разискване)	1372	
Говорилъ: Р. Маджаровъ	1373	
Дневенъ редъ за следващото заседание	1376	

Председателъ Стойчо Мошановъ: (Звъни) Отварямъ заседанието, полече присѣтствуватъ нужниятъ брой народни представители.

(Отсѣтствуватъ г-да народните представители: Александър Симовъ, х. Атанасъ Поповъ, Бѣлю Келешевъ, Василъ Мандаровъ, Георги Чалбуровъ, Димитър Сараджовъ, Димитър Нейковъ, Димитър Савовъ, Драганъ Кисовъ, Иванъ Калъчевъ, Иванъ Балканджиевъ, Костадинъ Крачановъ, д-ръ Никола Дуровъ, Парашкевъ Забуновъ, д-ръ Петъръ Яламовъ, Спасъ Мариновъ, Стефанъ Радионовъ, Таско Стоилковъ и Тончо Шиваровъ).

Бюрото има да ви направи следнитѣ съобщения.

Разрешенъ е отпускъ на следнитѣ народни представители: на г-нъ Парашкевъ Забуновъ — 1 день, за 1 т. м.; на г-нъ Кирилъ Минковъ — 1 день, за 1 т. м.; на г-нъ Димитъръ Сараджовъ — 1 день, за 1 т. м.; на г-нъ Стефанъ Радионовъ — 1 день, за 1 т. м.; на г-нъ Димитъръ Нейковъ — 1 день, за 1 т. м.; на г-нъ Иванъ Балканджиевъ — 1 день, за 1 т. м.; на г-нъ Костадинъ Крачановъ — 1 день, за 1 т. м.; на г-нъ Петко Стайновъ — 1 день, за 28 януарий т. г.; на г-нъ Тончо Шиваровъ — 2 дена, за 1 и 2 т. м.; на г-нъ д-ръ Петъръ Яламовъ — 5 дни, отъ 31 януарий до 4 февруарий включително; на г-нъ Спасъ Мариновъ — 2 дена, за 1 и 2 т. м. и на г-нъ Иванъ Калъчевъ — 4 дни, за 1, 2, 3 и 4 т. м.

Г-да народни представители! Нашиятъ колега Александър Симовъ Гиговъ продължава да е боленъ, вследствие на което ще трѣбва да се съгласите да му разрешимъ още отпускъ. Представа . . . е медицинско свидетелство, подписано отъ двама лѣкари на държавна служба. Моли да му се разрешатъ още единъ месецъ отпускъ по болестъ, начинаей отъ днесъ.

Които сѣ съгласни, да се разреши на г-нъ Александъръ Симовъ Гиговъ още единъ месецъ отпускъ, считанъ отъ днесъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието присма.

(Става правъ) Г-да народни представители! По случай рождения день на Негово Величество Царя (Всички народни представители ставатъ на крака) председателството изпрати на Негово Величество телеграма. Въ отговоръ на тази телеграма Негово Величество е благоволилъ да изпрати следната телеграма: (Чете)

„Трогнатъ отъ добритѣ чувства и пожелания, които ми изказвате по случай рождения ми день, благодаря най-сърдечно Вамъ и на народните представители, като пожелавамъ на всички ви все тъй усърдна, родолюбива и народополезна дейностъ за благо на България. Царятъ“. (Продължителни общи ръкоплѣскания)

Постъпили сѣ следнитѣ законопроекти отъ Министерството на финансите:

1. Законопроект за бюджета на Главната дирекция на железниците и пристанищата за 1939 бюджетна година; и
2. Законопроект за изменение и допълнение на наредбата-закон за общинския налогъ.

Г-да народни представители! Днес, 1 февруарий, напусна службата си при Народното събрание началникът на Стенографското отделение г-нъ Димитър Антоновъ, който въ продължение на 35 години непрекъснато е служил при Народното събрание. Нему се дължи добрата и стегната организация на стенографското отделение.

Отъ ваше име и отъ името на председателството азъ му благодарихъ за неговата отлична служба. Председателството ще направи възможното, въ кръга на законитъ, да може да го запази и въ бъдеще като нашъ сътрудникъ.

Вървамъ, че съ това изразявамъ и вашитъ чувства къмъ този дългогодишенъ държавенъ служителъ. (Общи ръкоплъскания)

Г-да министритъ сж готови да отговорятъ на нѣкои питаня.

Има думата народниятъ представител г-нъ Вълко Боневъ. — Отсъствува.

Г-нъ министърътъ на вътрешнитъ работи е готовъ да отговори на питането на народния представител г-нъ д-ръ Никола Сакаровъ.

Има думата народниятъ представител г-нъ д-ръ Никола Сакаровъ, за да прочете питането си.

Д-ръ Никола Сакаровъ: (Отъ трибуната. Чете) „Г-нъ министре! Съ писмо № 15.036 отъ 9 ноември м. г. министерството е уведомило народното кооперативно-спестовно застрахователно дружество „Съгласие“ — София, че въз основа на събрани отъ органитъ на министерството сведения, съгласно чл. 15 отъ наредбата-законъ за държавенъ надзоръ върху дружествата и сдруженията, г-нъ министърътъ ще поиска отъ Софийския областенъ съдъ разтуряне на дружеството.

Касае се до една малка застрахователна кооперация, отъ давна — преди 3—4 години — престанала да работи и съ съдействието на учреждението за държавенъ надзоръ върху частнитъ застрахователни предприятия е въ навечерие да се влѣе въ друго по-голямо застрахователно предприятие и съ това да ликвидира, безъ да бждатъ накарени интереситъ на застрахованитъ.

Взетото отъ Васъ решение — да се поиска отъ съда разтурянето на дружеството — ще внесе смутъ и ще има за резултатъ осуетяване на воденитъ преговори за ликвидиране на дружеството чрезъ вливането му въ друго такова, ще бждатъ изложени на рискъ спестяванията на около 600 застраховани, предимно бедни българи, въ това число и застраховани при бившата всенно-спомогателна каса, която е въ сжщото дружество.

Не говоря за мотивитъ. По достовѣрни сведения, тѣ сж изцѣло невѣрни и като така несъстоятелни и не говоря въ добре за органитъ на властта. Възраженията, които е връчило казаното дружество, сж категорични и не оставятъ мѣсто за никакво съмнение.

Въ ръководството на тая кооперация нѣма лица, които визиратъ чл. чл. 11 и 12 отъ наредбата-законъ, т. е. такива, които сж привърженици на комунистически, анархистически или насилнически методи на обществено-политическа борба, нито се числятъ къмъ забранени отъ закона организации.

Интересно е да се отбележи, че членовѣтъ на управителния съветъ на тая кооперация никога не сж били сждени или осжждани, нито даже сж били нѣкога или сега подъ следствие.

Никога на въпросното застрахователно дружество или на нѣко отъ неговитъ ръководни лица не е привлечено вниманието или правено предупреждение отъ органи на властта, че се е отклонявало нѣкога отъ своята прѣка задача.

Скромно, безшумно, при тежки условия въ години на стопанска и финансова криза, застрахователната кооперация „Съгласие“ е дала своя малкъ приносъ на стопанска и възпитателна дейностъ — да приучва народа къмъ спестовностъ чрезъ застраховане.

Моля, г-нъ министре, да ми отговорите: не считате ли въ духа на закона и справедливостта, че трѣбва да отиѣните взетата мѣрка по отношение на народното кооперативно спестовно-застрахователно дружество „Съгласие“?

Председателъ Стойчо Мошановъ: Има думата г-нъ министърътъ на вътрешнитъ работи.

Министъръ Никола Нелевъ: Г-да народни представители! Питането на г-нъ д-ръ Сакаровъ се отнася до едно народно кооперативно-спестовно застрахователно дружество, което е прикритие на нелегалната комунистическа

партия у насъ. Отъ сведенията, събрани отъ органитъ на министерството, се установява, че народното кооперативно спестовно-застрахователно дружество „Съгласие“ — София, съществува формално отдѣлно, но фактически е поддѣление на Банишорската популярна банка „Съгласие“ въ сжщия градъ, която е създадена да задоволява парично проявитъ на нелегалнитъ комунисти. Такова поддѣление е и народната потребителна кооперация „Съгласие“. Тази банка, заедно съ тѣзи свои две поддѣления, е едно прикритие на разтурената болшевишка кооперация „Освобождение“.

Предвидъ на всичко това, твърде естествено е, г-да народни представители, че при тия прояви на отрицание и разруха, трѣбваше да се взематъ съответнитъ мѣрки, които законитъ на страната повеляватъ, каквито мѣрки и моятъ предшественикъ е взелъ. (Ръкоплъскания отъ дѣсно и центъра)

Председателъ Стойчо Мошановъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Георги Лазаровъ да прочете питането си къмъ г-нъ министъра на финанситъ.

Георги Лазаровъ: (Отъ трибуната. Чете) „Г-нъ министре! Известно Ви е, че въ страната ни има околии, въ които тютюнопроизводството е главенъ източникъ за препитание, а въ други, какъто е Дупнишката околия, колто има много селища, кждето тютюневата култура е единичекъ източникъ за препитание. Въ тия селища производители единъ път въ годината се сдобиватъ съ пари въ момента, когато продаватъ произведения тютюнъ. Продажитъ, споредъ закона за тютюна, могатъ да ставатъ следъ като тютюнътъ бжде балиранъ, което нѣщо обикновено става къмъ края на м. февруарий. Паритъ, колто тютюнопроизводителитъ получаватъ отъ тютюна, вследствие спекулата, която става съ тѣхния продуктъ, отъ редъ години сж недостатъчни и съ тѣхъ трѣбва да плащатъ данѣцитъ си, да издържатъ семействата си и да посрѣщатъ неизбѣжнитъ парични разходи въ производствения процесъ на тютюна. Вследствие на това, обикновено есенята и зимата тютюнопроизводителитъ посрѣщатъ съ праздни кесии и ако не е малкиятъ вариантъ кредитъ, който получаватъ отъ Българската земеделска и кооперативна банка, масовъ и ферменъ гладъ ще има, защото всичко се набавя отъ пазара. Така че, въ тѣзи месеци отъ годината тютюнопроизводителитъ не разполагатъ съ срѣдства за посрещане на най-неотложнитъ нужди за храна и топливо, та камо ли за нѣкои други нужди. Вследствие на тази особеностъ въ паричнитъ приходи, тютюнопроизводителитъ не могатъ да се съобразяватъ съ данѣчнитъ срокове за плащане и по такъвъ начинъ тѣхнитъ данѣци сж двойни отъ диквитъ, които плащатъ за закѣснение.

Всички държавни органи въ тия райони трѣбва да се съобразяватъ съ тия специфични условия, особено органитъ отъ повѣреното Ви министерство, които сж пазоварени съ събиране на данѣчнитъ тежести. За съжаление, това не е така. Бирницитъ, какъ че ли по чуждо внушение въ навечерието на поукитъ, въ единъ моментъ на най-голямо безпаричие, съ своето ексекутивно събиране на данѣцитъ всѣватъ смутъ и паника между населението и ще го заставятъ на безценица да продаде едногодишния си трудъ и по такъвъ начинъ съдействуватъ за подбиване цената на тютюна. Негодуванието е извънредно голямо. Тѣзи събирачи на държавнитъ приходи съ своята нетактичностъ и несъобразностъ озлобяватъ това население и го каратъ да гледа на собствената си държава като на неговъ врагъ, който иска да го унищожи.

Въ Дупнишка околия бирницитъ продадоха и продаватъ на безценица последнитъ низи на нѣкои стопани за закѣснѣли данѣци. При продажбата на имотитъ, последнитъ се закупуватъ отъ единъ-двама спекуланти въ гр. Дупница, които следъ това ги продаватъ на тройни и четворни цени.

Като Ви е известно всичко това, г-нъ министре, моля да ми се отговори въ най-непродължително време на следнитъ въпроси:

1. Не смѣтате ли да наредите за спиране на ексекутивното събиране на данѣцитъ отъ страна на бирницитъ за тютюнопроизводителитъ въ Дупнишка околия?

2. Какво ще предприемете, за да се анулиратъ извършенитъ продажби отъ бирницитъ; и

3. Нѣма ли да съобразите данѣчнитъ срокове за заплащане въ тютюневитъ райони съобразно специфичнитъ условия въ тютюневитъ райони?

Председателъ Стойчо Мошановъ: Има думата г-нъ министърътъ на финанситъ.

Министър Добри Божилов: Г-да народни представители! Тръбва да ви кажа, че досега съ всички облекчения по прѣжитѣ данѣци сѣ опростени близо 5 милиарда лева. Това, обаче, е отдѣленъ въпросъ, по който ще говоримъ другъ пътъ.

Конкретно по питането на г-нъ Георги Лазаровъ ще кажа, че то не отговаря на действителността. Отъ обявения 45 продажби презъ 1938 г. до сега сѣ отложени 32, а сѣ станали 13, отъ които 4 продажби не сѣ за събиране закѣснѣли данѣци. Всѣки, който е поискалъ отсрочка, е получавалъ такава. Данѣкоплатѣцѣтѣ, на които сѣ продадени нѣколко парчета ниви, не сѣ тютюнджии, не се занимаватъ съ производство на тютюнь.

Георги Лазаровъ: Кой Ви дава тия сведения, г-нъ министре?

Министър Добри Божилов: Щомъ ми възразявате така, ще ми позволите да си послужа съ официалнитѣ данни, които имамъ. Ако тѣ не отговарятъ на истината, ще накажа всѣкого, който е посмѣлъ да ме въведе въ заблуждение. Ще ви прочета отговорѣтъ на данѣчнитѣ власти. Ще ви повторя, обаче, че тия ниви, които сѣ продадени за данѣци, въ 3/4 сѣ купени отъ близки на семействата на данѣкоплатѣцѣтѣ — жена, снаха и пр. Въ трети лица тия ниви не сѣ отишли, и, следователно, нѣмаме оная спекула, за която говорите въ питането си. Но за да не споримъ напразно, ще ми позволите да ви прочета отговорѣтъ на службата. (Чете)

„Твърденията въ питането на дупнишкия народенъ представителъ г-нъ Георги Лазаровъ:

1. Че сѣ предприети масови принудителни действия срещу тютюнопрѣговциѣтѣ въ Дупнишка околия за събиране дължими отъ тѣхъ закѣснѣли данѣци;

2. Че сѣ принудителнитѣ действия за събиране закѣснѣли данѣци се всѣло смутъ и паника всрѣдъ тютюнопроизводителѣтѣ, и

3. Че бирничѣтѣ сѣ продали и продаватъ на тютюнопроизводителѣтѣ последнитѣ ниви за събиране закѣснѣли данѣци, не отговарятъ на действителността.

1. Въ Дупнишка околия за време следъ 1 октомврий 1938 г. сѣ били обявени 45 продажби на недвижими имоти. Отъ тѣзи обявени продажби само 13 сѣ извършени. Другитѣ продажби не сѣ станали, защото сѣ били дадени на данѣкоплатѣцѣтѣ разсрочки за изплащане данѣцитѣ имъ, съгласно чл. 37 отъ закона за събиране прѣжитѣ данѣци, или защото не сѣ явили купувачи на имотитѣ.

2. Отъ извършенитѣ 13 продажби, 4 отъ продажбитѣ сѣ извършени за събиране на водно право, на глоби по закона за акцизѣтѣ, за начѣтъ и на сума по присѣда на сѣда. Така че оставатъ извършени само 9 продажби за събиране закѣснѣли данѣци.

При извършване продажбитѣ за събиране закѣснѣли данѣци нѣкои отъ имотитѣ сѣ купени отъ роднини и близки на данѣкоплатѣцѣтѣ: съпруга, снаха и пр.

3. Продадени сѣ имоти само на данѣкоплатѣци, които не сѣ тютюнопроизводители. Освенъ това нѣкои отъ продажбитѣ сѣ обявени за втори и трети пътъ.

4. Данѣцитѣ сѣ закѣснѣли отъ нѣколко години. Така че данѣкоплатѣцѣтѣ, имотитѣ на които сѣ продадени, при желание сѣ могли да платятъ данѣцитѣ си и следъ сроковетѣ за доброволното имъ плащане, но това не сѣ го сторили. При желание данѣкоплатѣцѣтѣ можеха да поискатъ и да имъ се даде разсрочка за плащане данѣцитѣ, съгласно чл. 37 отъ закона за събиране прѣжитѣ данѣци. Това, обаче, тѣ не сѣ сторили. На нѣкои пѣкъ сѣ дадени такъва разсрочки, но и тѣ не сѣ били изпълнявани.

Данѣчнитѣ началникъ въ гр. Дупница донася, че продажбитѣ сѣ били извършени въ крайни случаи, следъ като сѣ били употребени всички усилия за събиране данѣцитѣ, но не сѣ били събрани. Данѣкоплатѣцѣтѣ сѣ били крайно нередовни въ плащането на данѣцитѣ си.

5. Продажитѣ на имотитѣ сѣ извършени по реда на закона за гражданското сѣдопроизводство. По сѣщия редъ се извършватъ продажбитѣ и отъ сѣдинѣтѣ-изпълнители. Поради това отмиѣняването на продажбитѣ не може да се извърши, защото това е противно на основнитѣ начала на правото и сѣдебната властъ.

6. Продажитѣ, както се каза, сѣ извършени за събиране закѣснѣли данѣци и то отъ преди нѣколко години отъ нетютюнопроизводители — подчертавамъ това — следъ като сѣ били изтекли доброволнитѣ срокове за изплащане данѣцитѣ и следъ като нѣколко години е била прибирана и продавана отъ данѣкоплатѣцѣтѣ земеделската реколта, включително и тютюневата. — Виждате, че за нетактичностъ и несъобразителностъ отъ страна на държавнитѣ органи не може да става и въпросъ. — „Поради това отмиѣняването на сроковетѣ за доброволното плащане на

данѣцитѣ е безъ значение за данѣкоплатѣцѣтѣ въ Дупнишка околия, защото съ това нѣма да се подпомогнатъ тютюнопроизводителѣтѣ“.

Виждате отъ това официално сведение, че тия 9 данѣкоплатѣци, на които сѣ продадени имотитѣ, не сѣ били тютюнопроизводители. При това положение, смѣтамъ, че твърдението на г-нъ Лазаровъ е неоснователно и че отъ страна на данѣчнитѣ органи нѣма проявена никаква нетактичностъ, никаква свирепостъ и че никакъвъ смутъ не е всѣтъ въ Дупнишкия край.

Следъ опрощаването на петтѣ милиарди лева прѣки данѣци, естествено, ще трѣбва да се засили събирането на данѣцитѣ, но, разбира се, пакъ съ нужната тактичностъ и съ нужната отзивчивостъ. Всѣка сутринъ азъ получавамъ 50—60 телеграми—искания за отсрочки, и мога да ви кажа, че отъ 100 искания на едно може би се отказва. На всички се дава нужната отсрочка, стига да има желание да се плаща. Всички улеснения се правятъ. (Рѣкоплетъскания отъ дѣсно и центъра)

Председател Стойчо Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Михаилъ Донсузовъ да прочете питането си до г-нъ министъра на народното просвѣщение.

Михаилъ Донсузовъ: (Отъ трибуната. Чете) „Господинъ министре! Бургаскиятъ народенъ театъръ отъ два месеца е въ криза. Първо, уволни се директорѣтъ Георги Костовъ, а сега 20 души артисти отъ сѣщия театъръ си подаватъ оставката. Досега театърѣтъ се ползуваше съ добро име. Всѣка година при откриването му кметѣтъ на града г-нъ инж. Сейрековъ и областниятъ директоръ г-нъ Андонъ Козаровъ, заедно съ цѣлата интелигенция въ Бургасъ, сѣ само възхвалявали директора на театъра, като образцовъ организаторъ, директоръ и режисьоръ. Сегашното, обаче, уволнение на сѣщия директоръ, внесе паника въ цѣлата интелигенция на гр. Бургасъ.“

Моля, г-нъ министре, да отговорите, кои сѣ причинитѣ за уволнението на директора и какво мислите да правите, за да се възстанови отново Бургаскиятъ народенъ театъръ?“

Председател Стойчо Мошановъ: Има думата г-нъ министърѣтъ на народното просвѣщение.

Министъръ Богданъ Филовъ: Г-да народни представители! Общинскитѣ театри у насъ не сѣ подчинени на Министерството на народното просвѣщение. Общинскитѣ театри се издържатъ отъ общинитѣ, персоналетъ въ общинскитѣ театри се назначава и уволнява отъ общинскитѣ власти. Следователно, на въпроса, който ми отправя уважаемиятъ г-нъ Донсузовъ: кои сѣ причинитѣ за уволнението на директора на бургаския народенъ театъръ, отговарямъ, че това не е отъ компетентността на Министерството на народното просвѣщение. Ако г-нъ Донсузовъ иска да получи по-подробни сведения по този въпросъ, ще трѣбва да се отнесе къмъ г-нъ министъра на вътрешнитѣ работи. (Рѣкоплетъскания отъ дѣсно и центъра)

Председател Стойчо Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Деню Георгиевъ да прочете питането си до г-нъ министъра на народното просвѣщение.

Деню Георгиевъ: (Отъ трибуната. Чете) „Най-учтиво Ви замолвамъ, г-нъ министре, да ми отговорите, въ връзка съ действията на елховския околийски училищенъ инспекторъ, на следнитѣ въпроси:

1. Вѣрно ли е, че въ края на учебната 1937/1938 г., за да не се съкрати нѣкоя учителка въ гр. Елхово, той е далъ нареждане на учителитѣ да поправятъ училищнитѣ свидетелства на 8 деца, които вече били издадени, че минаватъ, се изземватъ отъ децата и се издаватъ други, че оставатъ?

2. Вѣрно ли е, че единъ родителъ е пратилъ на детето си двѣтъ свидетелства въ Министерството, отъ които въ едното пише минава, а въ другото остава, като е поискалъ върховната защита на този просвѣтенъ институтъ?

3. Вѣрно ли е, че този въпросъ отъ м. юний 1938 г. до сега още не е разрешенъ, въпрѣки че отъ направенитѣ анкети е установено горното престѣпление?

4. Кои сѣ тия неотговорни фактори, които тормозятъ Министерството, за да не се накажатъ виновнитѣ до сега?

5. Това ли сѣ новитѣ пѣтица и новитѣ сръдства на правителството?“

Сирко Станчевъ: Е, това на края бѣше излишно!

Председател Стойчо Мошановъ: Има думата г-нъ министърѣтъ на народното просвѣщение.

Министърът Богданъ Филовъ: Г-да народни представители! Фактите, които уважаемият г-нъ Георгиевъ изнася въ точки първа и втора на неговото питане, за съжаление, сж вѣрни. По този поводъ бѣше наредена една анкета отъ страна на Министерството на народното просвѣщение, която установи именно тия факти, и въз основа резултата отъ тази анкета, още преди нѣколко дни, преди да бѣде направено това питане, азъ подписахъ заповѣдъ за уволнението на околийския инспекторъ, който е билъ замѣсенъ въ тая работа. Сѣщо така, подведени сж подъ отговорност и длъжностнитѣ лица, които сж участвували въ тази неприятна история, като сж предадени на дисциплинаренъ сѣдъ, за да получатъ и тѣ своето наказание.

Трѣбва, обаче, да опровергая твърдението, че е имало каквито и да било неотговорни фактори, които сж се опитвали да възпрепятствуватъ на произвеждането на анкетата. Подобно нѣщо не е имало. Анкетата действително се е забавила доста много, защото трѣбваше да се провѣрятъ доста много нѣща, трѣбваше да бѣдатъ окончателно установени, преди да бѣдатъ взети каквито и да било мѣрки. Тѣй че, не е упражнявано никакво въздействие при провеждането на анкетата.

Министерството е направило всичко възможно, за да не се повтарятъ подобни случаи. Както си спомняте, въ моята речъ по бюджетопроекта на Министерството на народното просвѣщение азъ заявихъ, че когато се явятъ подобни случаи, въ които училищнитѣ инспектори се провинятъ, когато тѣ постѣпватъ неправилно при изпълнението на своята служба, азъ ще се отнасямъ особено строго къмъ тѣхъ. По такъвъ начинъ азъ постѣпихъ и съ елховския околийски инспекторъ. По сѣщия начинъ ще постѣпвамъ и съ всички ония училищни инспектори, които не изпълняватъ добросѣдствено своитѣ задължения, защото азъ считамъ, че така именно трѣбва да постѣпва новата властъ. (Ризкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателъ Стойчо Мошановъ: Пристѣпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ОТПУСКАНЕ ЗАЕМЪ ВЪ РАЗМѢРЪ НА 75.000.000 Л. ОТЪ ПОШЕНСКАТА СПЕСТОВНА КАСА НА ГЛАВНАТА ДИРЕКЦИЯ НА ПОШИТѢ, ТЕЛЕГРАФИТѢ И ТЕЛЕФОНИТѢ.

Моля г-нъ секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Сава Поповъ: (Чете)

„МОТИВИ

Къмъ законопроекта за отпускане на заемъ въ размѣръ на 70.000.000 л. отъ Пощенската спестовна каса при Главната дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ за нуждитѣ на последната.

Г-да народни представители!

Презъ последнитѣ години стопанското развитие на страната, административнитѣ и други нужди на държавата дадоха голѣмъ тласкъ въ развитието на службитѣ по ведомството на пошитѣ, телеграфитѣ, телефонитѣ и радиото, като разшириха твърде много задачитѣ на последнитѣ. Поради тази причина, посрѣщането на нуждитѣ по ведомството на пошитѣ, телеграфитѣ, телефонитѣ и радиото, съ редовнитѣ бюджетни кредити, се явява невъзможно.

Предъ видъ на ограниченитѣ възможности за отпускане на единъ по-голѣмъ заемъ, който да посрѣщне цѣлостнитѣ нужди на ведомството по пошитѣ, телеграфитѣ, телефонитѣ и радиото, съ пастоящия законъ се искатъ срѣдства само за нѣкои отъ нуждитѣ на телефонната служба, радио-разпрѣскването и пощата въ рамкитѣ на 75.000.000 л.

Засмѣтъ ще послужи за покриване на следнитѣ разходи:

По телефонната служба.

а) Покупка на нова автоматична телефонна централа и съответната за цѣльта кабелна и въздушна мрежи (материали и монтажъ) за гр. Пловдивъ.

Телефонната служба въ гр. Пловдивъ е въ крайно лошо положение, далечъ неотговаряща на търговскитѣ и стопански нужди на града. Сегашната телефонна централа, както и телефонната мрежа, сж попълнени и твърде много изхабени, поради което не е възможно задоволяването на растящитѣ нужди на града и поддържането на едно горе-долу сносно качество, каквото е естеството на тази служба изисква. Исканата телефонна централа ще

трѣбва да задоволи непосредственитѣ нужди на гр. Пловдивъ и онѣзи на Пловдивската област, при едно бѣдше развитие на телефонната служба въ областта. Стройщата се по настоящемъ пощенска палата въ гр. Пловдивъ е пригодена за посрѣщането на тѣзи нужди, включващи градската и междуградската телефонни служби. Изработването на уредбитѣ за това предприятие, поради своето естество, трѣбва да се възложи на чуждестранни фирми, съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията. Строителнитѣ и монтажни работи ще се извършватъ отъ мѣстна работна рѣжа и подъ контрола на Главната дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

б) Постройка на междуградски и международни телефонни вериги и доставка на високофреквентни телефонни уреди.

Нуждата за увеличаване междуградскитѣ телефонни вериги и изобщо за подобряване на междуградската и международна телефонна служба сж известни и безспорни. Чрезъ заема ще се построятъ нови вериги въ онѣзи посоки, където натрупването на разговоритѣ е най-голѣмо, поради нарастналитѣ стопански и търговски нужди; на първо мѣсто връзката съ износителнитѣ пунктове съ крайна цѣль създаването на прави съобщения между тѣхъ и столицата. По този начинъ ще се избѣгне посрѣдничеството на междинни станции, които бавятъ твърде много телефоннитѣ разговори и сж главната причина за лошитѣ качества на последнитѣ. За цѣльта ще бѣдатъ необходими строителни материали, инструменти и работна рѣжа, които ще се взематъ изключително отъ страната.

Сѣщо сж необходими и високофреквентни телефонни уреди, подпомагачи използването на телефоннитѣ вериги, както и превозни срѣдства, нуждни при строежитѣ и ремонтитѣ, които ще се набавятъ отъ странство по закона за бюджета, отчетността и предприятията. По този начинъ не само че ще се увеличатъ телефоннитѣ вериги, но и ще се направи възможно поддържането на последнитѣ въ постоянна готовност, защото е известно — колко вредно за стопанството и приходитѣ се отразява прекъсването на телефонната връзка и лошото качество на последната.

в) Разширение на наличнитѣ телефонни централи.

При възможност, този заемъ ще се стреми да засѣгне разширението капацитета на наличнитѣ телефонни автоматични централи, построени презъ последнитѣ години, които вече сж попълнени и не позволяватъ откриването на нови телефонни постове. По този начинъ ще се отговори на нѣкои твърде сериозни нужди на населението въ съответнитѣ градове и ще се осигури притока на нови приходи. Въ това отношение ограничениятъ размѣръ на заема не ще позволи да се предприеме нищо за нуждитѣ на столицата, тѣй като последнитѣ изискватъ едни по-значителни суми — предметъ на отдѣлна грижа и кредитъ.

г) Покупка на сурови материали, машини и работна рѣжа, необходими за по-рационалното организиране производството на телеграфо-телефонната работилница при Главната дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

Въпросната работилница, която изработва по-голѣмата частъ отъ апаратитѣ и принадлежноститѣ, необходими за поддържането на телефонната и други служби на Главната дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ трѣбва да бѣде напълно използвана, съгласно нейния капацитетъ при нарастналитѣ нужди и въ връзка на строежитѣ, които ще се предприематъ съ помощта на този заемъ. Тукъ всички видове разходи ще се извършватъ по закона за бюджета, отчетността и предприятията съ мѣстни материали и мѣстна работна рѣжа.

За технически нужди на радио-разпрѣскването.

д) Довършване сградата и инсталациитѣ на радио-студиото, включително жилищнитѣ постройки при радио-предавателитѣ, както и за покупка на технически материали, необходими за поддържане на радиостанциитѣ въ София, Стара-Загора и Варна.

Това се налага отъ необходимостта да се довърши първоначално замислениятъ планъ по радиофицирането и съгласно духа на договоритѣ ни отношения между държавата и фирмата-строителка, която има задължението да направи всички необходими инсталации въ новопостроеното студио.

Планътъ за радиофицирането на страната обхваща постройката на три радио-предавателя, а именно: въ Вакарелъ, Стара-Загора и Варна, постройката по едно радио-студио въ София и свързването на това последното посрѣдствомъ специаленъ кабелъ съ радио-предавателя при село Вакарелъ. Отъ всички тѣзи обекти, остава недовършено само радио-студиото. Останалитѣ сж завършени, използватъ се и се намиратъ въ периода на приемането. Това по-

следното, обаче, касателно радио-предавателя при село Вакрешъ е въ връзка и съ направата на радио-студиото, неговите инсталации и специални приспособления.

Довършването на радио-студиото, чийто груб строеж е завършен, ще даде възможност за едно пълно и модерно прилагане на радио-програми, включително посещаването на голъми концерти и други музикални предавания от публика въ салонитъ на студиото, където ще се извършва предаването. Съ това ще се внесе ценно подобрение въ радио-програмата и радио-слушането изобщо, както и ще се получат известни приходи от посещенията, които ще се правят на студиото. По този редъ ще се върви и къмъ условията да свържемъ нашитъ програмни предавания съ оъзи на съседни и по-далечни страни и обратното. А това ще рече да подпомогнемъ създаването на по-тесни културни връзки съ чужбина.

За поддържането на радио-предавателитъ, които постепенно минаватъ подъ непосредствената техническа грижа на държавата, ще съ необходими също известни материали и принадлежности. А въ реда на тѣзи нужди, както и за осигуряване доброто поддържане на радио-предавателитъ, ще се направятъ незначителни пристройки за жилищни помѣщения на персонала, който е принуденъ да живѣе въ полето, безъ възможност да се грижи за жилищенъ подслонъ.

Изброенитъ по-горе нужди, засѣгащи най-вече телефонната служба и техническото устройство на радио-разпръскването, представляватъ твърде голѣми интересъ за нашитъ стопански и културни условия. Тѣзи служби съ много доходни и нѣма съмнение, че вложенитъ въ тѣхъ срѣдства ще се рентиратъ по най-задоволителенъ начинъ. Така напр. приходитъ отъ телефонната служба презъ последнитъ три години съ нарастнали отъ 90 на 135 милиони лева съ тенденция да достигнатъ 150 милиони лева идната година. Приходитъ отъ радио-разпръскването презъ последнитъ три години съ нарастнали отъ 1 на 15 милиони лева, съ тенденция да се увеличатъ презъ идната година на 20 милиони лева. Тѣзи увеличения не се дължатъ на нови такси, както може да се мисли на пръвъ погледъ, а на особено голѣмия интересъ къмъ тѣзи служби и тѣхното стопанско и културно значение. Има всички основания да се мисли, че влагането на още по-голѣми срѣдства въ областта на телефонната и други служби на Министерството на железницитъ и пошитъ — Главна дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ ще осигури по-голѣми приходи и ще донесе нови и много желателни стопански и културни придобивки за нашия градъ и село. Заради това не може да има никакво съмнение относно целесъобразността на искания заемъ, който засѣга еднакво нуждитъ на града и селото.

За техническото поддържане на пощата.

е) Пощенски вагони и машини за клеймоване на писма.

Положението на пощенскитъ вагони е твърде лошо. Тѣхното количество е ограничено и не отговаря на развилата се напоследъкъ ж. п. мрежа, поради което на много мѣста пощата се пренася съ обикновени пѣтически или товарни вагони, което представлява твърде голѣмо и съществено неудобство. Наличинитъ пощенски вагони съ твърде стари и се нуждаятъ отъ основенъ ремонтъ, за да не ставатъ причина за лошо изпълнение на службата, а също така и за катастрофи.

Поправката на личинитъ вагони се извършва въ работилницата на Б. Д. Ж. съ наши срѣдства и работна рѣжа. Ако се реализиратъ икономии въ пѣкои отъ другитъ пунктове на заса, възможно ще бѣде закупуване и на нови вагони. При възможностъ, ще се закупятъ и пѣколко машини за клеймоване на писма, което ще улесни манипулацията по клеймоването на писмата, отъ което зависи редовността на пощата и запазването на маркитъ за филателистични цели. Пощенската служба продължава да си служи съ старото рѣчно клеймоване, което не може да даде нуждната експедитивност и необходимото качество.

При съставянето на закона се е имало предвидъ да се добие такова съчетание на доставки и видове работи, които съобразно естеството на службитъ да позволятъ едно по-цѣлостно изпълнение плана за подобрение на службитъ по пошитъ, телеграфитъ, телефонитъ и радиото.

Като ви представямъ приложения за целта законопроектъ, моля ви, г-да народни представители, да го разгледате и приемете.

Гр. София, декемврий 1938 г.

Министъръ на финанситъ: Д. Божиловъ

ЗАКОНЪ

за отпускане заемъ въ размѣръ на 75.000.000 л. отъ Пощенската спестовна каса на Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ.

Чл. 1. Разрешава се на Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ да склучи заемъ отъ Пощенската спестовна каса въ размѣръ на 75.000.000 л. за покриване разходитъ по техническото снабдяване и строителнитъ работи на телефонната, радио и пощенска служби на същата дирекция.

Чл. 2. Пощенската спестовна каса ще внесе на Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ, при поискване отъ последната и въ зависимост отъ нуждитъ и отдалѣни частични суми до размѣра на пълната сума на заема.

Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ ще плаща върху частичнитъ суми, отъ деня на получаването имъ, годишна лихва съ 1% по-голѣма отъ лихвата, която Пощенската спестовна каса плаща на вложителитъ си.

Чл. 3. Изтегленитъ суми по заема до 30 юний 1940 г. се превръщатъ на тази последната дата въ анюитетенъ заемъ, платимъ въ срокъ отъ 10 години, при определената въ чл. 2 лихва, съ равни шестмесечни вноски, съдържачи лихви и погашения, съ падежи 30 юний и 30 декемврий въ вся година. Падежътъ на първата вноска е 30 декемврий 1940 г.

Останалата неизползувана сума до 30 юний 1940 г. се оставя на използване, като обикновенъ влогъ, въ Спестовната каса.

Чл. 4. Необходимитъ кредити за изплащане на лихвитъ и погашенията по заема се предвиждатъ ежегодно въ бюджета на Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ.

Председателъ Стефчо Момисовъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Екимъ Топузановъ.

Екимъ Топузановъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Следъ приемането на бюджета на Главната дирекция на пош. гѣ, телеграфитъ и телефонитъ, не бихъ взималъ думата по настоящия законопроектъ, ако не виждамъ, споредъ моето разбиране, че както по казания бюджетъ, така и по бюджета, който предстои сега да се разгледа, на Главната дирекция на железницитъ и пристанищата се прави една грѣшка по разпредѣлението на персонала въ различнитъ станции и гарн. И тъй като настоящиятъ законопроектъ е въ връзка съ обзавеждането на службитъ въ различнитъ телеграфо-пощенски станции, азъ искамъ накратко, покрай всичкото друго, което може да се каже по този законопроектъ, да изтъкна и тази грѣшка.

Както е видно отъ мотивитъ къмъ законопроекта, настоящиятъ заемъ се иска за разширение на личинитъ телефонни централи, за постройка на междуградски и международни телефонни вериги, за създаване връзка на първо мѣсто съ износителнитъ пунктове, за довършване сградата и инсталациитъ на радио-студиото и пр.

Нѣма споръ, г-да народни представители, че разходитъ, които биха се направили отъ Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ за обзавеждане и разширение на нейнитъ служби, ще бѣдатъ двукратно и трикратно възвѣрнати въ държавното съкровище. Ако по отношението разходитъ, които се правятъ отъ Министерството на благоустройството за дѣтища, обществени сгради и гр., може да се прави възражение, че тѣ съ непроизводителни, че тѣ задоволяватъ само културнитъ нужди на народа, тукъ това възражение не може да се направи, защото разходитъ на Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ, освенъ че задоволяватъ културнитъ нужди на народа, същевременно създаватъ и приходни източници за държавата. Не може, наистина, да оставимъ незадоволени и културнитъ нужди на нашия народъ, особено въ днешния моментъ, когато държавитъ се нагърбватъ все повече и повече съ удовлетворяване на тия културни нужди. Още повече ние не можемъ да не задоволимъ тия културни нужди тогава, когато тѣ съ същевременно и нужди на развиващото се наше стопанство.

Известно е, а пъкъ и въ мотивитъ къмъ законопроекта е изтъкнато, че нуждитъ на нашата износна търговия изискватъ да бѣдатъ свързани чакъ по-скоро съ телефонни линии износнитъ пунктове съ производителнитъ пунктове въ вътрешността на страната. Нѣма споръ, че и бързата кореспонденция услужва и е отъ голѣмо значение за развитието на нашата търговия и на нашето производство. Не може да има споръ, че и телеграфнитъ

съобщения са също така от голямо значение, както за търговията, така и за производството. Но аз искам да подчертая и обстоятелството, че всеки един разход за разширението на която и да било телефонна централа, за подобряването на която и да било телеграфо-пощенска и телефонна служба носи увеличение на държавните приходи. Жалко е, че поради липса на средства, ние не можем да задоволим изискванията на тия служби и същевременно изискванията на гражданите. Вам е известно, че почти във всичките телефонни централи, особено във по-съживените търговски и производствени центрове, имат маса неудовлетворени искания за нови телефонни постове, поради липсата на възможност да бъдат разширени телефонните централи, липса, която съвременно заемат главно се цели да бъде отстранена.

За да видите колко са големи нуждите и колко бързо растат те, аз ще ви посоча един примър. Във началото на 1937 г. гр. Габрово има 250 телефонни постове. Направи се автоматична централа с 400 телефонни поста и до края на 1937 г. тия 400 телефонни постове са заети. Значи, само за една година телефонните постове са увеличени с 150. Още във началото на 1938 г. има искания за нови телефонни постове, и до края на 1938 г. исканията са над 60. Те биха били и над 100, но гражданите преди да подадат заявления си, предварително се справят с началника на станцията и, узнавайки, че няма възможност да бъдат удовлетворени, не подават заявления. Ето колко бързо нуждите на стопанския живот напредват възможностите на нашата държава да ги удовлетвори.

Но същевременно трябва да подчертая, че тия нови телефонни постове, които се искат, ще дадат една много добра рента на вложения капитал. Че това е така, аз ще взема за примър пакъ Габровската телеграфо-пощенска станция, която съм имал възможността да проследя по отношение както на приходите, така и на разходите.

За 1938 г. станцията е реализирала следния приход: от колети, марки и пр. — взимам кръгли цифри — 1.600.000 л.; от телеграми — 650.000 л.; от радио — 250.000 л. и от телефони — 2.500.000 л. Всичко кръгло 5.000.000 л. Разходвано е за Габровската станция: заплати и възнаграждения 1.050.000 л., вещевни и други разходи 250.000 л., всичко 1.300.000 л.; остава чист приход 3.700.000 л. А това не е само в Габрово. Това е и във всички по-съживени, както казах, търговски центрове, които искат да се развие телефонната служба, за да дадат, както виждате, тройни чисти приходи в сравнение с разходите.

Но това е видно и от държавния бюджет, който приехме. Там ви виждате, г-да народни представители, че за пощите, телеграфите и телефоните се искат разходи 320.000.000 л., от които 60.000.000 л. са за разни постройки, а се предвиждат приходи 331.000.000 л. Значи, въжност, действителните разходи са към 260.000.000 л., срещу които имаме приход 331.000.000 л.

Това не е само по отношение на телефонните съобщения, но и по отношение на нашите телеграфни съобщения. Поради липса на достатъчно персонал, поради липса на достатъчно възможности да бъдат едновременно предавани колкото се може повече телеграми, ние имаме забавяне в получаването на телеграмите, както имаме такова забавяне — поради липса на достатъчно персонал — и в получаването на пощата.

Правеше се въпрос в комисията, че известни селища не могат да получават по пощата писмата — нъщо, което е вярно. Живуците в една културна държава трябва да имат възможност да се съобщават колкото се може по-бързо и по-лесно, без да се държи сметка за какво е това съобщение. Но аз бих подчертал важността на бързината на съобщенията за търговските и производствените центрове. Не е еднакво важно, г-да народни представители, да получа колкото се може по-бързо едно обикновено писмо от моя приятел и едно търговско писмо. Получаването на едно търговско писмо съедини или два часа по-рано е от голямо значение. И ето това е, за което, според мене, не се държи сметка при подреждането на службите. Аз виждам, че персоналите на станциите се подрежда с оглед на продукцията, която дава станцията, не с оглед интензивността на службата, не с оглед стопанското значение на центъра, където се извършва службата, а с оглед числеността на населението — един много погрешен критерий. За това ви виждате, че станциите в градове, които са горе-долу еднакви по население, имат еднакъв по брой персонал, когато въжност в един от станциите има двойно и четирино повече работа, отколкото в друг. Защо? Защото едините са в индустриални или търговски

центрове, а другите са в земеделски центрове, или в центрове с инородно население, което много малко използва службите на Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните. Аз пакъ ще взема за примър гр. Габрово.

Габрово върви на второ място след София по колетна служба. Там ежедневно има над 400 търговски колети. И до този момент Габрово няма камрионетка за пощенските колети. И това огромно количество пощенски колети се кара с една кола, на която са сложени селски ритли, отгоре са седнали телеграфо-пощенските чиновници и стражарите, и често пъти в кално и дъждовно време става изсипване на колетите. Можете да си представите във какво положение тия колети отиват до клиентите. Когато аз повдигнах въпрос в комисията да се увеличат раздавачите в Габрово, на мене се направи възражението, че в някои по-големи градове имало същото число раздавачи. Да, съгласен съм, но дайте да видим колко са писмата в Габрово и колко са в тия градове.

Така е погрешно разпределяне и персоналите по гарите на железниците. Аз няма да цитирам много гари, няма да правя много сравнения. На много гари ще видите, че чиновниците си стоят все толкова, колкото са били някога, а службата ежегодно върви напред и се развива. Аз зная чиновници, които работят 9, 10 часа, а в сезонно време, през време на износа, работят и по 11 часа, за да могат да смогнат. И пакъ, разбира се, не могат да смогнат и не могат да извършат всичко това, което трябва да извършат.

Ето само за това, г-да народни представители, аз вземах думата. И като ще поддържам настоящия заем, като крайно необходим за доразвиване на тия служби, които са посочени в мотивите към законопроекта, аз ще моля в бъдеще, когато се разпределя персонала на станциите, да се държи сметка не за числеността на населението в даден център, а за развитието на службата, за продукцията, която тя дава и за интензивността, с която се извършва. Така трябва да бъде не само по отношение на тая Дирекция, а и по отношение на сродната ней Главна дирекция на железниците и пристанищата.

Аз ще изкажа и някои пожелания относно другите служби, за разширението на които се иска настоящият заем. Ние ще трябва, с съжаление, още един път да констатираме, че възможностите на нашата държава не позволяват да заменим старите наши телеграфни апарати и да създаде линии, по които ще може да се предават едновременно по-големи количества телеграми, за да може и в телеграфната служба да настъпи това подобрене, което се заема ще настъпи в телефонната служба. Изказвам пожелание да се намърят част по-скоро средства — било чрез заеми, било чрез бюджета — за да може постепенно да се уреди телеграфната служба. По отношение радио-предавателната служба, след като бъде построено от заема радио-студиото, ние, хората от провинцията, от тая наречена мъртва зона на радио-предаването, ще помолим Дирекцията на пощите, телеграфите и телефоните, да направи нужното, било да смени радио-вълната, било да набави допълнително една подцентрала, за да може и в тази тая наречена мъртва зона да се слуша по-добре това, което се предава от нашата радио-предавателна станция.

На края аз отправям и едно пожелание: да се измени тази система на използване телефоните чрез заплащане телефонните разговори. Тя е много неудобна и тя затруднява използването на телефона като културна придобивка. Телефонът, г-да, вече не е само едно средство за работа на търговеца, на производителя и на хората от свободните професии. Той е вече една културна нужда и не трябва с една такава система на заплащане телефонните разговори да се затруднява използването му, още повече, когато той носи приходи за държавата. Този, който най-много използва телефона, за да реализира доходи, той го има при тази система много по-евтино, отколкото онези, които иска да задоволи една културна нужда. Въжност, с увеличението на приходите се ограничава разпространението на телефона. Тази система беше пробна и аз съмтам, че Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните, след като направи тази проба в продължение на една година, ще мине към една нова система, която да бъде много по-удобна и която няма да пречи за разпространението на телефона, от който има двойка полза: от една страна задоволява стопанските и културни нужди на населението, а от друга страна носи приходи на държавното съкровище.

По тия съображения азъ ще гласувамъ за настоящия заемъ и ще моля г-да народните представители да направятъ същото, съ пожеланието било съ извънредни срѣдства или съ редовни срѣдства бързо да задоволяваме нуждитъ на нашата телеграфо-пощенска и телефонна служба. (Ръкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Стамо Колчевъ.

Стамо Колчевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Ето единъ законопроектъ за отпускане на заемъ за инвестиции. Ето единъ случай, за който г-нъ министърътъ на финанситъ ни говори въ своето изложение по бюджета. За подобни нужди ние можемъ да използваме заеми, които ще могатъ да се погасятъ въ продължение на нѣколко години и, следователно, тия нужди не ще бждатъ въ тежестъ на редовния бюджетъ.

Най-напредъ ще трѣбва да се запитаме, може ли Спестовната каса да отпусне искания заемъ отъ г-нъ министъра на желѣзницитъ. Съгласно чл. 18 отъ закона за Спестовната каса, 20% отъ срѣдствата на касата могатъ да се отпускатъ въ заемъ на министъра на желѣзницитъ за нуждитъ на пошитъ и на желѣзницитъ.

Влоговетъ на Спестовната каса къмъ края на 1938 г. възлизатъ на 3.330.000.000 л. 20% отъ тѣхъ правятъ 666.000.000 л. А досега, споредъ сведенията, които имамъ, сж отпуснати заеми 629.000.000 л. Следователно има само 37.000.000 л. свободни, които могатъ да се дадатъ въ заемъ, който да се използва за целитъ, които сж указани въ настоящия законопроектъ. Обаче влоговетъ на Спестовната каса ще се увеличатъ. Отъ таблицата за влоговетъ при Спестовната каса личи, че влоговетъ при нея напоследъкъ нарастватъ. Докато въ миналото годишното увеличение е било 100.000.000 л., после 150.000.000 л., сега се възкачва на 200-300 милиона лева. Отъ 2.858.000.000 л. презъ 1937 г., влоговетъ се възкачаватъ на 3.330.000.000 презъ 1938 г. Значи имаме едно увеличение отъ 480.000.000 л. Като вземемъ това увеличение предъ видъ, дори да допустимъ, че презъ 1939 г. нѣма да бжде по-голямъ, то пакъ е достатъчно, за да се реализира заемътъ, за който сега се иска нашето одобрение.

Г-да народни представители! Трѣбва да видимъ, дали съ досегашнитъ заеми и съ новия заемъ, който ще гласуваме, не ще затруднимъ Спестовната каса въ нейната дейностъ. Затова азъ смѣтамъ, че е необходимо да видимъ, какъ сж използвани срѣдствата отъ заемитъ, които досега сж отпуснати, и какъ тѣ се погасяватъ. Отъ сведенията, които имамъ, разрешени сж следнитъ заеми: 235 милиони лева на Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ презъ 1936 г. съ срокъ на погашение 10 години, при лихва 4.5%. Отъ този заемъ сж изтеглени 213 милиони лева крѣгло и оставатъ на разположение още 22 милиони лева; другъ заемъ отъ 30 милиони лева, изтеглена сума 16.500.000 л. съ срокъ на погашение 10 години, при лихва 1% повече отъ лихвата, която дава Пощенската спестовна каса на своитъ вложители. Тия заеми сж употребени: за доставка, постройка и монтажъ на радио-телеграфни станции въ София, гара София и с. Кумарица; за доставка, постройка и монтажъ на Софийския централенъ рѣченъ телефоненъ нумераторъ и централи и нумератори за по-големитъ градове; за доставка и монтажъ на радио-разпрѣсвателна станция въ София, Вакарелъ, Варна и Ст. Загора; за доставка на армирани кабели и други материали по разширение и подобрене на телефонната мрежа; за доставка и монтажъ на високофреквентни уредби и филтри за междуградски и международни съобщения; за доставки и монтажъ на жѣсъ радио-телеграфенъ предавателъ и приемници за радио-телеграфната станция — Кумарица; за линейни и инсталационни материали, за нови линии-мрежи и за токоснабдяване.

Освенъ тѣзи заеми, отпуснатъ е на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата единъ заемъ отъ 57 милиони лева съ наредба-законъ отъ 1936 г. Целта на заема е: постройка на ж. п. линия Раковски—Мъстанли — 16 милиони лева; поправка на вѣтнолома Варна — 18 милиони лева; покупка на параходи за Параходното дружество — 23 милиони лева.

Отпуснатъ е другъ заемъ отъ 60 милиони лева съ наредба-законъ отъ 1936 г., който е изтегленъ напълно, за постройка на ж. п. линии: Дупница—Горна Джумая—Изворитъ и Чепино баня—Якоруда—Изтокъ. Заемътъ се погасява редовно. Разрешенъ е другъ заемъ отъ 90 милиони лева съ наредба-законъ отъ 1937 г. Изтегленъ е напълно. Условиата сж: 1% лихва повече, отколкото плаща Пощенската спестовна каса на своитъ вложители, и срокъ за погашение 10 години. Целта на заема е: постройка на же-

лѣзопѣжнитъ линии: Шуменъ—Карнобатъ, Дупница—Горна Джумая и Чепино-баня—Якоруда. Заемътъ тоже се погасява редовно.

Разрешенъ е другъ заемъ отъ 200 милиони л. съ наредба-законъ отъ 1938 г. Изтегленъ е напълно. Условиата сж съжитъ — 1% лихва повече отъ лихвата на Пощенската спестовна каса; срокътъ за погашение е 15 години. Целта на заема е: постройка на желѣзопѣжнитъ линии Шуменъ—Карнобатъ, Горна Джумая—Изворитъ, Карлово—Калоферъ—Казанлъкъ, Зургасъ—Поморие и Якоруда—Изтокъ. Заемътъ тоже се погасява редовно. Или всичко на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата сж дадени 407.235.162 л., а на Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ — 265.920.000 л. Общата сума на тия отпуснати заеми е крѣгло 673.000.000 л.

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ Д. Пешевъ)

Г-да народни представители! Трѣбва да констатираме съ удоволствие, че всички тия заеми редовно се погасяватъ, съгласно условията, които сж уговорени при тѣхното отпускане. Оттамъ е и куражътъ ми да защитя сегашния законопроектъ, като се надявамъ, че и по той заемъ ще бждатъ отдѣлени въ бюджета на пошитъ съответнитъ суми за погашение и за лихви.

Следъ като видѣхме, че законътъ за Спестовната каса позволява отпускането на заеми на министъра на желѣзницитъ, че срѣдства ще се намѣрятъ и че досегашнитъ заеми, дадени отъ Спестовната каса на държавата, се редовно погасяватъ, вториятъ въпросъ, който трѣбва да си сложимъ, е, дали тѣзи разходи трѣбва да се погасяватъ отъ извънредни приходи, отъ заеми. Г-нъ министърътъ обясни много добре това и азъ нѣма защо да се спирамъ повторно. Смѣтамъ, че когато се касае за инвестиции и за съоръжения, които ще служатъ дълги години, много правилно и оправдано е да се използватъ срѣдства отъ заеми.

Пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ сж едно раз- ексцен- сепсе търговско предприятие. Тѣхното бързо развитие отъ денъ на денъ ни учудва. И ако има нѣщо, което ни спъва, то е липсата на срѣдства, за да имъ дадемъ възможностъ да увеличатъ доходитъ, които сега иматъ. Ето защо, и отъ тази точка зрение е оправданъ исканиятъ заемъ за разширение на телефонната мрежа и за съоръженията, които много хубаво сж уяснени въ мотивитъ на законопроекта.

Въ мотивитъ на законопроекта се казва, че ограниченитъ възможности за отпускане на единъ по-голямъ заемъ сж накарали г-на министъра да поиска 75.000.000 л. заемъ, който ще послужи за покупка на нова автоматична телефонна централа за гр. Пловдивъ — зданието е почти привършено, необходимо е само да се снабди съ нумераторъ, съ съоръжения, за да може да носи доходи на държавата; за постройка на междуградски и международни телефонни вериги, които сж една необходимостъ и отъ които сжщо така има чувствителни доходи; за разширение на наличнитъ телефонни централи и за тѣхното поддържане. За да се осигури едно редовно функциониране на пощенската служба, необходими сж специални пощенски вагони, въ които службата своевременно, докато влакътъ пристигне на съответната гара, да може да разпредѣли ония писма и пратки, които сж предназначени за тази гара. Г-нъ министърътъ е поискалъ този заемъ за удовлетворението отчасти и на голѣмата нужда отъ такива вагони.

Казахъ, че постѣпленията по службитъ надвишаватъ разходите за тѣхъ. Това е едно предприятие, за което колкото повече дадемъ, толкова повече ще получимъ. То си изкарва разходите и остава нѣщо въ плюсъ за държавата.

Много се критикува новата наредба на телефонната служба за таксуване на разговоритъ. Азъ тукъ не съмъ компетентенъ и не бихъ желалъ да правя препорѣжки, но все мисля, че г-нъ министърътъ ще трѣбва да се интересува за това. Бѣше дадено едно обещание отъ службата, че ще се следи, за да се види дали системата, тъй както сега тя е наредена, и както се таксуватъ разговоритъ, е ефикасна. Време е вече да се види това, и навѣскаже, кждето телефоннитъ разговори сж многобройни и кждето нуждата налага, да се разшири телефонната мрежа, съ целъ да се спести времето на гражданитъ и да се донесатъ повече приходи на държавата. Трѣбва да се ревизира тарифата за таксуване разговоритъ, като се намали таксата на онѣзи телефонни постове, които иматъ много малко разговори — тѣ пѣкъ по брой ще растатъ — а се увели и таксата на ония, които иматъ много разговори. Моитъ сведения сж, че на хотелитъ и други заведения, въ които разговоритъ надминаватъ, ако се не лѣжа, числото 9.000, разговоритъ се таксуватъ подъ 1 левъ, а се плаща винаги

1 левъ. Разликата остава в касата на собственика на заделието, а тя може да отиде в касата на Дирекцията на пощите.

Ние знаем много добре, г-да народни представители, че това, което иска г-нъ министърът, е недостатъчно и аз щях да педирамъ за увеличаване размѣра на този заемъ, съ целъ да се даде възможност на г-нъ министъра, това, което може, да се достави отъ странство под формата на стокови кредити, а тѣзи сѣдства, които сега гласуваме, да могат да се използватъ за разширение на постройките — изобщо за постройки. Защото сведенията ми сѣ, че въ София имаме още 500 телефонни постове, които, като бждатъ изчерпани, не ще можемъ да дадемъ никому телефонен постъ, та дори и 10.000 л. да даде. А и сградата е малка, за да могатъ да се инсталиратъ повече телефонни постове.

Азъ чухъ отъ г-нъ министъра, че той има единъ планъ, споредъ който всичко, което е нужно, за да се догони една възможна добре уредена служба на пощите, телеграфитъ и телефонитъ, ще бжде направено. Планътъ ще бжде приведенъ въ изпълнение на етапи. Засега той, като има предвидъ апела на г-нъ министъра на финанситъ за икономии, се задоволява съ единъ по-малък заемъ отъ 75.000.000 л. за най-напредъ. За втория етапъ той има друга програма, за третия — съвършено друга, въ зависимост и отъ сѣдствата, и отъ проучванията, които трѣбва да направи респективната служба.

Азъ бихъ помолилъ г-нъ министъра да помисли също така и върху въпроса за постройката на малки пощенски станции извън околийскитъ градове и въ по-големитъ центрове. Службата въ тѣзи мѣста е настанена въ единъ съвършено неподходящъ за целта здания, съвсемъ нехигиенични. Тежка е службата на телеграфо-пощенцитъ въ нѣкои мѣста. Непремѣнно трѣбва да се погрижимъ за тѣхното здраве и трѣбва да осѣемъ нашата страна съ уютни помѣщения за тази служба. Виждаме около София, въ Красно-село, Княжево, Горна-бана и другиде построени станции съ по 300-400.000 л. Идеята е похвална. Намирамъ, че постепенно ще трѣбва да се разширява тази програма за постройката на такива станции и въ провинцията, за да се даде възможност на телеграфо-пощенци да работятъ въ хигиенични помѣщения.

Азъ мисля, че този законопроектъ даже нѣма нужда да отиде въ комисията. Той е ясенъ. Мотивитъ сѣ много обширни, категорични, убедителни и азъ ще гласувамъ за него, като моля г-да народнитъ представители също така да го гласуватъ, за да подкрепимъ г-нъ министъра въ тази му инициатива и да пожелаемъ, щото въ скоро време да ни занимае и съ втория, и съ третия етапи отъ неговата програма за целесъобразното обзавеждане на пощите, телеграфитъ и телефонитъ. (Ръкоплѣскания отъ дѣсно и центъра).

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Ангелъ Станковъ.

Ангелъ Станковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Мотивитъ на законопроекта, който разглеждаме, сѣ действително ясни и убедителни. Въ законопроекта е очертана ясно и целта, която той си поставя: „Да се добие такова съчетание на доставки и видове работи, които съобразно естеството на службитъ, да позволятъ едно по-цѣлостно изпълнение на плана за подобрене на службитъ по пощите, телеграфитъ, телефонитъ и радиото“.

Отъ това се разбира, че действително съществува единъ планъ въ дирекцията, който ще се изпълнява по единъ определенъ и ясенъ начинъ. Трѣбва да се признае, г-да народни представители, че действително законопроектътъ е навремененъ и наложителенъ. Той е предизвиканъ действително отъ крещящи нужди. Всички наблюдаваме напоследѣкъ бѣзпъриятъ темпъ, съ който се развива телеграфо-пощенското и телефонното дѣло, както и радио-разпрѣскването. Това трѣбва действително, отъ една страна, да ни радава, но, отъ друга страна, то подчертава, че ние сме останали много назадъ и че действително трѣбва да ускоримъ нашитъ крачки, за да достигнемъ напредѣка, който иматъ другитъ страни. Можемъ да кажемъ действително, че телеграфното и телефонно дѣло, пъкъ и радиото, се намиратъ въ своя разцвѣтъ, въ своя възходъ, обаче у насъ ние сме закъснѣли, и затова трѣбва да се стремимъ да достигнемъ крайната точка колкото е възможно по-скоро.

Отъ изложението, което направи г-нъ финансовиятъ министъръ, стана ясно — ако съмъ добре запомнилъ — че ние имаме нужда да откриемъ още днесъ повече отъ 5.000 телеграфо-пощенски станции. Е добре, кога ще направимъ това? Дали наистина можемъ да го направимъ съ сѣдства отъ редовния бюджетъ? Доколкото си спомнямъ, въ редовния

бюджетъ предвидѣхме кредити за откриването само на 50 телеграфо-пощенски станции и на 70 телефонни такива. Сметайте още колко трѣбва да вървимъ напредъ, за да достигнемъ желанния край!

Г-да народни представители! Като оставимъ на страна теоритическия споръ, дали такива големи нужди трѣба да се покриватъ съ сѣдства отъ редовния бюджетъ или съ специални вземи, ние не можемъ да не признаемъ, че нуждитъ, за които се иска разрешението на този заемъ отъ 75.000.000 л., сѣ належати. Въ мотивитъ къмъ законопроекта е ясно посочено за какво и по какъвъ начинъ ще се разходватъ сумитъ. Тѣ ще се разходватъ въ главни линии: първо, за подобрене изобщо на телефонната служба; второ, за технически нужди на радио-разпрѣскването и трето, за техническо поддържане на пощата — за купуване нови пощенски вагони и машини за клеймоване на писма.

По първия пунктъ — за телефонната служба — на първо мѣсто ще се разходва една сума за покупка на нова автоматична телефонна централа, пълнен комплектъ, за службата въ гр. Пловдивъ. Телефонната централа въ гр. Пловдивъ, г-да народни представители, е изхабена. Нито телефонната централа, нито телефонната мрежа тамъ могатъ вече да задоволяватъ нарастналитъ и постоянно растящи нужди на града, които се нуждаятъ отъ бѣзпъриятъ съобщения за своето правилно търговско и стопанско развитие. Сега въ Пловдивъ се строи нова телеграфо-пощенска станция. Тя ще извади службитъ отъ нехигиеничнитъ помѣщения, въ които тѣ сега се намиратъ, обаче за новото здание е потребенъ и подходящъ инвентаръ. Бѣше се пустанъ по едно време слухъ, че ще ни изпратятъ отъ София нѣкоя бракувана телефонна централа, която да изпълни и последния си дългъ, бихъ казалъ, да изслужи опълченската си служба въ гр. Пловдивъ. Заведена е наистина и една оригинална практика, всичко, което станѣ негодно за Софийската станция, да се изпраща за донзслужване въ Пловдивъ. И, действително, търговското съсловие въ нашия градъ се бѣше много развѣдувало, когато научи тази неприятна новина. Отправиха се сума телеграми до министритъ, до народнитъ представители — въобще изплашени бѣха хората. И азъ сега считамъ за длъжностъ да изкажа отъ страна на цѣлия културенъ, търговски и стопански Пловдивъ голѣма благодарностъ на г-нъ министъра за това, че той действително на първо мѣсто се е загрижилъ за до-ставянето на една нова телефонна централа, пълнен комплектъ, за гр. Пловдивъ. Защото иначе, ако биха ни пратили нѣкоя вехтори отъ София, какво щѣше да значи то? — „Ушила ми мама новъ фустанъ отъ какиния вехтия“. Очевидно, сега нѣма да бждемъ изложени на една такава, бихъ казалъ, опасностъ.

Предвижда се и постройка на междуградски и международни телефонни вериги — като се подобри разбира се и съществуващитъ. Ще се построятъ нови вериги въ онѣзи посоки, където става натрупване и разговоритъ се водятъ много мѣчно. Ще се разходватъ суми още за увеличаване капацитета на съществуващитъ телефонни автоматически централи и за подобрене и по-рационално организиране на производството въ телеграфо-телефонната работилница. Очевидно е, че всичко това е належашо.

Това, което искамъ да отбележа по-нататѣкъ, то е, че заемътъ действително се сключва въз основа на чл. 18-отъ закона за Спестовната каса. По една щастлива замисълъ, установена е една взаимна помощъ между Главната дирекция на пощите, телеграфитъ и телефонитъ и Спестовната каса, въ смисълъ, че отъ сѣдствата на Спестовната каса могатъ да се взематъ 20% за нуждитъ на Главната дирекция на пощите, телеграфитъ и телефонитъ, съ разчетъ дирекцията да пласира сумитъ тѣй, както трѣбва, и да ги върща на време. Въ закона за Спестовната каса е предвиденъ тригодишенъ срокъ. Но, както виждате отъ законопроекта, г-нъ министърътъ иска изплащането на този заемъ да става въ по-дълъгъ срокъ.

Отъ законопроекта така също се вижда, че една частъ отъ уредитъ ще се доставятъ отъ странство, като се спазва законътъ за б. о. п., а друга частъ ще бждатъ изработени туку, отъ мѣстна рѣка. Очевидно е, че това е добре преценено, и добре е постановено така да бжде. Азъ мисля, че ние отъ туку (София трибуната) не можемъ да пожелаемъ нѣщо повече, щомъ се прилага законътъ за б. о. п.

Г-да народни представители! Преди малко се каза туку, че действително телеграфитъ и телефонитъ съобщения отъ денъ на денъ се увеличаватъ. Това е фактъ. Азъ не мога да ви дамъ данни за развитието на телефонната и телеграфната служби, както и за радиото въ Пловдивъ — тѣй като г-нъ началникътъ не благоволи да ми даде такива, като ми каза, че за това трѣбвало да пита въ София — но

въ всеки случай няма и нужда да имаме такива сведения, за да знаем, че действително телеграфната и телефонната служба, както и радиото, се развиват с един много бърз темп. Впрочем, това може да се види и от мотивите към самия законопроект. Като се изтъква там, какъв върви развитието на телефонната служба, казва се, че през последните три години приходите от тази служба са нарастнали от 90.000.000 л. на 135.000.000 л., с тенденция, през текущата година да достигнат до 150.000.000 л. Изглежда, че занапред телефонната служба ще вземе предимство въобще, защото е по-бърза и по-скоро задоволява нуждите на търговския и стопански свят.

Г-да народни представители! И аз тук трябва да обърна внимание върху един въпрос, на който се спрѣха и преговорите, а именно: да се намалят, доколкото е възможно, тарифите на телефоните. Позволете да кажа, че до сега се следва една политика основана на принципа: колкото по-големи тарифи, толкова по-малко разговори, толкова по-малко натрупвания. Наистина, телефонната служба не може да се справи с наплива от хора, които искат да си услужат с телефоните, и очевидно, тя се е повела по този принцип: турете по-високи тарифи, за да има по-малко разговори, за да няма такива натрупвания, за да няма такива прѣчки въ службата и т. н. По мосто схващане, телефонното дѣло, поради развитието си, много скоро ще изправи телефонната служба предъ необходимостта да вземе мѣрки, щото тарифите да бъдат намалени. Гражданите все повече и повече прибягват до услугите на пощата, телеграфа и телефона. Въ едно извлечение, което се даде следъ Нова година, се отбеляза, че разменните визитни картички между гражданите са достигнали до числото четири милиона. Четири милиона визитни картички, г-да народни представители, по 30 стотинки марка на всяка картичка — това е един значителен приход.

Въ всеки случай нашъ дългъ трябва да бъде, колкото е възможно по-скоро, да откриемъ тѣзи 5 хиляди телеграфно-пощенски станции въ разните сѣлища и толкова, може би, телефонни станции за обслужване на народа, защото, трябва да признаемъ, че въ това отношение нашиятъ народъ е културенъ и не жали сѣдства. Азъ бѣхъ лѣтосъ въ единъ затѣгнени села въ Сръбните Родопи и видѣхъ, г-да народни представители, че хората жертвуватъ сѣдства, за да си доставятъ и телефонъ, и радио най-напредъ за читалището, както и по-състоятелните хора гледатъ сами да си доставятъ радио. Очевидно е, че това е единъ добъръ признакъ за културното развитие на народа.

Колкото се касае до заема, трябва да признаемъ, че той се сключва на износни начала. Тукъ няма никаква експлоатация. Отъ четирите члена на законопроекта се вижда ясно, че заемътъ е изгоденъ и за двете страни. Той е изгоденъ за Спестовната каса, отъ една страна, защото тя прави единъ сигуренъ пласментъ на сѣдствата си съ 1% повече лихва, отколкото плаща на спестителите, на вложителите си, и, отъ друга страна, защото не носи никакви рискове. А тя не носи никакви рискове, защото той заемъ не е консумативенъ, г-да народни представители. Азъ мога съ глѣно право да го нарека производителенъ заемъ. Той ще се покрие редовно, тъй както се покриватъ и другите заеми, дадени отъ Спестовната каса, защото съ пласирани здраво и защото доходите са гарантирани. Отъ друга страна той заемъ е износенъ и за Дирекцията на пощите, защото тя не плаща голяма лихва, употребява го за производителни цели и ще го покрие — увѣренъ съмъ въ това — въ уговорения срокъ.

Г-да народни представители! Азъ взехъ думата главно да говоря по първото перо — поупката на автоматична телефонна централа за нашия градъ Пловдивъ. Не знамъ дали г-нъ председателятъ ще ми позволи само въ нѣколко минути да обърна вниманието ви на единъ фактъ, който е малко страниченъ, но все пакъ, може да се каже, е въ връзка съ строежите отъ културно и стопанско естество, каквито са тия на телеграфно-пощенски и телефонни станции. Азъ поддържамъ напълно това пожелание, което се изказа тукъ, макаръ и инцидентно, отъ г-нъ министъра на вътрешните работи, щото развити държавни институти да не са сѣдствоточени само въ София, а да има една децентрализация, доколкото това е възможно — а пъкъ то е възможно. Действително, Пловдивъ е нѣкакъ си забравенъ отъ държавната и сѣществена, така да се каже, на свои собствени сили. Разбира се, веднага трябва да подчертая, че се отпуска единъ доста голямъ, завиденъ кредитъ отъ 1.350.000 л. за Пловдивския панайръ. Но, г-да народни представители, до кога ще продължаваме да трупаемъ всичко въ София? Дали действително искаме да направимъ една съвсемъ голяма София, неузнаваема, и да се казва, че София — това е България?

Азъ съмъ противъ такова едно схващане. И сега не мога да не изкажа съжаленията си и да не подкрепя тази антема срещу българската, хайде да я нарека, агрономическа мисълъ — или невежество — която действително настоя, щото сградата за Агрономическия факултетъ да бъде построена въ София. Моля ви се: Агрономически факултетъ въ София, въ политъ на Витоша! Къде му бѣше мѣстото? Хай тамъ, въ Тракийската равнина, тамъ, където Марица е прострѣла своята снага и тамъ, където въздухътъ е препълненъ съ хлѣбенъ дѣхъ. Това го казвамъ съвършено инцидентно, защото ми е тежко и защото искамъ да осъди такава една политика, която иска да концентрира всичко въ София и която не може да бъде, освенъ въ времѣ на българското стопанство и на българската култура даже.

И още една болка имамъ. Сега въ странство следватъ много наши младежи, въпреки че въ София имаме факултети по сѣщите науки. И тѣзи младежи, за да се издържатъ, са принудени да вършатъ какви ли не работи, учимъ ги на много мизерни нѣща: какъ да криятъ валута, какъ да я пренасятъ презъ нашите митници, да изтезаватъ родителите си и т. н. Защо е всичко това? Защото не можемъ да ги приберемъ въ нашия Университетъ. А не можемъ да ги приберемъ — говоря за тѣзи факултети, които имаме и ние — затова, защото кандидатите нѣматъ бележка по-голяма отъ 4. Азъ не зная дали всички, ако имаха успѣхъ 6, щѣме да ги приберемъ. Очевидно е, че не можемъ да ги приберемъ. И азъ изказвамъ мисълта, особено що се отнася до Юридическия факултетъ: ако той е съвършено препълненъ, да се открие единъ клонъ, или пъкъ да бъдатъ да се премѣсти въ нѣкой отъ провинциалните градове, за да се съживятъ и провинциалните градове.

Азъ знамъ причините, които ще се изтъкнатъ — на първо мѣсто, липса на професори. Може, обаче, да се премѣсти Юридическия факултетъ въ нѣкой отъ градовете, въ които има апелативенъ съдъ. Тогава ще намѣримъ възможностъ да си създадемъ и професори. Това бѣше една моя болка, която искахъ да изкажа предъ васъ. Може би ние да не сподѣляте това мое разбиране.

Накрай заявявамъ, че азъ ще гласувамъ за законопроекта, защото го считамъ полезенъ за българската държавна. (Ръкоплѣскания отъ нѣкои народни представители)

Председателстващъ Димитъръ Нешевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Търкалановъ.

Димитъръ Търкалановъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Въроятно, ако настоящиятъ законопроектъ, който е сложенъ на разискване, не се разглеждаше следъ усилената работа по бюджета на държавата, ние щѣхме се по-големо внимание да се отнесемъ къмъ него. Мене празните банки съвършено не ме смущаватъ, за да изкажа по убеждение и съвѣсть мнението си по тоя законопроектъ, който за мене е много важенъ. Пакъ подчертавамъ: печално е много, че поради голѣмия и усиленъ трудъ по бюджета, дебатите по телеграфно-пощенските съобщения у насъ не могатъ да бъдатъ слушани отъ по-големъ брой народни представители! Законопроектътъ, съ който сме сезирани, е много важенъ, защото подобрението на тия съобщения ще допринесе за стопанското и културно развитие на страната. Това за мене е ясно. Азъ поздравявамъ г-нъ министъра за тая инициатива.

По едновременно съ това, г-да народни представители, азъ искамъ да изкажа предъ васъ единъ мисли въ връзка съ тая важна служба въ държавата, да посоча на добрите, да посоча и на нехубавите страни въ нея.

Г-да! Най-напредъ отъ тукъ азъ трябва да заявя, че съмъ възхитенъ и акламирамъ българските телеграфисти, телефонисти, телефонистки, раздавачи и т. н., които работятъ неуморно, деннонощно, не 8 часа, а много повече за стопанското, културно и всестранио развитие на страната.

Г-да народни представители! За развитието на телеграфно-пощенското дѣло по тоя проектъ се иска отпускането на заемъ отъ 75.000.000 л., които ще се взематъ отъ Пощенската спестовна каса. Това — хубаво. Азъ искамъ отъ отговорните лица, специално отъ г-нъ министъра, да си взематъ добра бележка, че народното представителство, което ще гласува тоя заемъ, желае той да бъде най-рационално използванъ. Що се отнася специално до предупредението, което се отправя къмъ г-нъ министъра отъ тая трибуна, относително начина, по който ще ставатъ доставките, азъ не се съмнявамъ, че то ще бъде взето предъ видъ, защото той е единъ добъръ българинъ и голямъ магистратъ. Но тукъ азъ искамъ да се спира на задачите, които има телеграфно-пощенската и телефонна служба.

Тая служба трябва да отговаря, най-напредъ, г-да, народни представители, на три условия: сигурностъ, естива

такса и бързина. По отделно аз съм по няколко думи ще се спра на всеки един от тези елементи, които са една необходимост за службата. Ще почна от последния елемент — бързината.

Аз трябва да пожелаю от това място, да бъде така реорганизирана и реформирана службата, че тя действително да бъде бърза в своята работа. Моето убеждение, г-да народни представители и г-нъ министре, е, че нашите пощи не обслужват бързо населението. Напр., тия голъми пощенски кутии, които ние виждаме по улиците са надписи „бърза поща“ — това е една провокация. За да казвате, че пощата е бърза, това показва изобщо, че пощата не е бърза. А пощата трябва да бъде бърза. Аз, като запя 5 л. или 6 л. марка на писмото, не съм сигурен, че бързо ще ми услужи пощенската организация на държавата. Това аз мога да го постигна и чрез частно лице. Вие не бива да убивате вратата в народа, че пощата не е бърза, защото тя действително ежедневно свързва българските граждани и гражданки от всички краища на страната по много културни и по много стопански въпроси. Не е въпрос за съмнение — това може винаги да бъде проверено — но аз мога да ви кажа тук, че тоя елемент — бързината — липсва. Г-да народни представители! Мога да ви посоча курioзи. Напр., едно писмо, пуснато от София, се получава в с. Бояна след 3 дни.

Никола Вачков: Според тебе, бързата поща каква трябва да бъде?

Димитър Търкаланов: Така че не трябва с тази бърза поща с 5 или 6 л. марка да се нанесе един удар върху един от ценните елементи на пощенската служба — бързината. Вървам, че дефектите на тази служба ще се премахнат. Г-нъ министърът трябва да има амбицията да наложи на своите чиновници, които стоят по върховете, да организират така тая служба, че действително тя да обслужва бързо българските граждани.

Вторият елемент в тази много важна за държавата служба — пощата, пощенските съобщения — е сигурността. Много ми е съществено от тук да заявя, че тая сигурност не е абсолютна и не е гарантирана. По-късно аз ще говоря за черните кабинети и за отговора на уважаемия г-нъ министър на питаното на народния представител г-нъ Иванъ Пастуховъ. Но, във всеки случай, аз имам една статистика, според която, г-да народни представители, така наречените поздравителни телеграми, които в същност са писма и не са никакви телеграми, достигат до адресантите едва до 75% — другите са унищожавани. Има случай, където са заложени унищожители на такива телеграми. Но не е въпросът само за тия телеграми, въпросът е: има ли съзнание за дълг в телеграфопощенската администрация? Аз пак заявявам, че съм възхитен от денонощния труд на тия телеграфопощенски пионери — раздавачи, телеграфисти, телефонисти.

Стефанъ Цановъ: И началниците имъ.

Димитър Търкалановъ: И началниците имъ. — ... в тях беззаветно вървам, но ще кажа, че нъкъде има нещо гнило, нещо лошо. Вие, г-да, които стоите на тия места, имате ли съзнанието, че трябва да гарантирате сигурността на кореспонденцията на българските граждани? Ние, гражданите, имаме доверие къмъ телеграфопощенската администрация — дайте и вие тази сигурност на гражданите.

Стефанъ Цановъ: За това служителите не са виновни. Ако има причини, те са друга. Не е виновен и г. министърът.

Иванъ Петровъ: Кой ще ги унищожава?

Димитър Търкалановъ: Моля Ви се! Аз ще кажа. — Най-напред вие знаете аферата с заловените 2-3 газени тенекни с марки у един пощенски раздавач в София. Тоя случай го знаете; той е много печален, и аз съжалявам, че трябва тук да го кажа; но аз съм длъжен да го кажа, за да се избягнат подобни случаи. Бяха заловени много хиляди марки.

Г-да народни представители! При трамвайната въртележка при черквата „Св. Неделя“ има поставени специални чиновници, които прибират от пощенските кутии, прикачени към трамвайните коли, писмата. Вие знаете ли, че трамвайът вечерно време се прибира в делото с пълни кутии с писма? Вие знаете ли, че преди известно време бях заловен един кондуктор, който беше прибрал хиляди такива писма и вземал марките им? Кажете, моля ви се, къде е сигурността на пощенските съобщения?

Иванъ Петровъ: Това са отделни лица.

Димитър Търкалановъ: Безспорно, отделни лица са; аз не обвинявам ведомството, г-нъ Петровъ.

Иванъ Петровъ: Въпросът е да не остане впечатление, че тук има едно корумпирано ведомство. Това са изолирани случаи.

Димитър Търкалановъ: Ведомството е великолепно, аз уважавам много служителите, но говоря само за отделни случаи, г-нъ Петровъ! Във всеки случай, тия престъпни хора, безспорно, са увредили интересите на гражданите, които са поискали да си послужат с българските пощенски, телеграфни или телефонни съобщения.

Стефанъ Цановъ: Да се преследват строго.

Димитър Търкалановъ: Г-да народни представители! Преди да премина към третия елемент на тая служба — таксите — искам да спра вашето внимание за две минути още върху сигурността. Г-нъ Иванъ Пастуховъ направи питане. На това питане уважаемият министър на железниците, пощите, телеграфите и телефоните отговори. Аз имам сега възможност от тази трибуна, по повод на законопроекта за заем, който разглеждаме, да заявя, че не съм съгласен с отговора на г-нъ министра. Има цензура в пощите, г-да народни представители, има черен кабинет. Преди известно време четох една статия в в. „Слово“ за черните кабинети, които не датуват, не съществуват от вчера; те са старо изобретение, те са изобретение на всички режими на насилие, още от черните вълкове. И това го е писал един компетентен човек, който знае тия работи. И аз знам, че уважаемият министър на железниците, пощите и телеграфите сигурно прави усилия тая работа да се премахне. Аз видях в какъв тоя отговор: „Най-после чиновниците могат да прегледат пратките“ и т. н. — Не могат чиновниците да прегледат пратките! По конституцията кореспонденцията е свещена и неприкосновена. Вие можете да употребите всички средства по законите, да уловите за врата всеки, който върви по перваза, а не върви по съдбата на улицата, но нямате право да се бъркате в кореспонденцията. Иначе, г-нъ министре — позволете ми да Ви кажа — насърчавате едно насилие върху сигурността на кореспонденцията! Това за мене е ясно. И вие ще го насърчавате по един начин, който може много да ни злепостави в лицето на чуждите нации.

Г-да народни представители! Вие знаете ли какво убеждение има навън за българите? Има колетни пратки, получавани от Германия, на които отгоре е написано на български език: „Българино, пратката не съдържа ценности, не кради!“ Аз не мога да разбера кое е дало повод на тия фирми или на тия лица в тая страна да имат таква мнение за един великолепен народ, какъвто е нашият, и за едно великолепно чиновничество, какъвто е чиновничеството по пощите, телеграфите и телефоните! Това е факт, г-да народни представители!

Аз моля, отговорните лица в дирекцията на пощите да си вземат добра бележка, за да се изкорени всичко, което може да даде повод на които и да са да говорят лошо за българина или за българския чиновник.

Съ тоя законопроект, г-да народни представители, се иска заем, средствата от който ще се употребят най-напред за купуване на автоматична телефонна централа в Пловдив, за постройка на междуградски и международни телефонни вериги и т. н. Аз се ползвам от този случай за да се спра с няколко думи върху телефонните съобщения. Ние вървим, безспорно, напред, имаме постижения. Днес е по-добре от вчера, вчера е било по-добре от завчера. Ние сме длъжни да вървим в крак и в темп с развитието на културата, на прогреса, на техниката. Но има известни работи, които куцат, за които ще ми позволите, г-да народни представители, да кажа две-три думи.

Във тоя момент ние в София имаме една добре организирана телефонна служба. Автоматите, най-напред, позволяват да се подслушва, а броят или надбояват или не броят. Това е въпрос на анкета. Уважаемият г-нъ министър ще го провери, но системата на броят е една лоша система. Тя създава облаги за търговците, които са станали ортаци с държавата. Всеки телефонен пост плаща 1.000 л., и за всеки разговор се плаща още по 1 лев. Във кафенето, където цял ден се въртят телефоните, е поставена една кутия, в която се пуца един лев от този, който говори по телефона; а в правилника е казано,

че тѣзи абонати, които иматъ повече отъ 10 или 15.000 разговора, плащатъ разговоритъ не по единъ левъ, а по 50 стотинки; така че 50 стотинки оставатъ за кафеждията, или за съдържателя на ресторанта или за търговеца, които иматъ телефонъ и тѣ, заедно съ държавата, получаватъ пари отъ гражданитъ. Това е неоспоримъ фактъ. По-рано единъ такъв телефонен постъ струваше 5.000 л., а сега струва само 1.000 л., и по 1 левъ за всѣки разговоръ, отъ който 50 стотинки се плащатъ на държавата, а 50 стотинки прибира за себе си този, който има телефонния постъ.

Г-да народни представители! Какво става въ банковитъ учреждения, кждето има, примѣрно, 5 телефонни поста? За петъ телефонни поста сж плащали въ миналото по 5.000 л. — или 25.000 л. Сега за петъ телефонни поста плащатъ така по 1.000 л. — 5.000 л. Освенъ това, понеже се говори много, вмѣсто 25.000 л., плащатъ срѣдно 15.000 л., а другитъ 10.000 л. тия банкови учреждения ги спестяватъ. Това е резултатътъ отъ системата на таксуване разговоритъ. А въ това време всѣки отъ васъ, г-да народни представители, и всѣки лѣкаръ, износителъ, учителъ, пенсионеръ, културенъ деятелъ, който има телефонъ въ къщи, за много по-малко разговори плаща по-скѣпо, отколкото е плащалъ по-рано, когато таксата за телефонен постъ бѣше 1.500 л. годишно.

Г-да народни представители! Азъ искамъ да се спра за нѣколко минути и на друга една служба въ Дирекцията на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ — това е службата за радио-разпрѣскването, за която ще бждатъ употребени частъ отъ срѣдствата на тоя заемъ.

Въ бюджетарната комисиия се повдигна на нѣколко лѣти въпросътъ за българското радио. Азъ трѣбва да подчертая, че действително радио-службата въ цѣлия свѣтъ е едно могащо срѣдство за пропаганда. Тя надмина това, което се е предполагало. Преди нѣколко години. Въ всѣки случай тая служба у насъ въ този моментъ не е въ редъ. За това ставаше въпросъ и тукъ, и въ бюджетарната комисиия. Въ мотивитъ къмъ законопроекта се казва: „Планътъ за радио-финирането на страната обхваща постройката на три радио-предаватели, а именно: въ Вакарелъ, Стара-Загора и Варна, постройката на едно радио-студио въ София и свързването на това последното посрѣдствомъ специаленъ кабелъ съ радио-предавателя при с. Вакарелъ. Отъ всички тѣзи обекти остава недовършено само радио-студиото. Останалитъ сж завършени, използватъ се и се намиратъ въ периода на примането“.

Г-да народни представители! И тукъ има нѣщо несредно, лошо — позволявамъ си да кажа тая дума. Азъ си спомнямъ, когато г-нъ министрътъ въ бюджетарната комисиия каза: „Радиото не е прието“. Тукъ обаче ни каза, че е довършено, че то ще се приеме. Касае се, следователно, за завършването само на студиото въ София. Ами че радиото въ Вакарелъ е дефектно — това е истина. „Сименсъ“ и „Телефункенъ“ трѣбва да си го взематъ и да си го занесатъ въ Германия. България не може да си служи съ едно дефектно радио, съ 25 киловата, каквото е радио Вакарелъ. То не може да бжде прието, и вие не можете да ни ангажирате съ тоя мотивъ тукъ.

Г-да народни представители! Не било прието радиото. Но вие продължавате да си служите съ него, г-нъ директоре. Откажете да си служите съ него. Или пъкъ го приемете и тогава нѣма да поставяте г-нъ министра въ това положение да казва: ние сме въ фазата на примането.

Компетентни лица, г-да народни представители, заявяватъ, че то не е въ състояние да отговори на нуждитъ. Азъ имамъ тукъ единъ малки сведения и мога да ви кажа, че повечето отъ радио-станциитъ въ Европа сж съ нѣколко киловата. Като изключите Берлинъ съ 100 киловата, Лайпцигъ, Штутгартъ и Мюнхенъ съ 60 киловата, Римъ съ 50 киловата и Парижъ съ 100 киловата, всички други нѣмски, французки и чехословашки радио-станции иматъ 3 до 5 киловата, най-много до 10 киловата, и въпрѣки това тѣ великолепно отговарятъ на своето предназначение.

Но тукъ има нѣщо друго. Очевидно, тия, които сж проектирали строежа на тая радио-разпрѣсквателна станция, които ще върши голѣмото дѣло на българитъ, на българския народъ, на българската държава, не сж били добре ориентирани. Нашето радио страда отъ суша, то не може да приема, то не може правилно да разпрѣсква. Истината е, че тая радио-станция съ 25-киловатъ часа мощностъ едвамъ се слуша въ Ловечъ, въ Северна България, задъ височинитъ на Стара-планина, а нѣкъде и не могатъ да я слушатъ. Колко струва? Много струва това радио. То струва десетки милиона лева на българския народъ. Оставете паритъ — най-послед паритъ ще ги дадемъ. Ние се интересуваме, това съвременно и съвършено техническо срѣдство да можемъ да го използваме рационално и правилно. Мене това ме

интересува като българинъ. И азъ отговарямъ, че не можемъ да го използваме. Ами че върнете имъ го, г-да. Да ви кажа право, азъ съ огорчение отъ това мѣсто ви заявявамъ, че ще ви гласуваме още кредити, но ни дайте едно съвършено радио, за да може да ни чува чуждиятъ свѣтъ, пъкъ и българитъ задъ северната, южната и западната ни граница. Но, следъ като сме похарчили толкова пари, да ни казватъ: то е въ стадия на примането, това не бива.

Иванъ Петровъ: Никой не е казалъ това.

Димитъръ Търкалановъ: Моля Ви се, г-нъ Петровъ. Азъ точно така чухъ. Азъ говоря сериозно по този въпросъ.

Г-да народни представители! Като говоря за радио-службата, азъ тукъ съмъ подложенъ на едно изкушение, отъ което не мога да избѣгна. Азъ не се съмнявамъ, че тия, които ръководятъ радиото, сж великолеппи хора, но има други, които искатъ да го изкористятъ, които по единъ непотченъ начинъ си служатъ съ него. Азъ тукъ съмъ длъженъ да изкажа едно огорчение, защото лично азъ като народенъ представителъ съмъ засегнатъ, а засегнато е и народното представителство. Преди време единъ чиновникъ отъ Софийската община, нѣкакъв секретаръ, на име Чолаковъ, се явилъ тамъ и казалъ на директора: „Г-нъ директоре! Ще говоря по радиото за Софийската община“. — и пр. Най-напредъ трѣбва да подчертая, че Радио—София не е радио на София, то е радио на България, то не може да служи за защита каузата на единъ чиновникъ. А този господинъ отъ студиото е казалъ между другото: (Чете) „Противно на неоснователнитъ критики на незапознатитъ съ общинскитъ финанси лица, които критики намѣриха отгласъ дори и въ Народното събрание, кждето общинската управа бѣ обвинена въ неразумна финансова политика, като не държала сметка за податнитъ сили на гражданството, предъприемала съ широкъ замахъ строителни работи, въ тази беседа ще се постарая да уясня, доколко е вѣщо финансовото ръководство на Столичната община въ последнитъ нѣколко години“.

На кого служи Радио—София? Виждате ли — качилъ се единъ чиновникъ въ студиото и защищава инж. Иванъ Ивановъ! Азъ съмъ възмутенъ отъ дързостта на този чиновникъ. Това ми дава основание да мисля, че действително тукъ има нѣщо много тежко, много оскърбително, много обидно. Какъ може да се позволява на единъ чиновникъ да застане предъ микрофона въ студиото и да говори противъ народни представители и Народно събрание? Това е така наречениятъ не бюрократизмъ, а чиновничократизмъ, който мисли, че е всичко и счита, че може всѣкога и навсѣкжде.

Въ сѣщностъ, какво е станало? Азъ научихъ това отъ нѣкои народни представители. Тѣ ми съобщиха: чухте ли отъ Радио—София какъ се приказва за Народното събрание? Но не е само това казано, г-да народни представители. Вънъ отъ това, което е писано тукъ (Сочи листъ хартия), господниятъ е казалъ и друго нѣщо. Азъ моля г-нъ министрътъ да си вземе бележка и да впуши, чрезъ своитъ подведомствени органи, на тия, които ще се явяватъ въ студиото, да говорятъ само това, което е предварително одобрено. Иначе азъ ще искамъ да ми се позволи да приказвамъ по управлението на Софийската община, тъй като по този въпросъ е говорено вече предъ радиото, и вие не можете да ми откажете. Това е желѣзната логика. Но така не може. Радиото е голѣмъ инструментъ за култура, за прогресъ и за национална пропаганда. Който обича, да заповѣда да говори по стопански, национални, културни и др. въпроси. Но така не може.

Г-да народни представители! Толкова за радиото. Азъ съжалявамъ, че следъ като сме похарчили толкова срѣдства, ние още трѣбва да го довършваме. Въ всѣки случай, азъ съмъ абсолютно увѣренъ, че г-нъ министрътъ има амбицията да постави всички по мѣстата имъ и всичко въ редъ.

Драганъ Кисювъ: Да потърси отговорности.

Димитъръ Търкалановъ: Азъ нѣма да се спирамъ тукъ на единъ въпросъ, който е много пикантенъ и по който не знамъ, дали е удобно да се говори. Въ всѣки случай, ще Ви кажа, г-нъ министре, че когато предъ вашия директоръ на пошитъ се явяватъ на три лѣти хората на „Сименсъ“, да му казватъ: г-нъ директоре, пригответе зданието, защото машинитъ дойдоха, г-нъ директорътъ — макаръ да му е било писано три лѣти — още не е готовъ. И действително, машинитъ сж стояли много време въ вагонитъ на гара Вакарелъ. Тѣ сж машини деликатни и скѣпни. Нека кажа даже, че г-нъ директорътъ по свой починъ е замѣнилъ дървената конструкция на зданието въ Вакарелъ съ

желязна, която струва по-скъпо с 400 хиляди лева. Тукъ присъствува единъ народенъ представителъ, който е билъ министъръ и който е билъ канелъ да оформи този разходъ за тая конструкция, но, разбира се, той не е извършилъ това. Другъ го е извършилъ.

Г-да народни представители! Въпросътъ за превоза на пощата е единъ въпросъ, който не е уреденъ. Наредъ съ Българскитѣ държавни пощи, въ този моментъ има две компании за превозъ на пощата и на колетитѣ — „Бърза услуга“ и „Куриеръ“. Отъ Габрово и отъ Варна, отъредъ въ България, наредъ съ пощата, тия две компании вършатъ нейната служба. Защо? За това, което ви казахъ преди малко. Азъ зная колко много ми е стѣснително, но пакъ съмъ длъженъ да направя една декларация, за да не остане нито за единъ моментъ съмнение, че азъ имамъ лошо мнение за службата на раздавачитѣ. Тия пощенски чиновници и чиновнички азъ уважавамъ. Но има нѣщо по върховетѣ, което не може да постави службата на онай височина, която ѝ е отредена по основния законъ. Какъ е възможно да съществуватъ „Бърза услуга“ и „Куриеръ“ наредъ съ пощенската служба? Възможно е. Предадатъ на служащитѣ на тия две компании въ Габрово или въ Ловечъ колетна пратка, или предадатъ едно писмо или парична сума, спестятъ такситѣ, които иначе биха платили на държавата, и съ голѣма сигурностъ служащитѣ на „Куриеръ“ ги донасятъ на предназначението имъ въ София или другаде.

Въ връзка съ тоя въпросъ искамъ да повдигна и въпроса за положението на пощата задъ граница. Тукъ има една фирма „Представителство на спалнитѣ вагони“, на която зная, че г. Микалуди е нѣщо като шефъ. Той натиска силно и въ този моментъ, въпрѣки нѣколкократнитѣ отрицателни решения на сведущи хора отъ Дирекцията на пощитѣ, за да се възложи превоза на пощата на компанията „Вагонъ-Ли“. Изглежда, за честь на г-нъ министъра, че тая работа нѣма да стане. Сега пощата се пренася безплатно съ конвенционала. И така трѣбва да се пренася. Тѣй ще трѣбва да си остане. Иначе ще се разходватъ неправилно 1 милионъ или 1 и половина милиона лева годишно за услугитѣ на това дружество.

Г-да народни представители! Искамъ да се спира съ две думи и на живота въ телеграфопощенското ведомство. Телеграфопощенци сѫ неуморни, великолеппи работници, но въ този моментъ тѣ сѫ чужди въ своята срѣда и въ своята организация. Азъ съмъ въ състояние, г-да народни представители, да твърдя, че една група отъ 700—800 души служащи по ведомството, безспорно великолеппи служащи, излѣзли отъ телеграфопощенското ведомство, иматъ своя организация, отдѣлна отъ общата организация, която е фаворизирана отъ бившия началникъ на Телеграфопощенското училище, днесъ главенъ директоръ на пощитѣ.

Г-да народни представители! Азъ имамъ тукъ данни, зная, че нѣкои отъ избранитѣ отъ организацията лица, представители на тая организация, сѫ били изпратени въ провинцията. Не зная дали е нужно да съобщавамъ имената имъ. Азъ смѣтамъ, че това не е въ интересъ на телеграфопощенското чиновничество, което е повече отъ шестъ хиляди души и което върши една гигантска работа за културното, просвѣтното, стопанското и всестранното поздигане на страната. Не е необходимо да се внася изкуствено едно раздвоение, едно смущение въ редоветѣ на това чиновничество. Азъ смѣтамъ, че г-нъ директорътъ би направилъ по-добре, ако оставше сами чиновничитѣ да си избератъ ръководители на своята организация и ако употребѣше всичкитѣ си усилия за премахване различията. Ако той би направилъ това, той би извършилъ едно добро дѣло къмъ една професия, която служи на родината.

Азъ зная и друго — че мъже и жени, които служатъ по вашето ведомство, г-нъ министре, сѫ били раздѣляни: мъжа пращатъ на една страна, а жената пращатъ на друга страна. Това не е нужно. Защо да не е възможно, мъжътъ и жената да служатъ на едно мѣсто, стига да бъдатъ възискателни и да кажатъ: ти, независимо отъ това, че си мъжъ на тая жена, си началникъ, а ти, жена, си чиновничка и трѣбва добросъвестно да изпълнявате вашитѣ задължения. Това има да кажа по ведомството.

Имамъ и други бележки, но повече нѣма да говоря. Въ всѣки случай, въ заключение, азъ съмъ длъженъ да изпълня едно задължение къмъ тия служители. Ние трѣбва да намѣримъ възможностъ да ги подпомогнемъ, защото независимо отъ всичко друго, материално тѣ сѫ извънредно много зле. Това е истината. Ние трѣбва да гласуваме тоя заемъ, но едновременно съ това ние трѣбва да помолнимъ г-нъ министъра да надникне въ това ведомство и съ своята воля, съ своята амбиция и съ своята вещина да постигне всѣкото на мѣстото му, за да създаде отъ телеграфопощенското и телефонно съобщение и отъ радиоразпрѣска-

нето единъ инструментъ, едно срѣдство за културенъ, стопански и всестраненъ възходъ на България. (Ржкоплѣскания отъ тѣло)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Дойко Петковъ.

Дойко Петковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Може би интересътъ, който проявява народното представителство сега, е обратно пропорционаленъ на значението и на важността на въпроса, който е поставенъ днесъ предъ Народното събрание за разрешението. Често пѣти голѣмитѣ теми, въпроситѣ съ значение, могатъ да минатъ тихомъ-мълкомъ предъ Парламента, защото не будятъ чувства, които повече възлунуватъ и привързватъ къмъ депутатскитѣ банки, както е случаятъ съ въпросъ като този, който е свързанъ съ българската култура, материална и духовна, и отъ чието правилно разрешение зависи по-бавнитѣ или по-бързитѣ стѣпки на нашия културенъ прогресъ.

Позволете, г-да народни представители, да подчертая не съ мои думи значението на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ. Азъ зная, че вие ще бъдете любопитни да чуете една цитата, която на менъ направи впечатление, отъ една страна по художествения изразъ, а отъ друга страна по дълбокото съдържание и резюмираната характеристика на това, което сѫ пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ днесъ. Азъ ще ви прочета това, което намѣрихъ въ едно списание — мнението на Йосифъ Бартъ за значението на пощитѣ и телефонитѣ: (Чете) „Липете, казва той, литературата, изкуството, дружбата, съзнанието за единство на цѣлото човѣчество, отъ онѣзи съобщения и душевни наслади, които пощата имъ носи ежедневно и ефикасно отъ всички краища на земята, и народитѣ отново ще се обвърнатъ въ варвари“. И по-нататъкъ: (Чете) „Пощата кръстосва благоустрѣсенитѣ държави тѣй, както човѣшкото тѣло се кръстосва отъ кръвоноснитѣ съдове. Съ развитието на обществения животъ, пощата прониква все по-силно и живѣе, както въ умственото, тѣй и въ материалното състояние на обществата; тя обхваща цѣлия граждански животъ, вървяйки ржка съ културата“.

И за да свърша цитата, чуите, уважаеми г-да народни представители това, което казва въ това отношение, не по-малко релефно, известниятъ Arthur de Rotschild въ неговата книга „Histoire de la Poste aux lettres“ — (чете) „Благодарение на пощата и особено благодарение на електрическото предаване на новини, вестникътъ достигна своя необикновенъ размахъ, стигна до политическо могъщество и стана силенъ двигателъ на умствения животъ на народитѣ“.

Въ миналото държавниятъ секретаръ на германскитѣ пощи, телеграфи и телефони, д-ръ Заугеръ, изненада свѣта съ едно свое изследване, като каза: (Чете) „Още не е добре известно навсѣкжде, че вестникътъ е произлѣзълъ отъ пощата и че първитѣ редактори сѫ били всички бивши пощенски чиновници. Отъ появата на първия вестникъ въ XVII вѣкъ вестникарството достигна колосално развитие“. Това стана само благодарение на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

„Величието на Англия — казва другъ единъ авторъ, г-да народни представители — се крие въ кабелната мрежа, която тя има презъ моретата и океана. Безъ кабелитѣ, казва той, това величие би могло да бъде разколебано, би могло да бъде катурнато въ всѣки моментъ“.

Ето защо, г-да, когато говоримъ за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, следва да имаме предъ видъ това, което азъ вече цитирахъ. То показва величината на въпроса, който интересува днесъ Народното събрание, понеже се касае до единъ заемъ отъ 75.000.000 л., който ще бъде вложенъ за устройство и усъвършенстване на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ въ България.

Г-да народни представители! Азъ имамъ предъ видъ, че тѣзи дебати собствено замѣстватъ онѣзи, които трѣбваше да станатъ по бюджета на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ. Мнозина, между които и азъ, се отказаме отъ правото да вземемъ думата тогава, за да говоримъ днесъ, по простата причина, че можеше да стане едно повторение, което е нежелателно и защото, най-после, трѣбваше да се спази датата 28 януарий за приемане на бюджетитѣ.

Г-да народни представители! Нѣколко думи за характеристика на нашитѣ пощи, телеграфи и телефони. Това е чисто българско ведомство. Позволете ми да кажа, че то е едно почти доморасло ведомство, което се е издигнало отъ българи, което се носи — думата ми е за службата — отъ българи и което е претърпяло много малко чуждо влияние, защото по това ведомство малцина сѫ онѣзи,

които сж свършили въ чужбина, които, следователно, сж получили своята подготовка вън от границите на нашата страна. И затова азъ смѣтамъ, че трѣбва да гледаме съ особено уважение къмъ ведомството на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, реди къмъ онѣзи труженици, къмъ онѣзи тихи, непознати, нешуменщи културни дейци, които въ същностъ сж дали повече за нашата култура, отколкото много други категории държавни чиновници и служаци, които маршируватъ на първи или втори планъ, безъ да иматъ основание да претендиратъ, че сж донесли, че сж дали нѣщо повече на нашата вещественна и духовна култура.

Г-да народни представители! Първиятъ директоръ на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ въ България, може да се каже, е рускиятъ генералъ Анучинъ. Мене ме интересуваше този въпросъ и азъ смѣтамъ, че народното представителство трѣбва да го знае. Отъ историята ще се извадятъ и онѣзи изводи, които правилно ще ни насочватъ къмъ вѣрно разрешение на проблемата, която е поставена предъ насъ. Анучинъ приема ведомството на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, разбира се, доколкото сж съществували такива. За телефони тогава дума не става, за телеграфи сжко тогава дума не става; става дума само за писма, за поща. Той, обаче, управлява временно. Датата 11 априлъ 1879 г. трѣбва да бѣде отбелязана като начало на Българскитѣ пощи, телеграфи и телефони. Нѣма никакви чиновници българи. Руската окупационна войска си отиде заедно съ своитѣ специалисти. Останаха само нѣколко души, мисля не повече отъ 5—6 души, и все пакъ телеграфопощенското ведомство се устройва и то по единъ интересенъ начинъ.

Ангажирватъ се млади хора. Цензътъ е билъ следниятъ: да знаятъ да прочитатъ адреситѣ на писмата. Никакъвъ другъ цензъ не се иска. Намиратъ млади хора, които се зачисляватъ, изучаватъ службата, безъ да получаватъ каквото и да било възнаграждение. Следъ известно време, въ 1883 г., тогавашниятъ министъръ на външнитѣ работи, който е завеждалъ и службата, д-ръ Вълковичъ, предъ Народното събрание е казалъ: „Ние се справихме съ този въпросъ, ние успѣхме, казва, да създадемъ телеграфопощенски кадаръ, който върши отлично своята работа и който е една гаранция, че ведомството ще напредне“.

Следъ това, г-да народни представители, всички директори на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ сж, така да се каже, излѣзли отъ срѣдата на ведомството. Като започнете съ единъ отъ най-старитѣ директори П. Матеевъ и минете презъ Иванъ Стояновичъ, който, така да се каже, бѣше политикътъ, дипломатътъ на това ведомство, известенъ подъ името — нека ми бѣде позволено да го кажа, азъ не искамъ да го оскърбя, но искамъ образа му да очертая — Аджилето, управлявалъ пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ въ продължение на повече отъ четвъртъ столѣтие, а следъ това директоритѣ Тодоръ Минковъ Старчевъ, Иванъ Лютовъ — всички сж излѣзли отъ ведомството. Следъ това става единъ преломъ, единъ превратъ. Превратътъ се състои въ следното: директоритѣ на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ не сж излѣзли вече отъ ведомството, а сж чужди на това ведомство.

Азъ моля, г-да народни представители, да приемете за вѣрна моята мисль, която нѣма да аргументирамъ, че отъ този моментъ нататкъ въ пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ се отбелязва началото на една регресия, затова защото хора чужди на ведомството, вън отъ ведомството, идатъ да управляватъ ведомството съ претенция, безъ каквито и да било специални технически познания по уредбата на това ведомство.

Сирко Станчевъ: Г-нъ Янковъ е отъ ведомството.

Димитъръ Търкалановъ: Отъ военното ведомство.

Стамо Колчевъ: Той учи хората, които отиватъ да изпълняватъ служба въ ведомството.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: (Звънъ) Моля, г-да!

Дойко Петковъ: Азъ не съмъ казалъ нищо за г. Янковъ и за Михаилъ Савовъ, за когото ще кажа най-хубавитѣ думи, които може да се кажатъ. Вие, уважаеми колеги, излѣзте и кажете хубави думи за г-нъ Янковъ. Азъ за него това не мога да кажа. Азъ смѣтамъ, че управлението на г-нъ Янковъ е едно пакостно управление за пощенското ведомство. (Възвращения отъ дѣсно)

Сирко Станчевъ: Вашето мнение е такова.

Дойко Петковъ: Позволете азъ да имамъ мое мнение, защото иначе трѣбва да възстана срещу Вашето мнение.

Сирко Станчевъ: Добре, че умрѣ Савовъ, иначе кой знае какво щѣхте да кажете.

Жико Струнжевъ: Лошъ е г-нъ Янковъ, защото не дава на „широкитѣ“ да управляватъ.

Дойко Петковъ: Азъ трѣбва да ви кажа, г-да, че съмъ билъ служителъ по това ведомство. 5—6 години дадохъ на това ведомство. Това моля да не се пише въ дневницитѣ, защото, както казватъ французитѣ, *moi est toujours haïssé*, азъ съмъ винаги омразенъ. Азъ искамъ, обаче, да подчертая, че ведомството ми е близко до сърцето, и продължавамъ да следя неговото развитие. Азъ нѣмамъ, г-да народни представители, тая прещенка за деятелността на г-нъ Яковъ, каквато вие имате.

Сирко Станчевъ: Г-нъ Петковъ! Жалко е, че отъ трибуна се атакува единъ човѣкъ, който не може да се защити.

Димитъръ Търкалановъ: Г-нъ министърътъ ще го защити.

Дойко Петковъ: Сигуренъ ли сте, че щѣхъ да кажа една дума за г-нъ Яковъ, ако не бѣхте ме предизвикали съ Вашитѣ прекъсвания?

Сирко Станчевъ: Жалко е, че едно прекъсване Ви дава основание да се нахвърлите така върху единъ човѣкъ.

Дойко Петковъ: Не се нахвърлямъ. Всички уважения къмъ неговата личностъ. Човѣшката личностъ за мене е свещена, и азъ я уважавамъ. Азъ, обаче, тукъ съмъ длъженъ да изпълня моя депутатски мандатъ, да дамъ характеристика на едно управление, на една епоха, при която уважението на личността стои подъ изпълнението на дълга. Азъ така разбирамъ дълга си.

Г-да народни представители, основна грѣшка е, че се прекъсна тая традиция: онѣзи, които възглавяватъ пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, да произлизатъ отъ това ведомство. Г-нъ Иванъ Стояновичъ, който е още живъ, остави дълбоки следи, следъ като съ изкуство управлявалъ ведомството повече отъ 25 години; съ своята хитростъ, съ тънкоостъта на своитѣ постъпки и на своята мисль той винаги успѣваше въ най-тежкитѣ моменти да запази пощенци, телеграфисти и телефонисти; той трѣбва да получи възмездие, като въ сегашно време тукъ му се признаватъ заслугитѣ — тѣ сж много пѣти признавани — защото тѣзи, които днесъ управляватъ това ведомство, не издържатъ никакво сравнение съ онова, което бѣше той.

Г-да народни представители! Това ведомство създаде единъ колосъ — това бѣше Димо Цончевъ, покойникъ вече, който, следъ като свърши IV класъ, започна като ученикъ-телеграфистъ при Варненската телеграфопощенска станция. Благодарение на своитѣ дарби и на своята енергия той стигна до тамъ, че да бѣде считанъ като мозъка и двигателя на това ведомство; той стигна въ края на своята служба до поста поддиректоръ на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, следъ като бѣше много години главенъ инспекторъ. А днесъ се назначаватъ поддиректори и директори свършено лесно хора, които се взематъ отъ вънъ и които може да иматъ известни познания, но които дажече не отговарятъ на онзи цензъ, който службата въ продължение на половинъ столѣтие бѣше фактически поставила за онѣзи, които ще възглавяватъ ведомството на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ. (Възвращения отъ дѣсно)

Г-да народни представители! Азъ считамъ, че трѣбва да се продължава така, както се бѣше наченало. Това прекъсване на тая традиция днесъ е понижение на подготовката, е понижение, ако искате и въ чувството на сигурностъ и въ съзнанието, което имаше въ себе си всѣки служителъ, бидейки на своя столъ въ пощата, при телеграфа, при телефона.

Г-да народни представители! Въ 1923 г., когато се назначи покойниятъ Михаилъ Савовъ, стана прекъсването на тая традиция, но азъ трѣбва да отбележа, че покойниятъ Михаилъ Савовъ бѣше като единъ преходъ. Азъ знамъ, че този човѣкъ, който напустна живота, бѣше предметъ на бурни овации отъ страна на телеграфопощенски чиновници, тогава когато не бѣше вече тѣхенъ шефъ. Защото той управлявалъ чрезъ пощенскитѣ чиновници, защото той бѣше тѣхенъ защитникъ. Той улови тѣхнитѣ болки, тѣхнитѣ страдания и ги изнасяше; защи-

щаваше тяхните интереси, беше нещо като плът от плътта на това ведомство и в онова време в него течеше кръвта на телеграфо-пощенския чиновник, който беше измъчен, онужден и пр.

Сирко Станчев: И той беше специалист, като г-н Яковъ.

Дойко Петков: Вашето мнение, уважаеми колега, си е Ваше мнение. Моето мнение си остава.

Димитър Търкаланов: (Към Сирко Станчев) Запиши се и говори!

Сирко Станчев: Какъ може да се обижда хората? За един покойник ще казва хвалебни думи, а ще обижда един жив човек!

Нъкой от ляво: Г-н Станчев! Вие сте най-спокойният човек тук, а прекъсвате сега.

Димитър Търкаланов: Касае се за управление, не за лица.

Сирко Станчев: Яковъ е в същото положение, в което беше и Савовъ.

Дойко Петков: Г-н председателю! Въдворете спокойствие, за да говоря.

Председателстващ Димитър Пешев: (Звъни) Моля, г-да!

Димитър Търкаланов: 75.000.000 л. заемъ искате! За политиката приказваме, не приказваме за лица.

Сирко Станчев: Приказваме, но не сте обективни.

Иванъ Пастухов: Стига прекъсва!

Председателстващ Димитър Пешев: Моля, г-да, тишина! Безъ прекъсвания!

Дойко Петков: Азъ съм обективен и не обиждам никого. Азъ не зная, защо се иска да не характеризирам един режим, когато приказваме за пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ! Не зная, защо се иска това. Не зная, дали бихъ изпълнилъ дълга си, ако, поради лицеприятие, прескоча тая или оная епоха, защото пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ били възглавявани отъ X, Y, Z! Азъ казахъ, че се отнасямъ съ уважение къмъ всъкого, но това е личност, която стои начело на пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ и създава порядки, които не могат да не бъдат критикувани и къмъ които азъ не мога да не се отнасямъ положително или отрицателно. Какво е това изпълнение на дългъ — недейте говори за този или онзи! Това може да бъде другаде, това не може да бъде въ Парламента. (Възражения отъ дясно)

Председателстващ Димитър Пешев: (Звъни) Моля!

Дойко Петков: Г-да народни представители! Днешните директори на пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ, за разлика отъ онова, което беше въ миналото, сж вселини. Това, естествено, удря печатъ върху живота на цялото ведомство. Отъ месецъ май 1934 г. досега се смѣниха много министри, директоритъ, обаче, оставатъ на своитъ постове — и тъй трѣбва да бъде — и фактически тѣ водятъ управлението на това ведомство и го водятъ по свое разбиране, по свой маниеръ, тъй както тѣ разбиратъ, че трѣбва пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ да бъдатъ управлявани.

Еню Клятевъ: Нали има законъ?

Дойко Петков: Азъ не ще се стѣсия, г-да народни представители, да попитамъ: може ли директорътъ на пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ — въпросътъ е за г-нъ Яковъ — само няколко дни преди изборитъ да прави събрание на горнитъ категории чиновници и да имъ казва, за кого да гласуватъ? (Възражения отъ дясно)

Еню Клятевъ: Този ли Ви е зорътъ?

Димитър Търкаланов: Чакайте бе!

Димитър Кушев: Това беше общо явление — и съ учителитъ, и съ всички. Не беше само съ пощаджитъ,

Председателстващ Димитър Пешев: (Звъни) Моля, г-да!

Дойко Петков: Г-да народни представители! Когато хората, заемаша такива високи постове, си позволяватъ свободата да внушаватъ на своитъ чиновници, за кой кандидатъ да гласуватъ, азъ питамъ, не се ли внася елементътъ на политическата корупция?

Еню Клятевъ: Съ какво ще ни убедите, че е така?

Димитър Кушев: То беше въ близкото порочно минало! То се свърши! Сега ще дойде новото!

Председателстващ Димитър Пешев: (Звъни) Моля ви се, г-да, недейте прекъсва!

Дойко Петков: Г-да народни представители! Азъ се надявамъ, че днесъ, когато Парламентътъ има въ рѣцетъ си съединитъ на страната, когато той законодателствува, когато той носи народния суверенитетъ въ неговата пълнота, всичкитъ тѣзи явления вече не ще се повтарятъ. Изпълнителната властъ ще си бъде изпълнителна властъ, законодателната властъ ще си бъде законодателна и съдебната — съдебна, нѣма да има това смѣшване на властитъ, което допуска такива случаи, които сж не само аномалия, но единъ феноменъ, който не прави честъ на управлението на нашата страна.

Г-да народни представители! Азъ считамъ, че днесъ въ ведомството на пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ съществува единъ режимъ на управление, който не може и не бива по-нататкъ да продължава.

Г-да народни представители! Моля ви се, е ли въ реда на нѣщата — по законъ и окръжни — телеграфо-пощенскитъ чиновникъ да авансира благодарение на прослужени години и на цензъ? Да, но ние виждаме едни чиновници, отъ известно мѣсто, въпрѣки цензъ, въпрѣки категория, въпрѣки прослужени години да биватъ повишавани, а други, които не сж на това мѣсто — не. И благодарение на обстоятелството, че днесъ пощенскитъ чиновници не сж това, което бѣха преди години — въ 1934 г. ведомството беше поголовно очистено отъ всички онѣзи, които го красѣха съ своята вещина, съ своитъ знания, съ своята обективност, съ своето творчество — допустна се, транзитътъ на телеграфитъ отъ Турция да не става презъ България, а презъ Гърция, Югославия и другаде. По този начинъ нашата държава изгуби, може би, 4—5 или около тѣзи цифри, милиони лева въ чужда валута.

Въ ведомството на пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ има началници на отдѣления, има шефове на служби, които не знаятъ чуждъ езикъ, които, следователно, не могат да вършатъ своевременно докладитъ си и по този начинъ да поставятъ службата въ едно нормално отправление, въ едно нормално развитие по бързина, както това налагатъ интереситъ на самото ведомство. Нѣма ги вече старитъ опитни чиновници, които започнаха своята кариера, както казахъ, още въ зората на нашия свободенъ животъ и които съ своето трудолюбие и почтеностъ създадоха престижа на службата, та въ Пощенската спестовна каса се събраха толкова милиона лева.

И азъ съжалявамъ много, че веднажъ чухъ уважавания г-нъ Божиловъ, който винаги е билъ много деликатенъ и много внимателенъ спрямо всички, не само спрямо депутатитъ, да даде характеристика, която въ моитъ очи беше обидна за телеграфопощенци. Тѣзи телеграфисти, обаче, г-да народни представители, положили началото на единъ солиденъ институтъ, който израства до размѣри доста голѣми за нашата действителност, за нашата величина като държава и предадоха една пощенска спестовна каса подъ управлението на други, които намѣриха единъ институтъ готовъ, създаденъ отъ тѣзи не-знайни, малко претендиращи чиновници по това ведомство.

Г-да народни представители! Какво е положението днесъ? 44% отъ нашитъ села не са обслужаватъ отъ пощенска служба. Между това ние сме свидетели на следния контрастъ — въ София съществува бърза поща, къмъ която сж назначени, ми се струва, 15 телеграфопощенски раздавачи, за да раздаватъ и да обслужаватъ една поща, отъ която българската хазна не получава нищо. Въведе се въ София службата „Бърза поща“, тогава когато имаме 44% отъ селата, въ които кракътъ на пощенския чиновникъ не стѣпва.

Г-да народни представители! Има и единъ административенъ съветъ при ведомството на пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ, обаче, тъй е уредено всичко, че въ този административенъ съветъ само двама сж началниците,

които познават телеграфопощенската служба и които решават. Останалите, кой повече, кой по-малко, са нужди на тази служба.

Г-да народни представители! Ако трябва да завърша с характеристиката на днешното положение на пощит, телеграфит и телефонит, аз ще кажа, че пощенските, телеграфните и телефонни чиновници и служещи днес са повече от всички други път отруднени; днес те са също така повече от всички други път под тежестта на един морален тормоз, който досега не е съществувал. Днес те са лишени от свободата да се организират в организации, в дружества, каквито налага тяхната съвест, тяхната воля и тяхното желание. Това тяхно конституционно право днес е погасено. А от хора, които стоят с наведени глави, вие не можете да очаквате да влагат интензивност в работата, съвест и старание в службата за нейния прогрес, за нейното развитие.

Еню Клятев: Плачете, защото ги изтървахте. Днес ще служат на държавата, няма да служат на този или онзи.

Минчо Панов: Досега на кого служеха?

Еню Клятев: На този и онзи.

Председателстващ Димитър Пешев: (Звъни)

Дойко Петков: И вие, колега, който ме прекъсвате, вие, г-да народни представители, чуите това, което ще ви прочета сега — то е именно по този въпрос. (Чете) „И добре е сторил нашият законодател, че не се е ангажирал в погрешния път да препоръчва на чиновниците от съответните ведомства, чрез свои свободни професионални сдружения, да отстояват правата и интересите си. Това го пише г-н проф. Петко Стайнов.“

Г-да народни представители! Току що цитирания от мен г-н Иван Стоянович, който по-добре от всички познаваше своя персонал, който познаваше неговите организации, писа следното: (Чете) „Всички, които прегледа съвременната политическа история на България, ще се убедят, че в най-тежките времена — държавни преврати, бунтове и пр. — когато България рискуваше да загине, телеграфопощенските чиновници бяха първите, които за свидетелстваха своята гореща обич към отечеството, като с своята преданост и даже с риск на живота си, помогнаха за спасението му“. И след туй: „През последните войни телеграфопощенските и телефонни чиновници, вече съюзени“ — уважаеми колега, на Вас отговарям — „изнесоха на плещите си службата при най-тежки условия“.

Еню Клятев: Ние не отричаме заслугите на нашите телеграфопощенски чиновници; ние ги ценим.

Дойко Петков: Аз ще свърша като ви процитирам и други думи пак на г-н Стоянович: (Чете) „Съ своята непрекъсната дейност“ — въпросът е за Телеграфопощенския и телефонен съюз — „той утвърди в съзнанието на чиновниците техните права и задължения и извоюва по-голяма част от облекчения, от които те днес се ползват“.

Г-да народни представители! Ще ви процитирам и онова, което писа покойният Михаил Савов по този въпрос. (Чете) „Аз бих казал нещо повече: ако такава организация не съществуваше, тя трябва да се създаде, за да може едно управление чрез нея да чувства по-осезателно нуждите на персонала, духът и настроението в ведомството“. Това пише покойният Михаил Савов, като директор на пощит, телеграфит и телефонит. Аз смятам, че повече от това не може да се каже. Тези организации създаваха елита, обществениците от това ведомство, защото обществените и от най-скромния мащаб се създава, той не се назначава. Назначеният е назначен, създаденият е създаден, той стърчи в своето ведомство с своите морални качества, с своите умствени способности, с своята воля и, най-после, с своя висок морал. (Ръкопляскания от ляво)

Това е, уважаеми г-да народни представители, свободната организация. Организацията на принудата е, все пак, една организация на подличничество, от която нищо не може да излезе; тя може да възвеличи, подтискайки, може да даде възможност на някого да постигне своите цели,

персоналът, обаче, остава с психиката на роб, а това не е вече модерният, съвременният гражданин на нашата конституция. (Ръкопляскания от ляво)

Г-да народни представители! Аз искам да мина по-нататък. Колегата Търкаланов не засегна въпроса за радио-студиото. Ще моля г-н министра да ме удостои с вниманието си по този въпрос, защото — той няма тук отговорност — може би през негово време ще се довърши зданието за студиото. Още преди да се почне строежът на студиото, опитни познавачи на въпроса казаха: „Не е нужно да се строи специално здание за студиото; зданието на Българското инженерно и архитектурно дружество е подходящо за тази цел и държавата може да го купи“. Овъзи, обаче, които желаех да се построи специално здание за студиото, казаха: „Не, зданието на БИАД е неподходящо“. Спорът биде отнесен до чуждите администрации. Швейцарската дирекция на пощит и телеграфит, на която бях изпратена и скицата на зданието на БИАД, отговори: „Ние сме на мнение, че по принцип, след известно приспособление, тая сграда може да бъде употребена за студио“; английското радио-разпръскателно дружество, с писмо № 1 от 17 септември 1934 г. отговори: „Общата форма на големата зала удовлетворява изискванията да бъде едно радио-студио на един оркестър от около 50 музиканти“. Французкото министерство на пощит, телеграфит и телефонит даде същия отговор. Италианското радио-разпръскателно дружество в Рим, с писмо № 277.404, между другото каза: „Сградата може да бъде използвана доволно за студио“.

Но, г-да народни представители, не е въпросът дали трябва зданието на БИАД да бъде откупено за радио-студио. Въпросът е: може ли по начало да се mine без специална сграда за радио-студио, може ли днешното помещение на Пощенската спестовна каса, която ще има след известно време построено своето помещение, да бъде приспособена за тази цел и, следователно, държавата да не харчи толкова милиони за направата на специално здание за студиото? Като имате предвид — моля това да се запомни — че дори Шведската столица, Стокхолм, не притежава специално здание за студио — радио-студиото там е на V етаж на едно здание, на една от най-оживените улици на Шведската столица — поставя се въпросът: ако Швеция, чийто бюджет бих приключил преди две години с 130 милиона крони актив, които се равняват на 3 милиарда наши лева, може без специално здание за студио, защо България, когато имаме тия отговори на чуждите телеграфопощенски администрации, да не може да устрои своето радио-студио в зданието на Пощенската каса? Какво става? Никой никога не стана. Трябва да се строи, трябва да се създават блъскани помещения, трябва да се уреждат салони, които да блестят, в които да се изгуби чичо, процавайте за израза, макар че персоналетът ще живее пак в негодни помещения, ще бъде гладен, окжсан и ще живее в страшна мизерия. Все пак строи се студиото. Аз ще бъда любопитен да чуя от г-н министра, колко милиона струва досега строежът на това студио и колко милиони ще се искат още, за да може да се довърши. И тогава аз ще попитам: пазят ли се србдствата на нашия беден народ, целесъобразно ли се използват те, когато по-голямата част от телеграфопощенските станции в нашата страна са такива, че пръчат на правилното развитие на телеграфопощенската служба и покосяват живота на овъзи, които работят в тия станции?

Г-да народни представители! За Бога, ако богата Швеция може да mine без специално помещение, аз мисля, че и ние можем да минем без такова специално помещение.

Нкой от ляво: Строежи!

Дойко Петков: Строежи, да. Едно време, в епохата на Наполеон III, се носеше надъ цъла Франция девизът: „Enrichissez-vous“, „обогатявайте се“, а днес девизът е: „Стройте, купувайте, правете големи поръчки и пр. и пр.“ — и там, където нуждата е доказана, и там дето нуждата не е доказана! Очевидно, ние сме в един шеметен водовъртеж, и българският Парламент е призван да сложи точка на една такава практика, която е пакостна за нашия живот, за нашата икономика и за нашите финанси.

Председателстващ Димитър Пешев: Г-н Петков! Времето Ви скоро ще изтече. Имайте предвид, че няма да Ви го продължа.

Дойко Петковъ: Да, уважаеми г. председателю, азъ зная, че нѣма да ми продължите времето.

Понеже думата е за излишните строежи, азъ моля същия г. министърътъ да се справи, какъ стои въпросътъ съ втория радио-предавателъ, който трѣбваше да послужи за телефонна връзка съ Виена, когато изрично предупреждение имаше, че въ Виена съответна станция нѣма и когато, следователно, се знаеше, че той не ще може да послужи за никаква такава служба, за каквато той се предназначава. И азъ дължа да заявя, г-да народни представители — казвамъ това въ скоби, като моля да бѣда извиненъ, защото не всѣкога е възможно за народния представител да се добере до точни данни и ще съжалявамъ много, ако съмъ станалъ жертва на неточности, защото, вътрѣки всичко, азъ искамъ да бѣда коректенъ и да бѣда изразителъ на самата истина — моитѣ сведения сѣ — азъ добросъвестно казвамъ това, и ако това не е тъй, нека бѣда коригиранъ, азъ съ удоволствие ще изслушамъ всѣка поправка — че чрезъ този вторъ радио-предавателъ до сега не е уловенъ абсолютно нито единъ телефоненъ разговоръ съ Виена и все пакъ той е построенъ, въ него сѣ хвърлени много милиона български лева.

Г-да народни представители! Азъ ида до радио-разпрѣсвателната станция. Нѣма да повтарямъ това, което казаха другитѣ колеги. Азъ ще искамъ да кажа две думи по нейната история. Тукъ е г. Божиловъ, който е вземалъ участие въ втората комисия и това обстоятелство ми напомня да изнеса малко историята на радио-предавателя при Вакарелъ. Договорътъ между държавата и „Телефункенъ“ е сключенъ на 16 априлъ 1935 г. Трѣбваше да бѣде готовъ следъ 14 месеца — 9 месеца за фабрикации и останалитѣ 5 месеца за монтажъ. Така че, същиятъ трѣбваше да бѣде готовъ и пушатъ въ действие презъ м. юний 1936 г. Колегата Търканановъ каза, че отъ тогава той е въ използване, но ние не можемъ да кажемъ вѣрно ли е това или не. Не знаемъ какво събитие се очаква да настѣпи, за да получи и този въпросъ своето разрешение.

Но, г-да народни представители, трѣбва да знаете, че комисията, която бѣше назначена съ задача да опредѣли системата, се спрѣла на системата „Стандартъ“. Една специална комисия, въ която влизаха инженери специалисти, въ която влизаха представители на Военното министерство, представители на Финансовото министерство, съ протоколъ бѣше се спрѣла върху „Стандартъ“. Не зная какъ и защо, но този протоколъ не бѣ одобренъ. Намѣриха се формални опущения отъ една комисия, въ състава на която влизаха уважаемиятъ г. Божиловъ, г. Красновски, г. Карагѣзовъ и др. Този комисия намѣри, че първата комисия е сгрѣшила и че доставката трѣбва да се възложи на фирмата „Телефункенъ“. Защо? Защото е имало опущения. Въ какво се състоятъ тия опущения, азъ не зная — ще бѣда любопитенъ да ги чуя — но зная, че вмѣсто на „Стандартъ“, спрѣха се на германската фирма „Телефункенъ“.

Г-да народни представители! Има една основна принципна грѣшка, която трѣбва да се знае отъ българското гражданство. Грѣшката се състои въ това, че ние имаме единъ типъ антена, която е годна да даде можѣще, силно радиопредаване, точно прецизирано, удовлетворително слушане само въ единъ кръгъ отъ около 100 кил. Следъ това начева отслабването, замирането на вълната, когато би трѣбвало да бѣде обратното, като имаме предвидъ целта, която се гони съ нашия, правилно нареченъ, националенъ радиопредавателъ. Кой е виновенъ за това? Азъ мисля, че е виновна службата, която се е оказала съвършено некомпетентна и която нанстина съ тази си некомпетентностъ направи едни грѣшки, отъ които изходъ и до днесъ още не може да се намѣри.

Г-да народни представители! Трѣбва да стане една основна замѣна, за да се получи онова, което се желае.

Еню Поповъ: Правосъдието трѣбва да си каже думата.

Дойко Петковъ: Г-да народни представители! Азъ повече по този въпросъ нѣма да говоря. Много съжалявамъ, обаче, че нѣмамъ време да установя предъ васъ, какво нашата Дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ време е много добъръ клиентъ на фирмата „Сименсъ-Халске“. Азъ смѣтамъ, г-да народни представители, че е не само много добъръ клиентъ, но е и единъ клиентъ, който се поддава на внушения. Азъ по-нататъкъ по този въпросъ нѣма да кажа нищо. Тѣзи внушения сѣ за смѣтка на българската хазна, тѣ сѣ за смѣтка на кесията на българския народъ. Нѣмамъ време да се мотивирамъ по този въпросъ, защото искамъ да свърша съ

една тема не пикантна, но която ни задължава да се изкажемъ по нея съ всичката откровеностъ, безъ да щадимъ този или онзи, защото, ако трѣгнемъ по този пътъ, ние ще манкираме на своя дългъ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ Петковъ, още 5 минути имате.

Дойко Петковъ: Г-да народни представители! Съществува ли неприкосновеностъ на кореспонденцията въ нашата страна? Азъ на този въпросъ ще оставя да отговорятъ фактитъ, но не мога да се въздържа да кажа нѣколко думи по неговата история. Най-напредъ изходниятъ пунктъ е чл. 77 отъ българската конституция, който казва: „Частни писма и частни телеграфически депеша съставляватъ тайна и се броятъ неприкосновени. Отговорността на длъжностнитѣ лица за нарушение тайната на писма и депеша ще се опредѣли по особенъ законъ“.

Димитъръ Кушевъ: Туй за въ бѣдеще ще стане!

Дойко Петковъ: Това е писано отъ авторитѣ на конституцията.

Г-да народни представители! Едно отъ най-съкровениѣ права на човѣка, на гражданина е неприкосновеностъта, тайната на кореспонденцията, която той пише. Още въ римско време тайната на кореспонденцията е била гарантирана. Високи морални скрупули сѣ служили за гаранция на тази неприкосновеностъ. За това Цицеронъ въ една своя филипика упрѣква Антоний, че си е позволилъ да прочете едно писмо, изпратено до него, на публично събрание. Тѣй скрупулозни сѣ били тогава хората! После, Людовикъ XI съ декрета си за организиране на французката поща отъ 1464 г. съвършено открито възлага на своитѣ служаци да отварятъ и четатъ писмата, за да видятъ, дали тѣ не съдържатъ нѣщо противъ кралската властъ и противъ онѣзи, които управляватъ. Презъ времето на Людовикъ XIII е същото. Той създава вече една специална тайна комисия — тя е била най-силната опора на неговата властъ — която е имала право да отваря кореспонденцията, да я чете и да реши дали да я пусне или да я унищожи. Онзи чиновникъ, който би си позволилъ да каже, че съществува специална комисия, която преглежда чуждитѣ писма, той е билъ наказванъ съ изчезване отъ бѣлия свѣтъ и никой не е смѣялъ да пита какво е станало съ него. Това е било презъ времето на Людовикъ XIII. Дори писмата на кралицата сѣ били четени! Специална порѣчка е имала тайната комисия да чете и нейнитѣ писма!

Димитъръ Кушевъ: Точно като въ България. Въ време на изборитѣ всичкитѣ ни писма се четѣха.

Дойко Петковъ: Моля, азъ ще дойда и до това.

Г-да народни представители! Какво е било презъ времето на Людовикъ XVI? Людовикъ XVI, той трагично загиналъ монархъ, се опитатъ да премахне чернитѣ кабинети, обаче неговитѣ министри не сѣ го оставили да направи това. Азъ нѣма да мога да се въздържа да не прочета единъ пасажъ отъ речта на Мирабо, произнесена предъ френскитѣ генерални шати, за значението на писмовната кореспонденция, когато на 1793 г. се създава законътъ за тайната на кореспонденцията. Важността на тайната и неприкосновеностъта на кореспонденцията е била най-добре изтъкната отъ него. Като говори по този въпросъ, той казва: (Чете) „Писмата съдържатъ най-интимнитѣ чувства на душата, най-смѣлитѣ предположения, избухвания на моментни страсти и безосновенъ гнетъ, както и заблуждения, които често се разпрѣсватъ следъ малко обмисляне; и всичко това, изправено предъ очитѣ на онзи, който нѣма право да чете тия писма, довежда го до тежки подозрения и наклеветявания на невинни хора. За това се пази тайната на кореспонденцията“.

Уважаеми г-да народни представители! Даже въ Франция е билъ прочутъ единъ чиновникъ, на име Симонѣ, който билъ натоваренъ да екзекутира частната кореспонденция, когато интереситѣ на онѣзи, които сѣ управлявали страната, налагали това. И днесъ често пѣти се казва: „Въ Франция нѣма Симонѣ“, а това значи, че кореспонденцията е света, че тя се пази, че тя е неприкосновена. Ще видимъ, уважаеми г-да народни представители, дали въ България има или нѣма Симонѣ.

Въ Англия въпросътъ за неприкосновеностъта на кореспонденцията се повдига въ 1633 г. и получи разрешение въ 1649 г.

Председателстващ Димитър Пешев: (Звъни)

Дойко Петков: Въ Русия, през царско време, се знае какво бѣше, г-да народни представители. Трѣбва да добава, че днешната конституция на Съветската държава съдържа специален текст, който гарантира неприкосновеността на кореспонденцията.

Димитър Марчев: И се пазят този текст там, нали?

Дойко Петков: Нито мога да кажа, че се пазят, нито мога да кажа, че не се пазят. Азъ казвамъ това, което казвамъ.

Димитър Марчев: Но Вие получавате често пѣти писма и знаете какво е тамъ?

Председателстващ Димитър Пешев: Заклучете, г-нъ Петковъ.

Дойко Петков: Моля, г-нъ председателю, за нѣколко минути още, за да завърша.

Председателстващ Димитър Пешев: Давамъ Ви нѣколко минути, но повече отъ нѣколко — не.

Дойко Петков: Г-да народни представители! Какъ е у насъ? Колега народенъ представителъ ми казва следното. 5—6 дена преди дѣна на изборитъ азъ, казва той, пуснахъ 200 затворени писма и ги адресирахъ до мои приятели, до мои познати; всичкитъ писма бидоха унищожени отъ онѣзи, които имаха дългъ по закона да ги доставятъ на тѣхнитъ адресанти.

Димитър Марчев: Вѣрвате ли тази работа? Нали казахте, че не знаете за Русия дали е вѣрно, а за тукъ вѣрвате!

Председателстващ Димитър Пешев: (Звъни)

Дойко Петков: Отидете въ съветска Русия и тамъ говорете. Азъ съмъ български народенъ представителъ и говоря за България. Не желая нашата страна да бѣде сравнявана съ която и да било друга страна.

Димитър Марчев: Щомъ цитирате конституцията на съветска Русия, значи, говорите за Русия.

Председателстващ Димитър Пешев: (Звъни)

Димитър Кушев: Г. Марчевъ! Вие за тайната на кореспонденцията ли сте?

Димитър Марчев: Той говори за съветската конституция. (Пререкания между народнитъ представители Димитър Марчевъ и Димитър Кушевъ. Глъчка)

Дойко Петков: (Къмъ Димитър Марчевъ) Азъ нито Ви познавамъ, нито съмъ Ви прекъсвалъ нѣкога.

Димитър Марчев: Цитирате Русия.

Дойко Петков: Цитирамъ Русия. Де е писано, че не трѣбва да се цитира Русия?

Димитър Марчев: Говорите, че тамъ се спазва тайната на кореспонденцията, а азъ Ви питамъ: спазва ли се тамъ тайната на кореспонденцията?

Председателстващ Димитър Пешев: (Звъни)

Дойко Петков: Г-да народни представители! Безъ повече да говоря, азъ смѣтамъ, че този случай е достатъченъ за менъ.

Но азъ не мога да не се върна на отговора, който г-нъ министърътъ даде на поставения му въпросъ въ питането на колегата Иванъ Пастуховъ.

Председателстващ Димитър Пешев: Г-нъ Петковъ! Какво общо има това съ законопроекта, който разглеждаме? Използвайте времето, което Ви остава, за да довършите мисълта си въ връзка съ законопроекта. Ако Вие говорите по работи, които сѣ извънъ законопроекта, нѣма да Ви продължа времето.

Дойко Петков: Да, но законопроектъ не е само за пари. Съ законопроекта се гарантиратъ сръдства за по-

стигането на известни цели, а една отъ най-важнитъ цели на пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ е да гарантира неприкосновеността на кореспонденцията. Ние нѣмаме тукъ за задача само да вдигнемъ рѣка за 75-тъ милиона лева, а искаме отъ пощитъ, на които даваме 75 милиона лева, на първо мѣсто да гарантиратъ неприкосновеността на това, което се казва кореспонденция!

Никола Контезъ: Даже и когато е адска машина!

Председателстващ Димитър Пешев: Г-нъ Петковъ! Давамъ Ви само още 2 минути. Всичкитъ други оратори говориха по половинъ часъ.

Дойко Петков: Много съмъ благодаренъ, г-нъ председателю. Свършвамъ вече.

И тѣй пощенскитъ чиновници по нашия законъ не могатъ въ никой случай, при никакви обстоятелства да отварятъ, по чието и да е нареждане, чиято и да е кореспонденция. Това е невъзможно. Могатъ да провѣрятъ дали въ една пратка — въ колетъ напиримѣръ, въ посылка ценна или безценна — се съдържа кореспонденция. Обаче ще се вика лицето, за което е предназначена тая посылка, и въ негово присѣствие ще стане отварянето, безъ да се чете онова, което евентуално би се намѣрило. Обаче да се чете кореспонденцията подъ претексъ, че се търси неспазването на този или онзи законъ, това законътъ не го допуска.

Г-да народни представители! Нашата конституция и законътъ за пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ сѣ забранили на пощенскитъ чиновници да четатъ повече отъ адреситъ на писмата. Нищо повече. Презъ време на войната военната властъ учреди специални комисии, които по закона трѣбваше да вършатъ контрола върху кореспонденцията, обаче това не бѣха чиновници по пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ. И тѣй, ние можемъ да пожелаемъ, това, което писа преди две години единъ софийски ежедневникъ: „Въ България неприкосновеността на кореспонденцията е само едно пожелание; ние трѣбва да пожелаемъ не, а ние трѣбва да искаме неприкосновеността на кореспонденцията да бѣде единъ фактъ безспоренъ за всѣкого“.

Азъ свършвамъ, г-да народни представители. На насъ ни се искатъ 75.000.000 л. Азъ, обаче, си позволявамъ, преди да гласувамъ, да поискамъ обяснение, какъ ще бѣде разпредѣленъ този кредитъ, за какво ще бѣде употребена тази сума и какъ ще станатъ доставкитъ. Тукъ пише, че законътъ за бюджета, отчетността и предприятията ще бѣде спазванъ. Ние се надѣваме — гаранцията е г-нъ министърътъ на пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ — че законътъ ще бѣде непременно спазванъ.

И затова, г-да народни представители, на свършване азъ мога да направя заявление, че бихъ гласувалъ и ще гласувамъ законопроекта, но ако се взематъ предвидъ всичкитъ онѣзи бележки, които се съдържатъ въ речитъ на преждеговорившитъ и въ моята речъ, защото само тогазъ нашитъ пощи, телеграфи и телефони ще заематъ положението на факторъ за стопанския, културния и духовния прогресъ на нашата страна. (Ржкопѣтскания отъ лѣво)

Председателстващ Димитър Пешев: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Стамболиевъ.

Никола Стамболиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Обширнитъ мотиви къмъ законопроекта за отпускане 75 милиона лева заемъ на Дирекцията на пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ даватъ възможностъ за една по-широка критика и за едни по-голѣми разисквания, обаче азъ ще се огранича само да пунктирамъ нѣкои въпроси и да изкажа мнението си по тѣхъ, както и да направя констатации, да изкажа пожелания и да дамъ препорѣжки, споредъ моитъ скромни разбирания.

Г-да народни представители! Пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ сѣ сръдство за културно и стопанско развитие на народитъ. Тѣ свързватъ индивидъ съ индивидъ, народи съ народи, държави съ държави. Следователно, за този ресоръ ще трѣбва да се положатъ отъ страна на държавата повече грижи, ако действително искаме той да отговори на истинското си назначение и да оправдае сръдствата, които се даватъ за него.

Преждеговорившитъ колеги достатъчно, макаръ и бѣгло, засегнаха много въпроси въ връзка съ този ресоръ. Азъ ще се спра само на нѣкои отъ тия въпроси, които смѣтамъ, че могатъ да бѣдатъ обектъ на вниманието на уважаванитъ народни представители.

Г-да народни представители! Нашата телефонна и телеграфна мрежа не е достатъчна, за да обслужва нуждите на страната ни. Поддържането на тази мрежа също не е достатъчно. И когато въ мотивът се казва, че ще се отделият средства за поддържането и разширението на тази мрежа, азъ желая, щото ръководните фактори и длъжностни лица да положат грижи, внимание и старание за поддържането и разширението на тази мрежа по единъ строго установенъ планъ, за да може действително нашата телеграфопощенска служба да отговори на нуждите на народа ни, на държавата ни и да оправдае средствата, които се даватъ за нея.

Г-да народни представители! Каза се, че тѣзи, които обслужватъ този ресоръ, сж поставени въ едни рамки по отношение администрацията, по отношение контролата, по отношение условията на работата, които, ще кажа азъ и подчертая, действително трѣбва да бъдатъ малко по-либерални. Безспорно, контрола трѣбва, но същевременно трѣбва да има и справедливостъ отъ страна на тази контрола. Има ли нужда да се позовавамъ на миналото, когато много пъти въ тази зала сж се изтъквали недъзите на пощенската служба, когато сж се изтъквали социалните и други условия, при които е поставенъ нашиятъ телеграфопощенски служител, къмъ когото ние изказваме — и лично азъ изказвамъ — адмирация за подвига, който той манифестира при негодитѣ и при лишенията, при които е поставенъ да работи? Азъ смятамъ, че нѣма нужда да се позовавамъ на миналото, че нѣма нужда да държимъ голѣми речи по тия условия; нужно е само да пожелаемъ и да препоръчаме на ръководните фактори — на г. министра и на г. главния директоръ на този ресоръ — да положатъ по-голѣми грижи, щото службата да бъде издигната и продуктивността ѝ увеличена чрезъ подобрението на условията, при които работи телеграфопощенскиятъ служител. Защото ние знаемъ при какви негоди работи днесъ напр. телефонистътъ, ние знаемъ при каквъ шумъ той наостря своя слухъ, за да слуша всѣки апаратъ, всѣки телефоненъ постъ. Когато вие влизете въ апаратната на една станция, ще помислите, че това е едва ли не лудница, съ изключение на апаратните въ нѣкои по-малки станции. Въ по-голѣмите телеграфопощенски станции, напр. въ София, Варна, Русе, Пловдивъ и другаде вие ще видите, че шумътъ и работата, която трѣбва да бъде извършена, сж несъвместими.

Ако искаме телеграфопощенските служители да бъдатъ на своя постъ денонощно, ще трѣбва да имъ създадемъ възможностъ и условия за работа, да се развива службата достатъчно добре, а следъ това да искаме отъ тѣхъ истинска ревностна и акуратна служба. Затова ние ще трѣбва да бъдемъ нѣкакъ си по-отзивчиви къмъ тѣхните нужди и тежнениа.

Трѣбва ли да ви говоря, г-да народни представители, за заплатите на тия служители, които заплати сж толкова мизерни? Телефонистътъ и телеграфистътъ сж денонощно на апарата — на телефона и на телеграфа. Тѣ не сж поставени при сѣщитѣ условия, при които сж поставени другитѣ чиновници. Другитѣ чиновници сутринъ въ 8 часа ще излизатъ отъ дома си и ще отидатъ въ канцеларията, която ще напустнатъ въ 12 часа, за да си отидатъ пакъ въ къщи; въ 2 часа ще излизатъ отъ къщи, за да отидатъ въ канцеларията, отъ където ще излизатъ въ 6 часа и ще отидатъ да спатъ у дома си при семейството си. Телеграфопощенските чиновници, телеграфисти и телефонисти, трѣбва денонощно да бъдатъ на апаратитѣ, независимо отъ смѣнитѣ, които иматъ. Следователно, тѣхната служба не е еднаква съ тая на другитѣ чиновници. И отъ тамъ иде моето твърдение, че по отношение заплатитѣ тия служители ще трѣбва да бъдатъ по-добре поставени. Но ние виждаме парадокси, ние виждаме аномалии въ нашия бюджетъ, ние виждаме въ други ресори заплатитѣ на чиновниците, поставени при по-леки условия на работа, да сж по-голѣми отъ тѣзи на телеграфопощенските чиновници. И каточели има една приемственостъ — заплатитѣ на тѣзи служители отъ освобождението на България досега да бъдатъ по-мизерни отъ заплатитѣ на другитѣ чиновници; тѣ сж почти еднакви съ тѣзи на нашитѣ учители, които получаватъ тоже едни мизерни заплати.

Г-да народни представители! Азъ бихъ желалъ щото телеграфопощенскиятъ персоналъ да се вербува, да се рекрутира не тъй своеобразно, както, за съжаление, днесъ става това. Безспорно, не трѣбва да се взема персонала само отъ Телеграфопощенското училище. Има служители телеграфопощенци, които могатъ да носятъ службата още години, които не трѣбва да се уволняватъ и отстраняватъ отъ служба, които иматъ една достатъчна школовка, за да

може да носятъ службата добре, та да не се намѣримъ предъ този печаленъ фактъ, щото днесъ да имаме 45 вакантни телеграфопощенски служби незаети презъ цѣлата 1938 г. На какво се дължи това? Безспорно, дължи се на желанието да се рекрутира персоналтътъ само отъ свършили Телеграфопощенското училище. Азъ не съмъ противъ ценза, не съмъ противъ школовката, но тогава, когато имаме достатъчно школовани чиновници по това ведомство, не трѣбва да ги уволняваме поради известенъ капризъ, или поради желанието да се назначава персоналтътъ само отъ свършили Телеграфопощенското училище. Не искамъ това да го вмѣнявамъ въ упрекъ на ръководните фактори, изтъквамъ го само като фактъ и изказвамъ пожелание, г-нъ министърътъ и директорътъ на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ да си взематъ добра бележка и за въ бъдеще тази практика да бъде коригирана.

Г-да народни представители! Както въ бюджета, така и въ мотивитѣ на законопроекта азъ виждамъ, че се цели да се разшири нашата телеграфопощенска служба и да се създадатъ условия и възможности и на други населени пунктове, специално на селата, да се ползуватъ отъ тази служба. Но ако се практикува, както днесъ, да има пощенски раздавачи въ селата, да се числятъ като държавни служители, а да не получаватъ заплати, нѣма да има една служба такава, каквато трѣбва. Поради това, ще имаме закъснение въ раздаването на кореспонденцията, ще има една голѣма аномалия, каквато за съжаление съществува. Нѣма да се позовавамъ на недоволствата на началниците на телеграфопощенските станции, които питатъ, докога ще продължава тази аномалия. Не може селските раздавачи въ селата да не получаватъ мизерната си месечна заплата отъ 1.000—1.200 л. Моля, г-нъ министра да нареди потребното, щото тази аномалия да се премахне. Трѣбва тази служба да я уредимъ достатъчно добре.

Откриването на телеграфопощенски станции, г-да народни представители, азъ мисля, че не трѣбва да бъде поставено на тази плоскостъ, на която го поставя Главната дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ. За да открие една телеграфопощенска станция, тя се ръководи отъ числеността на населението. 2.000 души трѣбва да има въ даденъ населенъ пунктъ, за да се открие телеграфопощенска станция. Азъ не съмъ съгласенъ съ този принципъ, защото това значи даденъ населенъ пунктъ, който стопански и културно е много по-развитъ отъ другъ, който по численостъ стои по-горе отъ него, да нѣма телеграфопощенска станция, а да има въ другия, който стопански и културно е на по-ниско ниво. Азъ препоръчвамъ на службата за въ бъдеще да не се ръководи отъ туй, ами да гледа, въ кой населенъ пунктъ културнитѣ и стопанските нужди сж по-голѣми, да взема това като ръководство при откриване на телеграфопощенска станция.

Г-да народни представители! Единъ голѣмъ въпросъ, който напоследъкъ бѣ станалъ злободневенъ у насъ, е този за таксуването на телефоннитѣ разговори. Азъ и тукъ нѣма да одобря тази мѣрка, тази наредба на службата за таксуването на телефоннитѣ разговори, защото съмъ убеденъ отъ личенъ опитъ, че тя не дава търсенитѣ резултати. Независимо отъ кжде е заимствувана, ние не можемъ изключително да се ръководимъ отъ това, което е направено въ другитѣ културни страни. Ние ще трѣбва да видимъ нашитѣ нрави, нашитѣ нужди, културни, стопански и други, подаватъ ли се на тази промѣна, подаватъ ли се на тази реформа, и тогава да я въведемъ. Въ близкото минало се направиха много други реформи, обаче, прилагайки се, срещнаха противодействие и трѣбваше да се измѣняватъ и отмѣняватъ закони и наредби-закони и да се връщаме на старото положение.

Каквъ е резултатътъ отъ тази система — таксуването на телефоннитѣ разговори? Г-да народни представители! Азъ вѣрвамъ, че мнозина отъ васъ сж изпитали неудобствата ѝ. И азъ бихъ казалъ, че държавата въ случая нѣма да спечели много, а ще загуби. Телефонътъ, г-да народни представители, споредъ менъ, не е луксъ, какъвто е билъ нѣкога. При днешната динамика въ културно, стопанско, икономическо и въ всѣко отношение, телефонътъ е насъщна нужда, не е луксъ. Следователно, удовлетворението на тази нужда ние не трѣбва да поставяме на меркантилни начала, отъ гледище приходитѣ на държавата. Споредъ менъ, пошитѣ, телеграфитѣ, телефонитѣ и желѣзницитѣ — за желѣзницитѣ утре, другъ денъ ще приказваме отъ туй мѣсто, когато дойде да разглеждаме бюджетопроекта имъ — сж сервиси, отъ които държавата даже може да губи за развитието културно и стопанско на българския народъ. Следователно, ако този принципъ, меркантилниятъ, е ръководилъ службата, за да

измѣни тарифата, направена е грѣшка. Ами нужно ли е, г-да народни представители, да сочимъ случаи, при които известни заведения днесъ сѣ ортаци на държавата? Следъ като се създаде наредбата да се плаща по левче за телефоненъ разговоръ, въ последствие, поради протеститѣ, които се чува отъ всички културни и стопански сръди, направи се промѣна. Разсѣждавайки по сѣщия начинъ, както азъ разсѣждавамъ, службата се принуди, подъ обществения, подъ народния напоръ, да измѣни тая тарифа. Какъ? До 365 разговора въ годината ще се плаща по 1 л. на разговоръ, надъ 365 разговори — всѣки разговоръ ще се плаща по 50 стотинки. Да вземемъ за примѣръ едно кафене, кждето има годишно не 365 разговори, а 1365 разговори. Първитѣ 365 разговори вие ще ги таксувате по 1 л., а разликата въ повече отъ 1000 разговори — по 60 стотинки. Тия разговори, обаче, не ги е водилъ кафе-джията, а българскиятъ народъ. Азъ отивамъ въ кафенето, пия кафе, говоря по телефона и пускамъ левчето. Това левче, обаче, взема ли го, г-да народни представители, държавата? Не. Кой го взема? Взема го кафе-джията. Значи вие услужвате ли на българския народъ? Не. Услужвате на кафе-джията хикс и сладкарината игректъ. Ето ви резултата отъ тая тарифа.

Стефанъ Цановъ: Да се научимъ по-малко да приказваме.

Никола Стамболиевъ: Нѣма да се научимъ, а ще се принудимъ по-малко да приказваме, драги Цановъ, защото това азъ съмъ изпитвалъ отъ личенъ опитъ. Когато по-рано плащахъ 1.200 л. годишно за моя телефонъ у дома, презъ деня съмъ ималъ по 20 разговори, а днесъ не вода толкова разговори, ограничавамъ се. Въмѣсто да имамъ 20 разговори по обществени въпроси или за да направя проверка въ Земеделската банка и въ околнѣското управление по работата на този или онзи, дошелъ отъ село — затуй съмъ си поставилъ този телефонъ, разбира се и за моята частна работа — азъ съмъ принуденъ да се огранича да имамъ 10 разговори и да платя 10 л. Явно е, че отъ това страда моята лична и обществена работа. Така че при тая тарифа днесъ телефонътъ сръдство ли е за задоволяване на известни нужди? Не, г-да народни представители. А отъ друга страна държавата ще получи ли добъръ приходъ? Не. Една частъ отъ прихода отива въ джоба на трети лица, а не на държавата. И заради туй азъ моля г-нъ министра да си вземе бележка по тоя въпросъ и съ огледъ на резултата, който има досега, да ревизира въ близко бъдеще телефонната тарифа, съ огледъ да бждатъ защитени правилно интереситѣ на държавата, а същевременно да бждатъ задоволени и нуждитѣ на народа.

Г-да народни представители! Има и другъ единъ въпросъ. Азъ моля г-нъ министра да си вземе бележка и да провери до тая реформа, какъвъ е билъ броя на телефоннитѣ постове и какъвъ е сега. Телефоннитѣ разговори безспорно сѣ намалѣли. Той ще се увери, че много телефонни постове днесъ сѣ закрити. А ние, като културенъ народъ и държава, нѣма да се радваме, когато телефоннитѣ постове намаляватъ, а ще се радваме, когато телеграфната и телефонната мрежи се разширяватъ и вървятъ кресчендо нагоре.

Нека всичкитѣ тѣзи факти и обстоятелства да се иматъ предвидъ отъ г-нъ министра и директора на пошитѣ и да направятъ всичко възможно, щото въпроса за телефонната тарифа да получи своето правилно разрешение.

Г-да народни представители! Една друга служба въ телеграфопощенския ресоръ е радиоразпрѣсквателната служба. За нея азъ нѣма много да приказвамъ, защото преждеговорившиятъ г-нъ Дойко Петковъ обширно я засѣгна. Азъ ще направя само нѣкои констатации отъ това, което непосредствено съмъ чулъ и наблюдавалъ. Азъ мисля, че програмата на нашата разпрѣсквателна служба ще трѣбва да бжде регламентирана. Много г-да народни представители въ бюджетарната комисия се изказаха въ смисълъ, че нашитѣ народни пѣсни се предавали чрезъ радиоразпрѣсквателя много изопачени, измодернизирани, ако бихъ могълъ така да се изразя, не сѣ такива, каквито сѣ народнитѣ пѣсни, които чуваме отъ Бѣлградското радио. Въ народнитѣ пѣсни предавани по Бѣлградското радио ние виждаме акцентъ и тонъ, въобще всичко онова, което трѣбва да има, споредъ разбиранията на музикалнитѣ сръди. Обаче у насъ въ това отношение не е направено много нѣщо. Не е достатъчно само да имаме студио, да имаме радиопредавателъ; трѣбва да се надникне повече въ радио-службата и да се направи необходимото, както въ техническо, така и въ административно отношение.

Г-да народни представители! Трѣбва да кажа, че за народа е голѣма таксата за радио-апаратитѣ. Тя се опредѣля споредъ числото на лампитѣ. За единъ петламповъ апаратъ, напримѣръ, се плаща годишна такса 350 л. Много сѣ, г-да, тѣзи пари. И то, ако се платятъ на веднажъ, се плаща 350 л.; ако се плащатъ тримесечно, ще се плати и лихвата, и по тоя начинъ годишно ще трѣбва да се платятъ 400 л. Азъ смѣтамъ, че не всѣки гражданинъ може да плати 400 л. А и радиото, като телефона, не е луксъ, а една културна нужда. Не знамъ какви сѣ такситѣ за радиоапаратитѣ въ другитѣ страни, но предполагамъ, че не сѣ тѣй голѣми, както сѣ у насъ.

Г-да народни представители! За пощата азъ искамъ да кажа само нѣколко думи. Пощенската служба у насъ, въпрѣки усилията и грижитѣ на пощенскитѣ служители — раздавачи, чиновници и други, които сѣ много усърдни и не мога да ги упрѣкна въ нищо — все пакъ като чело кудъ. Пакъ ще кажа, не че чиновникитѣ сѣ виновни, но като чело за уредбата на тази служба ще трѣбва да се направи нѣщо, за да бжде тя издигната на нуждната висота, за да има въра народътъ въ нея и да се ползува отъ нея. Знаемъ, г-да народни представители, че пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ сѣ монополъ на държавата и никой другъ не може да създава своя поща за лични цели. За съжаление, обаче, г-да народни представители, днесъ има и частна поща — днесъ, въ 20-ия вѣкъ!

Нѣкой отъ дѣсно: Кжде?

Никола Стамболиевъ: Пита ме единъ колега: кжде? Трѣбва ли да кажа? Имамъ дружество „Курьеръ“, имамъ дружество „Бърза услуга“, хората на които сноватъ на длъжъ и на ширъ изъ цѣла България. Не ги упрѣквамъ, не ги осждамъ, защото знамъ, че го правятъ, за да се нахранятъ, за да се облѣкатъ. Ние, обаче, за да изпълнимъ своя общественъ дългъ като народни представители, които трѣбва да се грижимъ именно за народа и за държавата, трѣбва да кажемъ истината, трѣбва да подчертаемъ фактитѣ и да намѣримъ цѣра за лѣкуването на злото, ако считаме това за нѣкакво зло. Г-да народни представители! Днесъ, когато приказваме, че нашето телеграфопощенско дѣло е на своята висота, оскърбление е да виждаме кореспонденция отъ Варна за София, отъ Бургасъ за София, отъ Пловдивъ за София и отъ други градове да се разнася отъ частна поща. Нека се запитаме коя е причината? Причината, споредъ мене, е тази, че народътъ е изгубилъ въра въ своята поща, за съжаление.

Нѣкой отъ дѣсно: Не е вѣрно.

Никола Стамболиевъ: Моля ви се, ще се поясня. — Г-да народни представители! Това сѣ факти и ние ще трѣбва да намѣримъ начинъ и сръдства да предотвратимъ това зло, ако го смѣтаме, както казахъ, за зло. Казахъ ви, частнитѣ лица не сѣ виновни. Тѣ се възползуватъ отъ тази нужда, която българскиятъ народъ има, бързо да получава своята кореспонденция. Тия частни пощенски бюра не се създадоха по свой починъ, а поради търсенето имъ отъ народа. Това е принципъ и въ търговията, и въ частния, и въ обществения животъ. Та следва да се запитаме: тѣзи бюра „Бърза услуга“ и „Курьеръ“ въ Варна по свой починъ ли се създадоха? Не. Търсятъ се. Защо? Защото писмото, което чрезъ такова бюро ще се даде вечерта въ влака, който трѣтва отъ Варна въ 8 ч. 20 м., адресантътъ Х въ София ще го получи най-късно въ 10 ч. сутринта. Ако, обаче, това писмо се изпрати по пощата отъ Варна, кога ще се получи въ София? Ето въпросътъ, на който азъ ще дойда. Ще го получи съ единъ денъ закъснение. Защо е това така? Това е тѣй поради неуредицитѣ, на които азъ ще се спра сега, и ви моля да имате малко търпение да ги чуете.

Нѣкой отъ дѣсно: Това е контрабанда.

Никола Стамболиевъ: Не е контрабанда. Писмата се облепватъ съ марка и съ марка ги носятъ. Може въ нѣкои случаи да не се облепватъ съ марка. Защо прибѣгватъ хората до тѣзи бюра? Затуй, защото държавната поща не се превозва съ всички влакове, г-да народни представители — това за сведение на г-нъ министра на желѣзницитѣ. Нашата поща не се превозва съ бързитѣ влакове, а само съ пѣтническитѣ влакове. А пѣтническитѣ влакове, знаете, пѣтуватъ съ малка бързина. Влакътъ, който трѣтва въ 2 ч. отъ Варна, ще донесе пощата въ София на другия денъ въ 4 ч., а пощата ще се разпрѣдѣли едва въ 6 ч. Значи, адресантътъ ще получи писмото, което може

да е и от търговски интерес, с едно закъснение от близо цѣль денъ, което закъснение ще му коства много. Ето причината за създаването на тѣзи частни бюра.

Нѣкой от дѣсно: И бързитѣ влакове преиясѣт пощата.

Йосифъ Разсукановъ: Защо говорите така? И бързитѣ влакове носѣт пощата. Това е фактъ.

Никола Стамболиевъ: Провѣрете, г-нъ Разсукановъ, и ще видите, че не носѣт. Следователно, трѣбва да се нареди тѣй, че всички влакове да превозват пощата, и кореспонденцията, когато пристигне въ София, да бѣде разнасяна своевременно.

Коя е другата причина за изпращане на кореспонденцията чрезъ частни бюра? Това сѣ тѣй нареченитѣ тъмни кабинети, за които се говори тукъ преди малко. Фактъ е, че има отворяна кореспонденция преди да дойде до адресанта. Азъ не искамъ да кажа нѣщо за директора на пошитѣ г-нъ Янковъ, за когото нѣкои господа поменаха тукъ. Моитѣ почитания къмъ него. Азъ даже не го познавамъ лично; може да е въ момента тукъ, въ ложитѣ, или нѣкъде изъ кулоаритѣ на Народното събрание. Азъ принципно засѣгамъ тѣзи въпроси, безъ огледъ на личности, безъ лицеприятие, изпълнявайки своя общественъ дългъ. Ние трѣбва да потърсимъ причинитѣ за това, което стана. Защо стана? Казахъ ви: затуй защото, отъ една страна, всички влакове не превозват държавната поща, отъ друга страна, има една уплаха, едно съмнение, едно недовѣрие у българскитѣ граждани къмъ пощата, единъ страхъ, че тѣхната кореспонденция, преди да дойде до адресанта, ще бѣде отворена, цензурирана и много майсторски замаскирана чрезъ съответнитѣ химически препарати, сѣ които може да се отлепва и залепва кореспонденцията така, че да не се забележи нищо. Освенъ това, има много случаи, когато кореспонденцията изобщо не се получава и ще я търсите въ Дирекцията на полицията въ нѣкои досиета на X или Y.

Ето, г-да, причинитѣ за създаването на частната поща, която при наличността на държавна поща не трѣбва да съществува. Така че г-нъ министърътъ и съответната отговорна служба ще трѣбва да потърсят причинитѣ и да премахнатъ тази аномалия. Казахъ и пакъ подчертавамъ: не упрѣквамъ тѣзи частни лица, които превозватъ кореспонденция, защото тѣ използватъ именно тази аномалия, която съществува въ държавната поща.

Ще трѣбва ли да говоря за неприкосновеността на кореспонденцията? Трѣбва ли да се учудваме, че кореспонденцията се отваря? Азъ ще ви посоча единъ примѣръ. Единъ почтенъ гражданинъ, приятел на г-нъ Разсукановъ, който се храни даже на неговата маса въ ресторанта — може би той и на него е казалъ това — г-нъ Михаилъ Думбалаковъ, ми разправи следното.

Йосифъ Разсукановъ: Не се силай на него!

Никола Стамболиевъ: Не се силай. Не ми е близъкъ, г-нъ Разсукановъ. Веднажъ съмъ го виждалъ само. Може би на Васъ е по-близъкъ. Той е билъ кандидатъ за народенъ представител, сѣ бай Таско Стойковъ сѣ били конкуренти и е пропадналъ по едни или други причини. Този господинъ ми каза: „Г-нъ Стамболиевъ! Бѣхъ въ с. Бѣлница, Св. Врачко, кѣдето имаше тържество, на което присѣствувахъ и азъ; откриваше се паметника на падналитѣ въ войнитѣ, начело на които стоѣт двамата ми братя, единиятъ майоръ, а другиятъ — юнкеръ. До мене бѣха изпратени поздравителни телеграми, обаче, за съжаление, не ми бѣха предадени“. Този фактъ може да се провѣри.

Георги Кацаровъ: Това не е за трибуната на Народното събрание.

Никола Стамболиевъ: Азъ цитирамъ това като единъ изолиранъ фактъ.

Георги Кацаровъ: Азъ пакъ подчертавамъ, че това не е вѣрно!

Никола Стамболиевъ: Не му били предадени изпратенитѣ телеграми, неговата кореспонденция не пристигала въ тази околия. И затова този човѣкъ протестира и казва: „Има ли управници въ тая страна?“ Азъ го чухъ единъ денъ въ ресторанта публично да протестира и го запитахъ: господине, защо протестира и защо се горещите? Той каза този фактъ, който ми съобщихъ сега. Но, г-да, вземете го като единъ изолиранъ фактъ.

Стефанъ Цановъ: То е било въ време на изборитѣ!

Никола Стамболиевъ: Има маса такива факти, които преждеговорившитѣ казаха, пакъ и вие (Соци на дѣсно), ако си турите ржката на сърдцето, ще признаете, че има такива факти. Азъ не злорадствувамъ. Съжалявамъ, че това е така, но ние, като добри българи и като народни избраници, трѣбва да се замислимъ върху тѣзи факти, да поставимъ диагнозата и да цѣримъ болния, ако действително въ случая има болень.

Стефанъ Цановъ: Кралъ Никола самъ цензурираше цѣлата кореспонденция въ Черна гора. Донесатъ му я въ торба и той я преглежда.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) Моля, г-нъ Стамболиевъ! Завършете!

Никола Стамболиевъ: Свършвамъ. — Г-да народна представители! Искамъ да кажа две думи и за строежитѣ на телеграфнитѣ и телефонни линии у насъ. Като че ли въ това отношение нѣма единъ установенъ планъ. Азъ казахъ въ началото, ще подчертая и сега, че безъ единъ строителенъ планъ не можемъ да имаме една истинска, издържана и целесъобразна телеграфо-пощенска мрежа. Сѣ този заемъ, напр., който сега се отпуска на Дирекцията на пошитѣ, споредъ сведенията ми, ще се строи между другото, високофреквентна линия между София и Враца. Коя нужда налага това, при толкова други нужди, които имаме? Дали развитието на Враца, като голѣмъ културенъ и стопански центъръ? А лѣтно време въ Варна, която е курортенъ градъ, единъ чужденецъ не може да вземе линия до София, до Цариградъ или за чужбина. Ние ще трѣбва да засилимъ строежа на линиитѣ, за да създадемъ удобства именно въ такива центрове, като Варна, Бургасъ, Русе и други градове, кѣдето стопански и културни нужди налагатъ това. И азъ изказвамъ едно пожелание къмъ г-нъ министра на железницитѣ и г-нъ главния директоръ на пошитѣ: не трѣбва такива локални нужди да се удовлетворяватъ сѣ срѣдства на държавата, а трѣбва да се удовлетворяватъ нуждитѣ сѣ огледъ интереситѣ на народа и държавата.

Г-да народни представители! Преди да свърша, ще заснега още единъ въпросъ — строежитѣ на здания за този ресоръ. Има въ строежъ нѣколко здания, нѣкои завършени, други незавършени. Нека спомена завършенитѣ кантонъ въ Бояна и строежа на Телеграфо-пощенската палата въ София. За кантона въ Бояна, който не струва повече отъ 30.000 л., сѣ платени 96.000 л. Постройката на Телеграфо-пощенската палата въ София се работи вече две години и половина и нѣма изгледи да се привърши и следъ още две години. Тамъ сѣ прибързали сѣ измазването на гипсовитѣ тавани, безъ да бѣдатъ поставени освѣтителна, водна и други инсталации; сега се кърятъ гипсовитѣ тавани, за да бѣдатъ поставени инсталациитѣ, защото архитектуритѣ, които сѣ правили плана на тази голѣма сграда, за съжаление, сѣ пропуснали да предвидѣт инсталациитѣ. Изглежда, че е станало вече като практика, бихъ казалъ приемственостъ, принципъ въ строежа на нашитѣ държавни сгради: въ всѣка сграда да нѣма една или друга инсталация. Защо? За да има рекламации, които да бѣдатъ щедро възнаграждавани впоследствие отъ държавата. Ето тукъ е смисълътъ на тѣзи пропуски въ архитектурнитѣ планове. Кой е виновенъ — не се знае, но чичо плаща, а X. и Y. архитекти и инженери ще си накривѣт калпака, когато държавата ще завършва своитѣ бюджети сѣ дефицити, понеже ще плаща рекламациитѣ, и строежътъ на дадена сграда ще излѣзе двойно и тройно по-скѣпъ, отколкото е било определено по първоначално установения планъ. Като примѣръ посочихъ строежа на Телеграфо-пощенската палата въ София, която вече две и половина години се строи и нѣма изгледи да се привърши следъ още 2 години, макаръ, че се избърза сѣ измазването на гипсовитѣ тавани. Досега за нея е платено 47.000.000 л., а за окончателното ѣ завършване ще сѣ необходими, споредъ изчисленията на архитектуритѣ, още 15, а може би и 20 милиона лева.

Напоследъкъ е обявенъ търгъ за вътрешната облицовка на сградата сѣ мраморъ, доставенъ отъ вънъ, сѣ девизъ 10.000.000 л. Азъ и тукъ бихъ казалъ, че този луксъ е малко несъвѣстимъ сѣ нашата черга и не отговаря на нашитѣ нужди. Какъ ние ще плащаме за тази облицовка толкова много, когато, както казаха и г-нъ Ангелъ Станковъ, и г-нъ Дойко Петковъ, ще трѣбва да строимъ не само въ София, а и много и много станции въ провинцията, за да може персональтъ да работи при по-добри хигиенични условия? Не бихъ искалъ да говоря

за Варненската пощенска палата, за да не би да ме обвинят във локален патриотизъм, но още навремето, когато тая палата се строеше и когато министър на железниците беше уважаемият г-н професор Петко Стайнов, ние казахме, че гръбно се строи и че е лоша тая строителна политика. Строи се във един голѣм град една палата, но я отсѣкоха като гѣлѣбарникъ, и следъ нѣколко години тази палата ще бѣде недостатъчна — тя и сега е недостатъчна — за персонала, който се помѣщава въ нея. Искамъ да кажа, че срѣдствата, които се даватъ за постройка на тази палата, трѣбваше да бѣдатъ по-малки, по-скромни, и че не трѣбва да се допускатъ грѣшки, за изправянето на които ще се искатъ допълнителни срѣдства. Изобщо не трѣбва да се хвърлятъ срѣдствата на държавата само за такива голѣми строежи, за да можемъ да се простремъ и къмъ професията.

Г-да народни представители! Ще се спра на другъ единъ въпросъ, който се засѣга въ мотивитѣ на законопроекта, именно — за начина, по който ще ставатъ доставки. Нека си пожелаемъ да бѣдемъ по-внимателни при доставкитѣ, за да не изпадаме въ грѣшки, които носятъ щети за държавата. Нека и тѣзи доставки предварително ги обмислимъ, да видимъ, действително, какви нужди имаме, и съобразно съ нуждитѣ и възможноститѣ да ги извършваме. Защото и въ това отношение сѣ вършени грѣшки въ миналото — каквото е случаятъ съ доставката на железни ключове за пощенскитѣ чували. Тѣзи ключове коштуватъ единъ милионъ лева, но, за съжаление, въ сега сѣ въ складовѣтъ на пощата и едва ли утре ще можемъ да ги продадемъ и като желѣзо. А този милионъ е цененъ за държавата и ние трѣбва да го пазимъ.

Вземайки поводъ отъ това, азъ искамъ да изкажа едно пожелание: при доставкитѣ да гледаме да доставяме само това, което е нужно и което може да се използва, а не да доставяме нѣща, които да стоятъ като щокъ въ складовѣтъ на пощата; ако не е необходимо веднага, да не го доставяме, да го доставимъ впоследствие, когато ще може да се използва.

Завършвайки, г-да народни представители, не мога да не изтъкна ползата отъ внесеня законопроекта, който е навремененъ и има да задоволи много належащи нужди. Азъ ще гласувамъ за него, обаче бихъ желалъ срѣдствата да бѣдатъ изразходвани по единъ установенъ планъ, който да бѣде предварително обсъденъ и разгледанъ отъ г-нъ министъра и препорѣчанъ на съответната служба, за да не ни упрѣкватъ после, че сме обвинявали главния директоръ или нѣкой чиновникъ, Х. или У. Министърътъ носи отговорностъ, носятъ отговорностъ и неговитѣ помощници, които не трѣбва да се извиняватъ пѣкъ съ това, че билъ виновенъ инженерътъ, че билъ виновенъ началникътъ на отдѣлението и т. н. Отговорностъ всички ще поематъ, но преди да я търсимъ, ние трѣбва да бѣдемъ внимателни при изпълнението на своя дългъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Списъкътъ на ораторитѣ е изчерпанъ. Обявявамъ разискванията за приключени.

Има думата г-нъ министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-да народни представители! Всички оратори, които се изказаха по този законопроектъ, по-скоро говориха за нуждитѣ на телеграфопощенското ведомство, изтъкнаха нуждата отъ нѣкакво преустройство, говориха по цѣлата организация на пощенската, телеграфната и телефонната служби, обаче почти нищо не казаха по самия заемъ. По всичко, което не е въ прѣлка връзка съ заема, предметъ на този законопроектъ, г-нъ министърътъ на железницитѣ, пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ ще отговори. Той ще има случай да направи това много скоро, следъ нѣколко дни, когато внесе законопроекта за извънреденъ бюджетъ отъ 75.000.000 л., за изразходването именно на произведението отъ този заемъ.

Сега, обаче, доколкото схванахъ, заемътъ се одобрява отъ всички. Тукъ се направи само едно възражение, че не е спасенъ чл. 18 отъ закона за Пощенската спестовна каса, който предвижда, че министърътъ на железницитѣ може да използва до 20% отъ влоговетѣ въ Пощенската спестовна каса за вътрешнитѣ нужди по ведомството на железницитѣ и пошитѣ. Изтъкна се, доколкото си спомнямъ, че тази норма 20% дава 37.000.000 л., а азъ съмъ внесълъ законопроектъ за заемъ за 75.000.000 л.

Г-да народни представители! Отъ влоговетѣ на Пощенската спестовна каса съ специаленъ законъ сѣ дадени 75.000.000 л. за постройка на сѣдебни сгради, които не сѣ

ангажирани; 20% върху тази сума правятъ 15.000.000 л., които, като се прибавятъ къмъ 37.000.000 л., ставатъ 52.000.000 л. Въ този размѣръ би трѣбвало да бѣде заемътъ на Дирекцията на пошитѣ. Но предвидъ на това, че отъ този заемъ ще бѣдатъ теглени суми последователно за нуждитѣ на пошитѣ, и предвидъ на това, че влоговетѣ въ спестовната каса растатъ постоянно, за да не се занимаваме постоянно съ нови заеми, вмѣсто 52.000.000 л., съ този законопроектъ се иска заемъ 75.000.000 л., като съмъ 100% сигуренъ, че до неговото използване напълно — до края на 1939 г. — ще достигнемъ необходимата норма 20%, за да бѣдемъ въ духа на чл. 18 отъ закона за Пощенската спестовна каса. Азъ съмъ сигуренъ, че даже и по-рано, до 4—5 месеца, ще достигнемъ тази норма. Имайки предвидъ плана за изразходването на заема, мога да ви увѣря, че чл. 18 отъ закона за Пощенската спестовна каса ще бѣде напълно спасенъ.

Но имайте предъ видъ и друго: не всички заеми, които сѣ дадени до сега отъ Пощенската спестовна каса и които възлизатъ на 600 и нѣколко милиона лева, сѣ дадени съ закони, защото, ако заемитѣ сѣ кратко-рочни, т. е. до 5 години, както предвижда чл. 18 отъ закона за Пощенската спестовна каса, отпускането имъ може да стане и по административенъ начинъ. За по-голѣма сигурностъ — макаръ да сме убедени, че при тѣзи добри доходи, които иматъ пошитѣ, заемътъ ще бѣде изплатенъ и въ по-късъ срокъ — ние турихме, за всѣки случай, срокъ за изплащането му 10 години, за да не става нужда да се продължава срокътъ съ законъ.

Следователно, нѣма абсолютно никаква опасностъ, че нѣма да бѣде спасенъ чл. 18 отъ закона за Пощенската спестовна каса. Единственото нѣщо, за което и азъ мога да се упрѣкна, е, че не можемъ да дадемъ по-голѣмъ заемъ, защото голѣмитѣ нужди на пощенската служба сѣ известни на всички ви, тѣ се преценяватъ на 500 милиона лева, тѣ се преценяватъ на по-голѣма сума. Но трѣбва да вървимъ постепенно, и затова въ случая ще се задоволимъ само съ туй, което възможноститѣ на момента ни даватъ, а ако намѣримъ стоковъ кредитъ, ако намѣримъ другъ начинъ да ускоримъ задоволяването на нуждитѣ на пощенската служба, това ще го направимъ безъ никакво колебание. Приходитѣ отъ пощенската служба, повтарямъ, сѣ така добри, че тѣ ще ренгиратъ всѣки единъ разумно направенъ заемъ или разходъ за службата.

По-нататѣкъ. Като нѣма да се спирамъ на другитѣ критики на г-нъ Дойко Петковъ, ще трѣбва да му отговоря на две бележки, които той направи и които засѣгатъ лично мене.

Първо, декларирамъ, че когато говорихъ по бюджета на Финансовото министерство, не съмъ ималъ никакво намѣрение нито да оскѣрбявамъ, нито да огорчавамъ телеграфопощенскитѣ чиновници. Нито е престѣпно, нито е обидно, ако нѣкой не е всезнаещъ. Следователно, когато казахъ, че телеграфопощенскитѣ персоналъ е много удобенъ, много подготвенъ, за да събира тия влогове, за да ги изплаща, обаче за тѣхното банково стопанско оползотворяване трѣбва да се грижатъ други хора, азъ нищо лошо нѣмахъ въ намѣрението си и нищо лошо не искахъ да кажа по адресъ на телеграфопощенскитѣ чиновници. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) Следователно, г-нъ Дойко Петковъ неправилно направи алюзия, че съмъ искалъ да оскѣрбя телеграфопощенскитѣ чиновници.

На второ мѣсто, той направи намекъ, че при търга за радио-станцията, въ тричленната комисия, назначена отъ Министерския съветъ, азъ съмъ взелъ участие и че тая комисия отъ трима члена дала мнение да бѣде утвърденъ търгътъ върху „Сименсъ“, а не върху „Стандартъ“. Да се разберемъ.

Тържната комисия, предвидена по закона за бюджета, отчетността и предприятията, си бѣше казала думата. Обаче, яви се единъ голѣмъ споръ. Германската фирма казва: „Тукъ има недоразумение, тукъ има недобро проучване“. И за това — безъ нашето мнѣние да има нѣкакво задължително значение — Министерскиятъ съветъ, за своя ориентировка, повиква председателя на Върховния касацоненъ съдъ, бившия министъръ на правосъдието г-нъ Карабозовъ, повиква председателя на Върховната смѣтна палата, бившия министъръ на вътрешнитѣ работи г-нъ Красновски, повика и мене, въ качеството ми управителъ на Народната банка, за да му дадемъ мнение: има ли грѣшка или не тържната комисия. За съжаление, грѣшка имаше. Тя се състои въ това, че офертата на „Стандартъ“ предполагаше плащане въ брой, а офертата на „Сименсъ“ — кредитно плащане за нѣколко години; а тържната комисия не правѣше никакво намаление отъ офертата на „Сименсъ“, поради туй, че плащането ще

стане въ продължение на 3 или 6 години. И ние казахме: ако се сравняват абсолютно двете офери, върно е, че офертата на „Стандард“ е съ един и половина милиона лева по-евтина, но като туримъ 5% лихва — която е даже малка за нашите условия — върху предложената цена отъ „Сименс“, поради кредитното плащане за 6 години, офертата на „Сименс“ излиза по-евтина. Това беше нашето мнение, безъ то да е задължително. Министерският съветъ, обаче, се мотивира въз основа мнението на комисията и утвърди търга върху „Сименс“. Това е цялата работа.

Азъ смътнахъ за нужно да ви я разясня, защото може би въ нѣкои ще остане убеждението отъ думите на г-нъ Дойко Петковъ, че тази комисия е заблудила Министерския съветъ, или че е дала едно недобросъвестно мнение, за да злепостави „Стандард“ и да облагодетелствува „Сименс“. Вънъ отъ всичко това, имаме и едно стопанско съображение — което си спомнямъ много добре, че го изтъкнахме — именно, че „Стандард“ иска плащането въ долари, а „Сименс“ — въ марки. Поради тѣзи именно съображения, Министерскиятъ съветъ утвърди търга върху „Сименс“.

Следъ тия нѣколко бележки, г-да, като си запазвамъ правото, при разглеждането на законопроекта за допълнителенъ бюджетъ отъ 75.000.000 л. за пощитѣ да дамъ всички осветления, отъ които би се явила нужда, азъ ви моля да гласувате предложения въ законопроекта за заемъ.

Моля сжщо, ако може, да се гласува законопроекта по спешностъ и на второ четене, защото не виждамъ нуждата, въ комисията да станатъ нѣкакви разисквания по него. Доколкото виждамъ, всички одобряватъ заема и само трѣбва да съжаляваме, че не можемъ да дадемъ по-голяма сума за нуждите на Главната дирекция на пощитѣ. (Общи ржкоплѣскания)

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Има думата г-нъ министърътъ на железниците, пощитѣ и телеграфитѣ.

Министъръ Владимиръ Аврамовъ: Г-да народни представители! Обещавамъ отъ моя страна, при разглеждането на законопроекта за допълнителенъ бюджетъ за изразходване произведението отъ тоя заемъ, да отговоря, макаръ и накратко, на всички въпроси, повдигнати по настоящия законопроектъ отъ говорившите. Тогава му е мѣстото да отговоря, защото тогава ще се разискватъ въпроситѣ по изразходването на този заемъ. Тогава му е времето и мѣстото да се говори повече, отколкото сега, защото сега се третира само въпросътъ за разрешаването на заема.

Ето защо, ще ми позволите тогава именно да разясня въ какво се състоятъ тѣзи голѣми недоразумения, които се изтъкнаха тукъ по нѣкои въпроси отъ г-да народните представители. (Ржкоплѣскания)

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Ще пристѣпимъ къмъ гласуване.

Които приематъ на първо четене законопроекта за отпускане заемъ въ размѣръ на 75.000.000 л. отъ Пощенската спестовна каса на Главната дирекция на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Стефанъ Цановъ: Единодушно!

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване предложението на г-нъ министра на финанситѣ за спешностъ.

Тѣзи отъ г-да народните представители, които сж съгласни да се приеме законопроекта на второ четене, по спешностъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-нъ секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Димитъръ Марчевъ: (Чете)

„ЗАКОНО“

за отпускане заемъ въ размѣръ на 75.000.000 л. отъ Пощенската спестовна каса на Главната дирекция на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

Чл. 1. Разрешава се на Главната дирекция на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ да сключи заемъ отъ Пощенската спестовна каса въ размѣръ на 75.000.000 л. за покриване разходите по техническото снабдяване и строителнитѣ работи на телефонната, радио и пощенска служби на сжщата дирекция.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ законопроекта и чл. 1, тѣй както се прочетоха, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Димитъръ Марчевъ: (Чете)

„Чл. 2. Пощенската спестовна каса ще внася на Главната дирекция на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, при поискване отъ последната и въ зависимостъ отъ нуждитѣ ѝ, отдѣлни частични суми до размѣра на пълната сума на заема.

Главната дирекция на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ де плаща върху частичнитѣ суми, отъ деня на получаването имъ, годишна лихва съ 1% по-голяма отъ лихвата, която Пощенската спестовна каса плаща на вложителитѣ си“.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ чл. 2, тѣй както се прочете, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Димитъръ Марчевъ: (Чете)

„Чл. 3. Изтегленитѣ суми по заема до 30 юний 1940 г. се превръщатъ на тази последната дата въ анюитетенъ заемъ, платимъ въ срокъ отъ 10 години, при определената въ чл. 2 лихва, съ равни шестмесечни вноски, съ държащи лихви и погашения, съ падежи 30 юний и 30 декемврий всѣка година. Падежътъ на първата вноски е 30 декемврий 1940 г.

Останалата неизползувана сума до 30 юний 1940 г. се оставя на изпользуване, като обикновенъ влогъ, въ Спестовната каса“.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ чл. 3, тѣй както се прочете, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Димитъръ Марчевъ: (Чете)

„Чл. 4. Необходимитѣ кредити за изплащане на лихвитѣ и погашенията по заема се предвиждатъ ежегодно въ бюджета на Главната дирекция на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ“.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ чл. 4, тѣй както се прочете, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ за отпускане заемъ въ размѣръ на 75.000.000 л. отъ Пощенската спестовна каса на Главната дирекция на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ е приетъ окончателно. (Ржкоплѣскания)

Пристѣпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА БЮДЖЕТА НА РАЗНИТѢ ФОНДОВЕ НА ДЪРЖАВАТА ЗА 1939 БЮДЖЕТНА ГОДИНА.

Моля замѣстникъ-секретаря г-нъ Стамо Колчевъ да го прочете.

Замѣстникъ-секретаръ Стамо Колчевъ: (Чете)

„ЗАКОНО“

за бюджета на разнитѣ фондове на държавата за 1939 бюджетна година.

Чл. 1. Одобряватъ се приходитѣ и разходите за 1939 бюджетна година на разнитѣ фондове, управлявани отъ министерствата и дирекциитѣ, а именно:

ПРИХОДЪ	РАЗХОДЪ
л е в а	л е в а

1. По Главната дирекция на държавнитѣ дългове	270.000	240.000
2. „ Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве	30.628.795	29.020.000
3. „ Министерството на народното просвѣщение	494.908.431	498.376.444
4. „ Министерството на финанситѣ	1.419.963.800	1.415.810.300
5. „ Министерството на правосъдието	95.500.000	95.500.000
6. „ Министерството на търговията, промишлеността и труда	277.993.863	260.863.675
7. „ Министерството на общи сгради, пѣтищата и благоустройството	317.500.000	317.500.000
8. „ Министерството на железницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ	3.885.000	3.380.579
Всичко	2.640.649.839	2.620.690.998

Чл. 2. Правят се следните измѣнения и допълнения въ закона за пенсията за изслужено време („Държавен вестник“, брой 88 отъ 22 юлий 1932 г.) и въ наредбата-законъ за измѣнение и допълнение на сѣщия законъ („Държавен вестник“, брой 23 отъ 1 февруарий 1936 г.):

1. Въ чл. 38, буква „и“, думитѣ „Вносна равна на удържките по буква „а“ на този членъ“ се замѣнятъ съ думитѣ: „Вносна 7 1/2% върху кредититѣ и сумитѣ споменати въ буква „а“ на този членъ, върху които се правятъ 12 1/2% удържки“.

2. Къмъ буква „а“ на забележката къмъ чл. 60 се прибавя следния текстъ: „Пенсионери съ пенсия надъ 1.500 л. месечно могатъ да се откажатъ отъ горницата надъ 1.500 л., която остава въ полза на пенсионния фондъ, за да се възползватъ отъ това изключение“.

3. Къмъ чл. 67 се прибавя следната нова алинея:

Признава се право на пенсия на офицеритѣ и свѣрхсрочно служащитѣ подофицери, които подпадатъ подъ закона за обезщетяване действащитѣ офицери и свѣрхсрочно служащитѣ подофицери, напустнали войската поради намалението и преустройството ѝ, споредъ Ньойския миренъ договоръ („Държавен вестник“, брой 87 отъ 21 юлий 1924 г.) и измѣнението му („Държавен вестник“, брой 92 отъ 24 юлий 1925 г.), ако въ деня на уволнението имъ отъ военна служба сѣ имали най-малко 14 изслужени години заедно съ съответното дарено време отъ войнитѣ, пресмѣтнато споредъ предшестващитѣ закони. Размѣрътъ на пенсията на такива лица се изчислява по настоящия законъ за изслужени 18 г., като се досѣбиратъ следущитѣ пенсионни удържки за Дозачетеното време до 18 години. Удържките се пресмѣтатъ върху заплатата, която лицето е получавало въ деня на уволнението. Дозачетеното време до 18 години не влиза въ основата при изчисление на размѣра на пенсията. Отъ разпореденията на тази алинея се ползватъ и наследницитѣ на такива лица, които сѣ починали преди влизането въ сила на това допълнение.

4. Отмѣнява се отъ 1 априлъ 1939 г. § 10 отъ наредбата-законъ за измѣнение и допълнение на закона за пенсията за изслужено време отъ 1932 г., обнародвана въ „Държавен вестник“, брой 23 отъ 1 февруарий 1936 г.

5. Измѣнението по т. 1 влиза въ сила отъ 1 януарий 1939 г. Ползуването отъ измѣненията и допълненията по точки 2 и 3 започва отъ 1 априлъ 1939 г., ако е направено искане отъ заинтересуваното лице въ шестмесеченъ срокъ отъ сжщата дата; когато този срокъ е пропуснатъ, ползуването започва отъ деня на поискването.

ТАБЛИЦА

на разнитѣ фондове на държавата, управлявани отъ министерствата и дирекциитѣ, съгласно съ чл. 118 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, за 1939 бюджетна година.

№ по редъ	Наименование на фонда	ПРИХОДЪ	РАЗХОДЪ
		лева	лева
1.	Главна Дирекция на държавнитѣ дългове		
а)	Евентуални загуби отъ заемитѣ и пр.	80.000	50.000
б)	Амортизационенъ фондъ на д-во „Червенъ кръстъ“	190.000	190.000
	Всичко	270.000	240.000
2.	Министерство на вътрешнитѣ работи и народното здраве		
а)	Князь Алеко Богориди	1.195.691	—
б)	Здравни фондове	29.020.000	29.020.000
в)	Ставри Константиновъ гр. Сопотъ	413.104	—
	Всичко	30.628.795	29.020.000
3.	Министерство на народното просвѣщение		
а)	Завѣщатели и дарители	4.273.000	9.408.300
б)	Учителски заплати	472.580.000	472.580.000
в)	Подобрене условията за дѣкуване въ клиникитѣ на Университета и пр.	6.564.191	6.564.191
г)	Даровити деца и младежи	9.041.000	9.041.000
д)	Подпомагане на детската литература	5.000	—

е) Иванъ Вазовъ и Цанко Церковски	420.000	420.000
ж) Братя Евл. и Хр. Георгиеви	2.023.080	362.953
з) Домъ Иванъ и Мария Евст. Гешени	2.160	—
Всичко	494.908.431	498.376.444

4. Министерство на финанситѣ		
а) Пенсии за изслужено време	879.788.000	879.788.000
б) Посмъртна каса на личнитѣ пенсионери	10.600.500	6.827.000
в) Общински налози	320.000.000	320.000.000
г) Заеми на общинитѣ за водоснабдяване	172.000.000	172.000.000
д) Поморийски солници	2.100.000	2.100.000
е) Погасителна каса по з. о. д. з. к.	20.545.300	20.545.300
ж) Българска държавна лотария	3.430.000	3.430.000
з) Дѣловодители при държавнитѣ бирници	11.500.000	11.120.000
Всичко	1.419.963.800	1.415.810.300

5. Министерство на празосѣднето		
а) Построяване сгради за сѣдебни мѣста	95.500.000	95.500.000
Всичко	95.500.000	95.500.000

6. Министерство на търговията, промишлеността и труда		
а) Д-ръ Василияди	2.448.675	2.448.675
б) Кина Касева	5.188	—
в) Обществени осигуровки	230.000.000	213.335.000
г) Експортенъ институтъ	15.500.000	15.040.000
д) Дирекция за закупуване и износъ на зърнени храни	30.040.000	30.040.000
Всичко	277.993.863	260.863.675

7. Министерство на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството		
а) Пѣтища	310.000.000	310.000.000
б) Държавна каменоломна кариера „Бошуля“	7.500.000	7.500.000
Всичко	317.500.000	317.500.000

8. Министерство на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ		
а) Пощенска спестовна каса и пощенска чекова служба	3.885.000	3.380.579
Всичко	3.885.000	3.380.579
А всичко	2.640.649.889	2.620.690.993*

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Рашко Маджаровъ.*)

Рашко Маджаровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Бюджетътъ на фондоветѣ е нераздѣлна частъ отъ общия бюджетъ на българската държава. Въ подробности той ще бѣде разглежданъ въ бюджетарната комисия. Но бидейки свързанъ неразривно съ общитѣ разходи на българската държава, искамъ да кажа тукъ нѣколко думи въ връзка съ начина, по който отдѣлнитѣ бюджети бѣха гласувани.

Най-напредъ, отъ досегашната практика ние констатираме, че народнитѣ представители въ бюджетарната комисия, да не кажа и въ пленума, въ много отношения правѣха защита на частни интереси, мога да кажа даже — на свършено лични интереси, които не носѣха никакъвъ принципиаленъ характеръ. Това е лоша практика въ Народното събрание, която сѣмъ дълженъ да констатирамъ, защото, ако единъ парламентъ иска да живѣе, той трѣбва да се освободи отъ частното, да държи за общото, за да не се оплакваме въ утрешния день, че ни е постигнало нѣкакво нещастие. Това е първата бележка, която имамъ да направя и се надѣвамъ, че народното представителство ще разбере сериозността на своята задача — при приемане на бюджетитѣ да бѣде контроленъ институтъ и да се придържа повече въ общото, главното, отколкото въ частното. При разглеждането на бюджетитѣ въ бъдеще това нѣщо трѣбва да се спазва.

*) Ораторитѣ говорятъ по бюджета на фондоветѣ и по приходния бюджетъ на държавата.

Второто нѣщо, което констатирахме, когато се гледаха бюджетопроектите в бюджетарната комисия и тук в пленума, е увеличението броя на чиновниците. Покрай положителните страни на нашето чиновничество, констатирахме се и нѣкои дефекти, които е наша длъжност да ги отбележим. Чиновничеството в една държава дава характера на управлението. Всѣкога, когато се е говорило какво трѣбва да бѣде чиновничеството, се е посочвала за примѣръ Прусия, гдето чиновничеството и до днес се ръководи, както в продължение на цѣли 4 вѣка, от чувство на точност, на творчество, на себоторициране при изпълнение на длъга, почти безъ никакви претенции, или Англия, гдето има самоуправление и където чиновничеството има сѣщитѣ качества, подпомагано безплатно и отъ свободните английски граждани в доскорошно време. Тия държави ги взимамъ като примѣръ за България, какъ ние трѣбва да погледнемъ въ утрешния денъ на чиновническия въпросъ.

Безспорно е, че голѣма частъ отъ нашето чиновничество е почтено; безспорно е, че то изпълнява своите функции добросъвестно; безспорно е, обаче и това, че то върши и нѣкои грѣшки, които се дължатъ повече на лошото ръководство отъ изпълнителната власт, или поради незнание. Въ нѣкои случаи, обаче, се забелязва напоследѣкъ, че висшето чиновничество — смѣя да го кажа, не искамъ да правя лицемерие — бѣга отъ своите задължения, бѣга отъ отговорностъ. Забелязва се, че чиновничеството, стоящо на най-високиятъ мѣста, не само предприема работи, които бравиратъ общественото мнение, но, скрито задъ отговорността на изпълнителната власт — разбираме министрите — върши по свой починъ нѣща, които въ много отношения иматъ даже престѣпенъ характеръ.

Азъ съмъ длъженъ да спомена, както се изтъкна и отъ други оратори, че видѣхме десетки и стотици милиони лева да се харчатъ у насъ, като се нарушаватъ явно законите, въ вреда на обществените и държавни интереси. Народни интереси, стопански интереси абсолютно не интересуватъ г-нъ чиновника, който, или по капризъ, или за увеличение на своите приходи, извършва работи, които увреждатъ държавните финанси и въобще държавното управление.

Г-да народни представители! Този въпросъ се сложи въ Народното събрание. Ние имаме обещание отъ г-да министрите, че ще направятъ необходимите анкети. Когато г-да народните представители посочватъ недѣлзито — както сѣ ги посочвали до днесъ, това е тяхна задача — правителството трѣбва да вземе актъ и най-сетне да потърси отговорностъ, както и да вземе съответните законодателни мѣрки, за да се създаде въ България чувство на отговорностъ и въ чиновника, както и въ политиките. Ние сме, може би, единствената страна, въ която, откакто наблюдаваме нашия държавенъ животъ, рѣдко е имало случаи, български чиновници да сѣ били изправяни да отговарятъ. Въ много малко случаи тѣ сѣ били изправяни да отговарятъ. Има дори случаи, нѣкои чиновници, следъ като сѣ използвали много добре министрите, като сѣ прокарвали свои чиновнически разбирания, да се явяватъ да свидетелствуватъ въ анкетните комисии противъ своите собствени министри за внушенията, които сѣ давали тѣ на министрите, и следъ това министрите сѣ понасяли отговорността за тяхъ.

Две нѣща трѣбва да уреди правителството: първо — отговорността да се понася отъ съответния чиновникъ и второ — да се премахнатъ така наречените комисии, задъ които шефове сѣ криятъ и които унищожаватъ отговорността имъ, както и да се прибѣгне къмъ това, което напоследѣкъ става въ Европа — чиновниците, които сѣ лично натоварени сѣ изпълнението на известни обязанности, да бждатъ отговорни по законъ за своите действия.

Отминавамъ въпроса за дефектите на българското чиновничество, съ пожелание тѣ да бждатъ отстранени, защото по такъвъ начинъ ще бжде освободено отъ упрѣкъ грамадното число добросъвестни чиновници, като се отбѣли плѣвата отъ чистото сѣно.

Г-да народни представители! Друго нѣщо, което се забелязва, е следното. Въ редовните бюджети, минали до днесъ — нека ми бжде позволено да го констатирамъ — се смѣсватъ два вида разходи. Въ редовния бюджетъ се предвиждатъ разходи за извънредни нужди, които само го отежняватъ, безъ да бждатъ задоволени тия извънредни нужди. И бждете увѣрени, че идущата година, когато ще гласуваме — дай Боже! — следущия бюджетъ, ще констатираме, че голѣма частъ отъ увеличенията по материалните разходи по различните министерства не сѣ дали очакваните резултати. Смѣсватъ се два въпроса.

Известни разходи за подобрене на нашето народно стопанство не трѣбва да фигуриратъ въ редовните бюджети; редовниятъ бюджетъ трѣбва да се освободи отъ извънредните разходи. Надѣвамъ се, че въ следущиятѣ бюджети това ще бжде постигнато, благодарение бдителността на г-нъ министра на финансите, който се прояви при приемането на сегашния бюджетъ, и по такъвъ начинъ ще туримъ на здрави начала нашата бюджетна политика: да се предвиждатъ въ редовните бюджети разходи само за редовни нужди, а да се освобождаватъ отъ извънредните разходи, които ги отежняватъ, и не само че не сѣмъ отъ полза, но често нѣмъ даватъ отрицателни резултати.

Следва ли отъ това, че не трѣбва да бждатъ задоволени нуждите, които растатъ всѣки денъ? Безспорно е, че у насъ постоянно растатъ нуждите и тѣ трѣбва да бждатъ задоволени. При този растежъ на нуждите, трѣбва да се намѣрятъ и срѣдства, за да могатъ тѣ да бждатъ задоволени и да дадатъ резултатите, които управлението на държавата, държавното строителство, народното стопанство, народната материална и духовна култура изискватъ.

Г-да! Азъ ще дамъ само нѣколко примѣра, защото съмъ си поставилъ за задача да повдигна известни въпроси, разрешението на които тепърва ще чакаме. Следъ нѣколко дни ще гласуваме бюджета на Министерството на желѣзниците. Дирекцията на строежите е вънъ отъ това министерство. Но покрай гласуването на бюджета на Дирекцията на желѣзниците, възлизашъ на 1 милиардъ и 900 милиона лева — както виждате не е малко перце — ние ще имаме да гласуваме кредити и за постройка на желѣзници, за увеличаване на желѣзнопътната мрежа. Завчера гласувахме единъ милиардъ лева за снабдяването на желѣзниците съ материали, за да може да се уреди експлоатацията имъ. Срѣдствата, които ще се употребятъ за довършване на нашата желѣзнопътна мрежа, заедно съ експлоатационните и други разходи, които ще се увеличаватъ, ще възлѣзатъ не на милиардъ — два, а къмъ 9 милиарда лева. Ние завчера говорихме за пътищата. За строежъ на пътища тая година се предвиждатъ 772 милиона лева, но откритите пътища за експлоатация ще струватъ нѣколко милиарда лева.

Нѣколко думи за една друга нужда на управлението на държавата. Току-що се гласува законътъ за 75-милионния заемъ на Дирекцията на пощите, телеграфите и телефоните. Г-нъ министърътъ на финансите каза, че се касае за малки работи. Г-да народни представители! Само за телефонното дѣло въ България, за да може то да бжде докарано до пълното му равниие и да даде приходи, които ще бждатъ стотици милиони лева, България ще трѣбва да похарчи нѣколко стотици милиони лева. Това е извънреденъ разходъ за организиране на една държавна служба, която, освенъ че служи на обществото, но ще дава приходи на държавата.

Преди нѣколко дни се гласува законъ за подобрене цените на вината отъ реколта 1938 г., съ който се постановява закупуване на известно количество вина отъ Българската земеделска и кооперативна банка, съ огледъ да се подобриятъ цените на вината, да се подобри и качеството имъ, за да станатъ не само артикулъ за вътрешно употребление, но и експортенъ артикулъ.

Г-да народни представители! Азъ и въ комисията казахъ, повтарямъ го и днесъ — може да грѣша, но това е моето разбиране: за задоволяване на нуждите, за които сѣ предвидени кредити въ таблицата на бюджетопоекта за фондове, трѣбватъ нѣколко десетки милиарди лева. А всички тия нужди ще трѣбва да бждатъ задоволени. Ето въпроса, който слагамъ предъ васъ. Това е предметътъ на моята кратка речъ. Тия нужди ще трѣбва да бждатъ задоволени, за да престанатъ всички плачове, да престане тая демагогия, която се шири въ днешния денъ — да се представява България като съвършено сиромашка страна, и че всички чутъ-ли не ходимъ по улици да просимъ, измираме отъ гладъ и т. н. Нека ми бжде позволено да обърна другата страница и да кажа, че всичките тия нужди могатъ да бждатъ задоволени въ продължение на известно число години при добро организиране на кредита въ България. Ние днесъ виждаме, че увеличението на спестяванията, вложени въ Пощенската спестовна каса, отива къмъ половинъ милиардъ лева годишно. Основателна е алузията на г-нъ министра на финансите, че ще дойдемъ до едно увеличение отъ 1.500.000.000 л. годишно. При една реформа, която ще изложи следъ нѣколко минути, въ края на речта си, смѣтамъ, че можемъ да достигнемъ до два милиарда лева годишно увеличение на спестяванията. По мое изчисление,

годишно ще бъдат необходими 750 милиона лева за задоволяване по една програма на нуждите за строежи и народно благоустройство. Разходите за тази цел могат да стигнат до над един милиард лева — което ще рече, че по вътрешен начин, благодарение на спестяванията, които българинът прави, и благодарение на вратата, която той има към своите обществени кредитни институти, ние действително ще можем, полека-лека, да преустроим българската държава; чрез тези спестявания, чрез икономията, които народът прави, да направим това, за което всички говорим: действително да минем от думи към дела.

Г-да народни представители! Бих желал да получа отговор на този въпрос от днешното правителство, защото то е, което въ утрешния ден ще сложи на разглеждане тази проблема, понеже нуждите на държавата искат тя да бъде сложена и да бъде разрешена.

Аз съм един икономист, израствал не от някаква икономическа школа. Наблюдавам живота и мога да кажа, че България е страна, в която, щом има малко уредена външна търговия, нейният лев е стабилна монета, защото левът не играе роля на международния пазар, той е само местна монета. Това значи, че вторият елемент при използване на нашите богатства, на нашите спестявания за обществени цели е налице, и няма да пострада нашето стопанство, когато нашите спестявания бъдат ангажирани за такива цели.

Какво ни предстои? Как да използваме тия средства? Отварям една скоба; ще засегна най-напред въпроса за организацията на нашите държавни и обществени кредитни институти.

Ще кажете: когато имаме тия спестявания, защо не се похарчат? Според моето разбиране, лошо действуват българската държава спрямо тях, когато има да посрещат някои свои задължения — често пъти безсистемно действуват — и най-после, защото пък някои кредитни институти са дотолкова порасли, че не могат да се задържат в положението, въ което са. Кои са тѣ?

Най-напред аз се спирам на Спестовната каса. Ето един въпрос, който беше сложен от мене на времето, като министър, и може би голям недоразумение съ тогавашния министър-председател Ляпчев по отношение на моето стоеие на министерската маса беше там. Трѣба да бъде направена една реформа за самостоятелност на Спестовната каса; тя трѣба да стане самостоятелен кредитен институт. Няма защо да се сърдят чиновниците от почит — тѣ ще бъдат само стобири на спестяванията, по Спестовната каса трѣба да добие своя собствена автономия по използване на кредити. Такава една реформа ще ни даде стигия размир в увеличаване влоговет в Спестовната каса, какъвто беше преди войните; ще скокнем не съ 500 милиона лева годишно, или както тая година съ 452 милиона лева, а ще скокнем съ над 500, над 600 милиона лева, а може би и повече.

Ето един извор, който добре и правилно обзаведен, ще ни даде, като пръв резултат, кредити за едно действително здраво и хубаво строителство въ утрешния ден.

Г-да народни представители! Автономията на Спестовната каса не само въ това отношение ще бъде полезна. Съ самия факт на даването ѝ свобода при плащането на вложените въ нея срѣства — но не да дава пари въ заем, а да бъде един свободен разпредѣлител на спестяванията между този кръг от финансови институти, за който по-нататък ще спомена — Спестовната каса действително ще послужи като един нов елемент за намаляване на лихвения процент. Ами че още от мое време главно тя подкрепя Земеделската банка въ нейната политика. Спестовната каса дава срѣства на Б. з. к. банка, която ги дава по една по-скъпа лихва често на учреждения, които при автономно разпредѣление на пласментите от Спестовната каса биха могли да ги получат направо от нея. Това е второто съображение, по което трѣба да стане тази реформа, за която казах. И аз се надявам не, аз съм увѣрен, че сегашният министър на финансите ще отговори „да“, защото той, заедно съ г-н Кодчев, когато аз бях министър, сътвориха на проекта за въздигане на Спестовната каса въ автономен институт, който беше предвиден от мене, но не можа да добие формата на закон. Напротив, създаде се едно финансово законоположение, за да могат други да разполагат абсолютно съ парите на Спестовната каса — отражение на което виждаме и въ настоящия законопроект.

Г-да народни представители! Искам да строим. Най-напред ще построим кредита на страната на здрави на-

чала. Минавам на Б. з. к. банка. Извинете, че ще се спра за няколко минути върху нея.

Защитавам съм, защитавам и ще защитавам, когато говорим за земедѣлие, когато говорим за скотовѣдство — тези две най-важни области от нашето битие — че тѣ трѣба да бъдат задоволени съ кредит от Б. з. к. банка. Но за да извърши тия работи, тя трѣба да влѣзе преди всичко въ ролята си на кредитен институт, който знае как да задоволява клиентите си. А кои са тѣ? Индивидите и кооперациите. Чрез какъв кредит? Чрез обикновения кредит и мелiorативния кредит. Когато се простре повече, тя губи, тя рискува. Днес портфейлът на Б. з. к. банка е почти цѣлѣн въ заеми съ тѣ наречената гаранция на българската държава. Такива работи трѣба да се премахнат.

Г-да народни представители! Честото търгуване на Б. з. к. банка е една работа, която трѣба да бъде оставена колкото е възможно повече на частната инициатива. Нека да остане тая работа на кооперациите и паралелно съ тях и на частните стопани, клиенти на Б. з. к. банка и дейци въ нашето земедѣлско и скотовѣдно стопанство, и бъдете увѣрени, че тогава работата ще върви по-добре, защото по тая начин Б. з. к. банка ще контролира по-добре дадените кредити. А когато ѝ се даде автономия по-голяма, отколкото е сегашната, тя ще освободи своите капитали от послѣствата на изпълнителната власт — която посѣга на парите ѝ, колкото има нужда — и ще се обърне действително въ един здрав земедѣлско-скотовѣден централен банков институт.

Г-да народни представители! Ние имаме вече въ областта на търговията и на индустрията един нов факт. Ние видѣхме какъ полека-лека акционерните банки, благодарение на спекулата, която правѣха последователно техните управителни съвети, биват измѣствани от обществения капитал чрез създаването на банка „Български кредит“. Ние видѣхме какъ почнаха да отиват въ нея влоговет, какъ довършването на търговци и индустриали към нея пораста и, полека-лека, благодарение на голѣмия контрол, общественият капитал и държавният капитал падна частния акционерен капитал, чато го застави да се приспособи повече към нуждите на стопанството, отколкото към интересите на членовете на управителните съвети. Когато се създаваше банка „Български кредит“ — въ времето на г-н Кимон Георгиев — един от представителите на голѣмите банки беше заявил, че към четирите нули се прибавя и пета. Една от четирите нули е неговият банков институт, а единицата, която се създаде, е банка „Български кредит“. Ето един кредит, който отива въ областта на търговията и индустрията.

Г-да народни представители! Ще мина към още едно банково учреждение, което искам да защита тук — доколкото можах да му изуча работата въ малкото време, през което бѣх въ контакт съ него. Г-да! Имаме Българска ипотечна банка. Тя е известна. Тя трѣба да бъде извикана на живот. Когато дойде да се разглежда въпроса за нея, ще установя, колко тя може да бъде полезна чрез своя кредит, даван въ три направления: първо, за ипотеките, които са дадени досега; второ, за строежите, и трето — за напояване на страната. Когато строежите на държавни и обществени здания отиде въ Ипотечната банка, след като стане наново един самостоятелен институт, тя ще може да събере достатъчно срѣства, за да бъдат задоволени тия строежи.

По кредитирането на мероприятията за напояване. Тажъв отѣлъ има въ Ипотечната банка. Ако има ищо, което да гарантира Ипотечната банка за даването ѝ от нея заеми повече от къщите и от земята, това е разумно контролираното и, след обстойно проучване на условията, кредитиране подобрението на почвите, върху които работят водните синдикати. Има случаи, където пустеюща земя, след извършени подобрения, да посъкне 10 пъти, каквото е положението при Срѣдна Стрѣма от Махалата надолу, до вливането ѝ въ р. Марица.

Ето един кредитен институт, който трѣба да бъде повикан на живот. Прибавете към него всичките чиновнически взаимно-спомогателни каси, прибавете към него различните осигурителни дружества, които, при един организирания кредит — по начин, който ще посоча след малко — ще могат да съучаствуват и вие ще имате доста обилни капитали, които ще можете да използвате за реализирането на строителната и стопанската политика на България.

Но за това се искат няколко условия. Първото ищо, което трѣба да стане, е; тия кредитни институти да се управляват не само от чиновници, а и от политици.

стопановеди. Не му е тук мѣстото да казвамъ какъ схващатъ въпроса за кредита чиновниците, какъ гледатъ на тоя въпросъ Второто нѣщо, което трѣбва да стане, то е, полека-лека да се създаде контролниятъ институтъ — единъ видъ малка централизация, която да не бѣде напълно задължителна — който при единъ подходящъ съставъ на управителнитъ съвети ще създаде довѣрие всрѣдъ обществото и ще увеличи спестовността, а това ще създаде възможностъ за събиране на нови капиталы. По такъвъ начинъ ще има контролъ върху изразходването на сумитъ. На това ще бѣде посветена последната частъ отъ моето слово.

Кѣде трѣбва да бѣде тоя контролъ? Извинете ме, но това трѣбва да стане въ България. Трѣбва да престанатъ тия дребни смѣтки и карания на министритъ помежду имъ, кѣде да бѣде тая или оная банка. Всички кредитни институти въ страната трѣбва да бѣдатъ контролирани отъ тамъ, отъ кѣдето се управляватъ и контролиратъ публичнитъ и частнитъ финанси — т. е. отъ министра на финанситъ. Тогава ще има и по-голяма вѣра въ тия институти, тогава ще има и по-обстоятелствени проучвания, които сж необходими, за да може съ кредититъ да се върши полезна работа.

Г-да народни представители! Повдигайки тоя основенъ за България въпросъ, азъ искамъ да бѣда добре схванатъ отъ правителството и да бѣде усвоено моето мнение. Може въ нѣщо да бѣда коригиранъ, но въ основната си мисль смѣтамъ, че съмъ правъ. Иначе не бихъ настоявалъ отъ тая трибуна да разрешимъ по такъвъ начинъ този най-важенъ въпросъ. Ако той бѣде разрешенъ, тогава набирането на грамадни кредити и целъ съобразното имъ използване ще бѣде на лице.

Обаче ще трѣбва да бѣдатъ контролирани всички кредитни учреждения отъ единъ централенъ контроленъ институтъ. Казахъ, че тѣ трѣбва да иматъ независимостъ и политичитъ-стопановеди да не се прехосватъ често отъ необислени мѣрки, каквито за голѣмо нещастие въ България се взематъ.

Азъ починахъ и свършвамъ съ това: толкова неразумни работи ставатъ, толкова пари, десетки и стотици милиони лева се прехосватъ. Когато една по-неутрална срѣда отъ икономисти, при които ще служатъ чиновници, бѣде поставена начело на тия финансови учреждения, тогава нашиятъ кредитъ ще бѣде стабилизиранъ. Иначе азъ никога, като политикъ, не бихъ искалъ да създадемъ по-голямъ рискъ отъ този, който има за кредита въ днешния день. По такъвъ начинъ ние действително ще създадемъ условия, за да може нашето народно стопанство да бѣде тласнато напредъ.

Следъ тия кратки бележки, азъ ще направя моето заключение.

Г-да народни представители! Ние всички разправяме, че България е богатка страна. Вѣрно е. Но недейте да я прехвалваме. България може само нѣкои работи да дава. И когато намъ ни се посочва нѣщо, което го има въ Европа, или го прочетемъ въ нѣкое антрефиле, или въ нѣкоя научна студия, ние всички се нахвърляме на прочетеното, подемаме го и мислимъ, че преобразяваме България. Държатъ се дълги речи, харчатъ се много сръдства и се получаватъ отрицателни резултати. Едно време, когато въ България почна да се развива кооперацията, нѣкои господа бѣха прочели за земеделската кооперация въ Дания, държаха реферати и поискаха да наложатъ тая кооперативна форма въ България, безъ да взематъ предвидъ, че Дания има Лондонския пазаръ само на нѣколко часа и че въ Дания има дъждове 780 литри на кв. метъръ годишно, а у насъ 450—500 литри. При това въ Дания дъждоветъ вали въ продължение на месеци, 270 дни, а у насъ не траятъ повече отъ 70—80 дни въ годината. Ами че ние сме свършено друга страна. Азъ често, даже и тая година, виждамъ ентузиазистъ да излизатъ да ми рисуватъ златни картини, безъ връзка съ действителността на България.

България е много добра страна, но всичко трѣбва да бѣде провеждано съ голѣмъ трудъ и съ голѣмъ разумъ. Често когато се посочи една формула, особено когато се касае до скотовѣдството, създава се увлечение. Когато стопанинътъ, който отглежда искърското говедо, дойде въ банката, за да иска кредитъ, икономистътъ ще се запита: защо Румъния измѣсти нашето говедо отъ пазаритъ въ Палестина, Сирия и Египетъ? Агрономътъ намира, че искърското говедо има всичкитъ отлични качества. Но

то нѣма само едно качество — достатъчно месо. Тогава политикътъ ще каже: направете като Румъния. Това ще стане, ако се създаде контролниятъ институтъ, който азъ искамъ. Въ България никой не се сѣща, че най-много днесъ се пени кулското, бѣлоградчишкото и до известна степенъ домското говедо; то се продава повече отъ всѣко друго; но то е получено отъ кръстосване на нашенското съ сименталското говедо, пренесено отъ д-ръ Бичевъ преди повече отъ 40 години. То има добри качества. Тукъ политикътъ ще каже: чакайте, азъ ви поставямъ подъ контролъ, дайте да проучимъ въпроса, и тогава ще видимъ дали да ви дадемъ кредитъ, или да ви го откажемъ.

Този е въпросътъ, г-да народни представители. Азъ се обръщамъ къмъ правителството да вземе необходимитъ мѣрки. Поради голѣмото довѣрие, което българинътъ има къмъ своитъ кредитни учреждения — за щастие въ 60 години въ България се основаха доста такива — кредитътъ се задържа, злоупотребления съ него не станаха. Ние трѣбва да засилимъ това довѣрие на българина, за да има вътрешни ресурси, съ които да пресъздадемъ нашата страна.

Друго. Ние ще трѣбва да съберемъ сръдствата тамъ, кѣдето хората най-много проумяватъ какъ да ги запазятъ. И най-сетне ние ще трѣбва, предади ги на тия хора, да кажемъ, кога министъръ или другъ може да дойде да предави своитъ искания. Ние трѣбва да уредимъ нашето стопанство по такъвъ начинъ, че да харчимъ най-напредъ за това, което веднага ще ни даде приходи — за най-нужното — и постепенно да вървимъ нататъкъ. Да оставимъ облицовката съ карарски мраморъ на кабинетитъ на г-да директоритъ за следващитъ поколения, а сега да строимъ желѣзници, винарски изби, да произведемъ добитъкъ за износъ. И да не създаваме отъ вчерашни голтаци днешни лордове, които петъ пари не даватъ за народното стопанство. (Ржкоплѣскания)

Ето защо, азъ казахъ и поддържамъ, че надъ кредитнитъ институти ще трѣбва да бѣде не чиновникъ, не министърство, а министърътъ на финанситъ, всички икономисти и стопановеди и следъ тѣхъ чиновниците. Да реорганизираме кредитнитъ учреждения, за да можемъ въ най-скоро време да тласнемъ нашата строителна и стопанска политика напредъ. Защото, каквито и кредити да дадохме съ гласуваниѣ до вчераша бюджети, резултати положителни нѣма да добиемъ. Ние ще дадемъ само началото. Завчера по другъ поводъ казахъ, че България е здрава. Сега ще ми позволите да ви кажа, не защото съмъ оптимистъ по душа — иначе не бихъ могълъ да бѣда полезенъ — но защото съмъ реалистъ и познавамъ на моето отечество, че България е съ здраво народно стопанство и като се тръгне по пътя, по който азъ казахъ — и при другъ случай пакъ ще говоря по това — следъ 25 години България ще може не само да даде прехрана, и то достатъчна, на своето население, но ще има едно процъфтяващо народно стопанство и ще изнася 2—3 и 4 пъти повече отъ това което сега изнася. Примѣри въ това отношение нѣкои европейски държави сж ни дали. Имаме ли уменията да повѣримъ кредита въ ржцетъ на вещи лица, ние ще спечелимъ утрешния день. (Ржкоплѣскания отъ дѣво)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-да! Моля да се съгласите да преустановимъ заседанието сега, като за следващото заседание председателството, въ съгласие съ правителството, ви предлага следния дневенъ редъ: (Чете)

1. Първо четене законопроектитъ:
 1. За бюджета на разнитъ фондове на държавата за 1939 бюджетна година (Продължение разискванията).
 2. За бюджета на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата за 1939 бюджетна година.
 - Одобрене предложенията:
 3. За отпущане еднократна помощъ на съпругата на покойния художникъ-скулпторъ Кирилъ Шиваровъ.
 4. За приемане на държавна служба по ведомството на Министерството на народното просвѣщение чужди поданици.
 5. За приемане завещанието на покойната Райна д-ръ Стефанъ Чернева, и
 6. За отпущане еднократна помощъ на Ана Андонова и др.
- Който приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржца. Мнозинство, Събранието приема.
Затварямъ заседанието.

(Закрито въ 20 ч. 32 м.)

Председателъ: **СТОЙЧО МОШАНОВЪ**

Подпредседателъ: **ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ**

Началникъ на Стенографското отделение: **ДОНЧО ДУКОВЪ**

Секретари: **ДИМИТЪРЪ МАРЧЕВЪ**
САВА ПОПОВЪ